

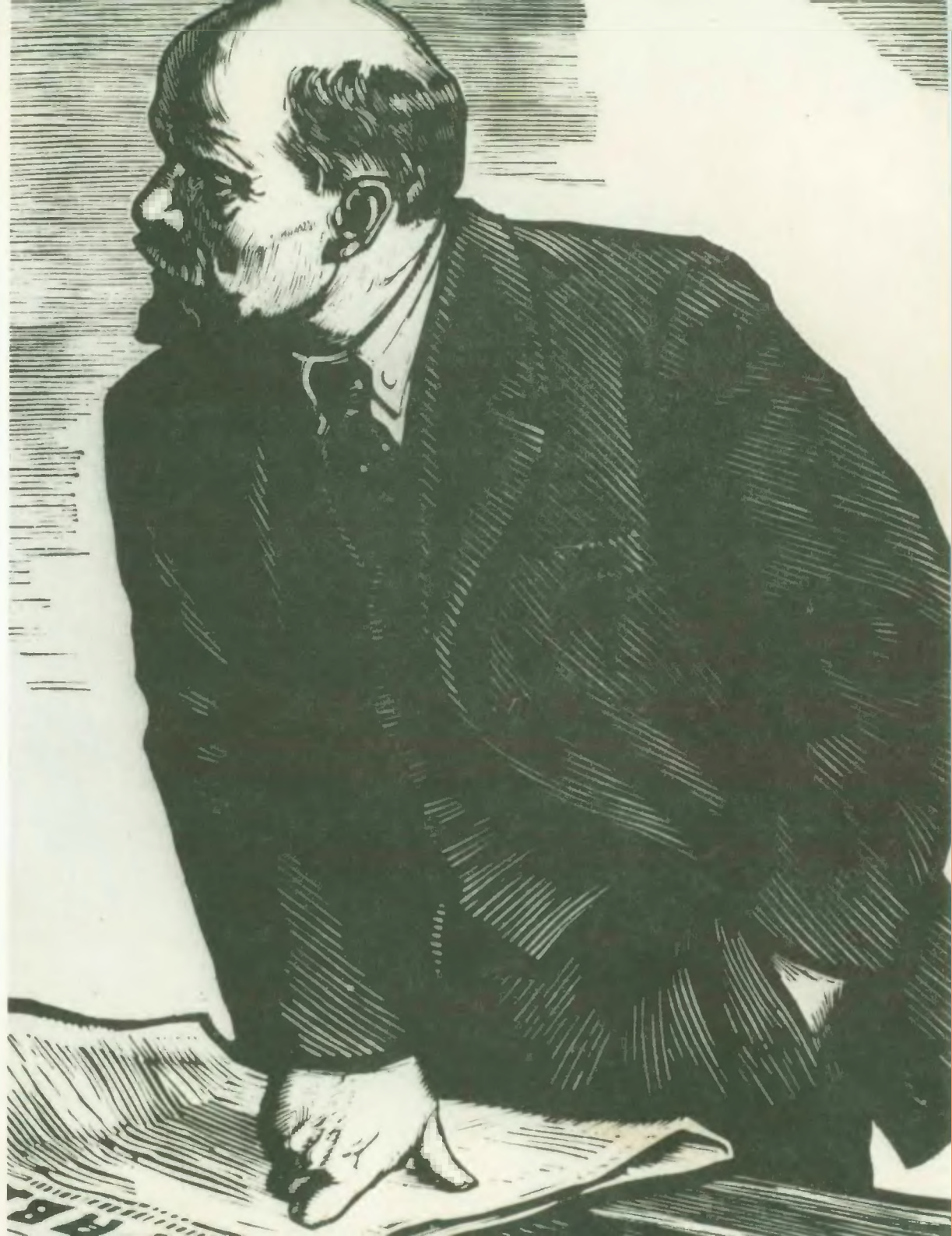

A HAZA ŐRHELYÉN

A VÖRÖS HADSEREG
ÉPÍTÉSÉNEK KÉRDÉSE
TELJESEN ÚJ VOLT,
AZ EGYÁLTALÁN
NEM VETŐDÖTT FEL
MÉG ELMÉLETILEG SEM.
MI OLYAN MUNKÁHOZ
FOGTUNK,
AMILYENHEZ
A VILÁGON EDDIG
SENKI SEM FOGOTT HOZZÁ.

V. I. LENIN

A HAZA ŐRHELYÉN

ZRÍNYI KATONAI KIADÓ BUDAPEST, 1983

A mű eredeti címe:

В. С. РЯБОВ, П. Д. КАЗАКОВ
НА СТРАЖЕ РОДИНЫ

Fordította:

HABIK LÁSZLÓ
alezredes

Az eredetivel egybevetette:

KASTALY ILDIKÓ

Az eredetiből összeállította és az előszót írta:

DR. SÁNDOR GYÖRGY
ezredes
a hadtudományok kandidátusa

© Vojenizdat, 1980

ISBN 963 326 466 9

ELŐSZÓ

Hatvanöt éves a szovjet hadsereg. Születése, történelme elválaszthatatlan a szocialista forradalomtól, attól a gigászi küzdelemtől, amelyet a fiatal szovjet állam folytatott fennmaradásáért, az új társadalmi rend megteremtéséért. A hadsereg – teljesítve a haza fegyveres védelméből, az építő- s nevelőmunkából ráháruló feladatokat, dicső utat járt be, története világtörténelmi szerepre emelkedett. A Szovjetunió elért sikereinek szilárd védelmezőjeként kétségbevonhatatlan érdeme van földünk mai arculatának formálásában, a népek sorsának alakulásában. Egyik legfontosabb meghatározója napjainkban az emberiség alapvető érdekeit érintő eseményeknek. Történelmében a szocializmus valósága, jelenében a béke, a haladás következetes védelme, a világ progresszív erőinek megbízható támasza testesül meg.

1917-ben a cári elnyomás elleni forradalmi felkelésben, a politikai hatalom megszerzéséért harcha induló orosz munkások és parasztok a Téli Palota bevétele után a hazai és a nemzetközi burzsoázia elkeseredett ellenállásával találkoztak. A belső és intervenciós ellenséges erők támadásának tüzeiben a nagy történelmi sorsforduló ezernyi gondja közepette a forradalmat irányító lenini párt a marxizmus tanításait alkotó módon alkalmazva teremtette meg egy új típusú hadsereg létrehozásának elméleti alapjait és gyakorlati feltételeit. A szükség diktálta kényszer az alig néhány tízezer főt számláló Vörös Gárdából pár hónap alatt szervezett, reguláris, több milliós hadsereget hozott létre, új szervezési elvek-

kel és módszerekkel, az új szellem és legfőképpen új célok érdekében.

A forradalom és polgárháború diktálta elhatározásokat, a proletárhadsereg építésének elveit, szervezeti rendjét, felépítését – mint annyi más tennivalóját a fiatal szovjet államnak – új módon, új utat járva kellett végrehajtani. A nyilvánvalóan sikeres és a forradalom vívmányait végül is katonai győzelmekkel megszilárdított küzdelemnek voltak kudarcai, buktatói és kritikus pillanatai. De talán éppen ezekre emlékezve ma még világosabbnak tűnik az a fontos tanulság, amelyet Lenin fogalmazott meg, mely szerint minden proletárforradalonnak késznek és képesnek kell lennie fegyveresen megvédeni eredményeit.

A polgárháború nehéz csatái, a békés építőmunka időszakában folytatott hadseregépítés tanulságai és különösen a Nagy Honvédő Háború emberfeletti erőfeszítései vitathatatlanul bizonyították a szocialista hadsereg erkölcsi nagyságát, erejét, azokat a fontos ismérveket, amelyek a nép hadseregének sajátjai, győzelmének kiapadhatatlan forrásai.

A szovjet hadsereg győzelmeinek szervezője, a hadseregépítés és az egész ország honvédelmének irányítója, az egész személyi állomány nevelője és lelkesítője: – mint ma is – a kommunista párt volt. Lenin és harcostársai rakták le és tették szilárdná a hadsereg pártirányításával, a párt honvédelmi politikájával és a szocializmus védelmével kapcsolatos alapokat. Az elmúlt 65 esztendő történelmi tényekben és ta-

nulságokban hővelkedő eseményei igazolták a pártirányítás szükségességét, s a sokféle változás és fejlődés az új körülményekhez formálta, igazította annak konkrét gyakorlatát. Napjainkban is a szovjet fegyveres erők vigyázva őrzött erőforrását jelenti a pártirányítás. A hadsereg pártirányításának szakadatlan fejlesztése során megkülönböztetett figyelmet fordítanak a fegyveres erőkben dolgozó pártszervezetek munkájának tökéletesítésére.

L. I. Brezsnyev a hadsereg és a flotta pártalapszervezeti titkárainak országos tanácskozásához küldött üdvözlésében 1982 májusában hangsúlyozta, hogy a hadsereg és flotta pártszervezetei összeforrasztó erőként következetesen érvényesítik a párt politikáját a katonai építés minden területén. Ennek során fáradhatatlanul fejlesztik munkájukat, szilárd kapcsolatot teremtve a katonai szolgálatot teljesítők széles tömegével, hazaszeretetre és proletár internacionalizmusra, a szocialista haza iránti feltétlen odaadásra nevelve őket. Fáradhatatlanok a politikai és harci kiképzés tökéletesítésében, magas fokú szervezettséget és fegyelmet biztosítva.

A hadsereg győzelmeinek másik forrása: az a magas fokú öntudat és szilárd erkölcsi-politikai állapot amelynek nélkülözhetetlen eleme a katonák igazságba vetett hite, a munkásosztály, a nép igaz ügyének szolgálata. A harcban oly hihetetlenül fontos bátorság, kitartás, a nélkülözések és az ügyért vállalt áldozatok, magasabbrendűsége az ellenséggel szemben morális fegyverré vált. A győzelembe vetett szilárd hit abból a meggyőződésből táplálkozott, hogy az emberiség történelmében új korszak megteremtését, a kommunista társadalom felépítését tűzték ki célul.

A katonák világnézetének kialakítása, erkölcsi-politikai nevelése és kiképzése a párt és a parancsnoki tevékenység egyik legfontosabb feladata, a harcra történő felkészítés és a szovjet katona erkölcsi arculata formálásának legfontosabb színtere. A hadsereg történetének egészen végighúzódik és érvényesül a katonák s csapatok felkészítésében a politikai szilárdság megteremtésével párhuzamosan a mesterségbeli tudás állandó fejlesztése, annak az elvnek a biztosítása, hogy arra készítsék fel a hadsereget, amire a háborúban szükség

van. Az átgondolt honvédelmi politika, a szovjet hadművészet jól kialakított döntései mellett a győzelmek nélkülözhetetlen forrása a szovjet harcosok magas fokú politikai szilárdsága és mesterségbeli tudása volt és maradt napjainkban is.

A szovjet katonák és csapatok magas szintű erkölcsi-politikai állapotában a szocializmus elvei, az új típusú hadsereg szellemének és sajátosságainak kialakítása játszik meghatározó szerepet. A szocialista hazafiságra, proletár internacionalizmusra nevelés, az egyszemélyi parancsnoki rendszer, a pártirányítás, a hadsereg és a nép szoros kapcsolata, valamint a vezetők és beosztottak közötti elvtársi, bajtársi viszony állandó és folyamatos fejlesztése, a szovjet hadsereg napi feladata.

A szovjet hadsereg az ország iparosodásának, a mezőgazdaság szocialista átszervezésének, a szocialista gazdaság dinamikus fejlődésének eredményeként évről évre tökéletesítette fegyverzetét, technikáját, javította felszereltségét. Ha a polgárháborút követő évek technikai átfegyverzését, vagy ha a Honvédő Háborút közvetlenül megelőző és a háborús évek korszerűsítését vesszük figyelembe, mindenekelőtt az a hallatlan erőfeszítés, gigászi munka és áldozatvállalás vált ki csodálatot, amelyet a világ első szocialista állama véghezvitt. Ha azonban a háborút követő évekre, a katonai erőegyensúly megteremtéséért kifejtett erőfeszítésekre, a 70-es évek tudományos és technikai forradalmát felhasználó korszerűsítésre gondolunk, elsőként a szocialista gazdaság, tudomány, a tömegek alkotókészsége és a nagyságrend ragad meg bennünket. A szovjet nép által megalkotott fegyverzet a technika sok vonatkozásában túlhaladta a fejlett tőkés országok évszázados termelési tapasztalatokra épült és közismerten militarista szándékoktól vezérelt erőfeszítéseit.

A hadügyben végbemenő forradalom a fegyverzet és technika fejlődésében létrejött gyökeres változások következménye és egyben kiváltója. Mindezek következtében hallatlan ütemű fejlődést tapasztalhatunk a fegyver- és haderőnemek fejlesztésében. Az eredmények közül kiemelkedett a stratégiai rakétacsapatoknak – mint új haderőnemnek – a létrejöt-

te, amely a szovjet állam és a szocialista közösség honvédelmi politikájának, stratégiájának meghatározó, döntő eszköze, a szocialista vívmányok szilárd és megbízható védőpajza, s így az új világháború elhárításának, az agresszió féken tartásának elrettentő haderőnemévé vált.

Az egyes országok katonapolitikáját – mint általában a politikát – nem annyira vezetőik nyilatkozataiból, mint inkább tetteikből itélik meg. A szovjet hadseregfejlesztést és katonapolitikát sokszor illették, és sőt még máig is minősítik úgy, hogy az a deklarált célkitűzésektől, és a már meghirdetett feladatoktól lényegesen eltérő. Ha azonban csak egyetlen példán – a fegyverzet és technika fejlesztésén – keresztül a valóságos tények alapján vesszük vizsgálat alá a fenti vádakokat, szembetűnően komolytalannak, nevetségesnek tűnnek. A 80-as években az USA és a Szovjetunió stratégiai támadóeszközeinek összetétele azt mutatja, hogy a szovjet fél ezeknek döntő többségét saját területén, szárazföldön telepítette. Tehette volna másként, mint ahogyan az amerikai katonai vezetés tette, ha olyan szándékok vezérelték volna, amelyeket ellenségei szeretnének neki tulajdonítani. A szovjet katonapolitika azonban legalapvetőbb állami érdekeiből fakadóan születésétől napjainkig az ország védelmét, függetlenségének megvédését hivatott szolgálni. Nem volt és ma sem célja más népek, más országok leigázása, területük, nemzeti kincseik elrablása, és nincsenek nemzeti, faji vagy más megkülönböztetésre épülő törekvései. De sohasem engedte, hogy területét, függetlenségét, országának sérthetlenségét bárki is fenyegetse. Tette ezt teljes elszántsággal az intervenció vészterhes éveiben csakúgy, mint a Nagy Honvédő Háború embereket, országot próbára tevő küzdelmeiben. *„Továbbra is a párt egyik legfontosabb feladata marad, hogy minden vonalon fokozza hazánk védelmi erejét, a szovjet embereket magas fokú éberségre, valamint arra nevelje, hogy állandóan készen legyenek a szocializmus vívmányainak megvédésére”* – fogalmazta meg az SZKP XXVI. kongresszusa.

Miután a szocializmus kilépett egy ország keretei közül és ma már szocialista világrendszerről beszélhetünk, a szovjet állam katonapolitikája, a szovjet fegyveres erők külső funk-

ciója is kiszélesedett. Feladatuk az egész szocialista közösség biztonságának védelmezése, amelyet a szocialista országok fegyveres erőivel szoros szövetségben, a Varsói Szerződésbe tömörülve teljesítenek. Ily módon a szocializmus védelme a mai feltételek között világosan kifejezett nemzetközi jelleget ölt. Az azonos célok, a közös ideológia, a szocialista országok közötti viszony internacionalista jellege lehetővé teszi számukra, hogy egybehangolt külpolitikát folytassanak, erősítsék testvéri barátságukat és sikereket érjenek el az imperializmus agresszív kísérleteinek megghiúsításában. Napjaink történelme úgy alakult, hogy a Szovjetunió mint a leg-erősebb szocialista állam viseli a védelmi erőfeszítések fő terhet és a szövetséges népek kollektív biztonságának szolgálatába állítja katonai erejét. A szovjet fegyveres erők külső feladatai a szocializmus és a béke védelmét szolgálva ki-egészülnek az ellenforradalmi próbálkozások megakadályozásával, az ellenforradalom exportjának visszaverésével is. Ennek felbecsülhetetlen jelentősége napjainkban azzal van összefüggésben, hogy az imperializmus minden erővel igyekszik feltartóztatni a világforradalmi folyamatot és elfojtani a világ népeinek felszabadító mozgalmait. A szovjet állam és hadseregének internacionalista segítségnyújtása nem jelenti saját elképzeléseinek rákényszerítését más népekre, hanem önzetlen segítség azoknak az osztálytestvéreknek, akik a tökéletes elnyomás ellen küzdenek és a társadalmi felszabadítást tűzték ki célul.

A szovjet fegyveres erők fejlődésében mind nagyobb szerepet játszó és a harc megvívását alapvetően befolyásoló korszerű technika és fegyverrendszerek mellett egy pillanatra sem csökkent a háború megvívásának, a béke megvédésének legfontosabb meghatározója, az ember szerepe. Csak a marxizmus tanításait alkotóan alkalmazó szocialista hadtudomány képes az ember és technika dialektikus kapcsolatából fakadó konkrét viszonyok kiegyensúlyozott megteremtésére. Az ember szerepének elsődlegességét a szovjet hadtudomány nem a technika másodrendűvé degradálásával, hanem azzal oldotta meg, hogy a korszerű háborúban a fegyverrendszerek kiszolgálója helyett az embert annak irányító-

jává emelte. Ugyanakkor éppen ebből az új szerepből következően még magasabb követelményeket állít a szovjet katonára erkölcsi-politikai felkészültségével, mesterségheli tudásával szemben. Ma a hadsereg szervezett oktató-nevelő munkája, a katonák közéletisége, hétköznapijaik, ellátásuk, kulturális és sportéletük a szovjet ifjúság állampolgári felkészülésének szellemi és fizikai fejlődésének fontos szakaszát képezi. A hadsereg tisztikarában, vezetői állományában kinevelkedett az a magas általános és katonai műveltséggel, szakértelemmel bíró, felnőtt új nemzedék, akik az előttük jártak háborús tapasztalatait, útmutatásait sikeresen ötvözik a korszerű harcból fakadó új követelményekkel. Jól felkészült örökösei ők a szovjet hazát annyi vészivataron keresztül hőiesen védelmezőknek.

Ennek az albumnak a megjelentetésével mindenekelőtt a szovjet katoná, a szovjet hadsereg iránti tiszteletünket, megbecsülésünket és hálánkat kívánjuk kifejezésre juttatni. Számunkra a szovjet hadsereg már 1917-ben a kizsákmányolás elleni küzdelem reményét és lehetőségét jelentette. Sok ezer magyar hadifogoly vett részt a harcokban a Vörös Hadsereg oldalán, a fiatal szovjet állam védelmében, és 1919-ben a Magyar Tanácsköztársaság elsőként kísérelte meg a szovjet példa követését.

A történelemben jól ismert körülmények miatt 1945-ben kezdődött el a szovjet-magyar barátság és szövetség olyan mérvű kiteljesedése, amely az egyik legfontosabb feltételét nyújtotta a magyar népi demokrácia győzelmének, szocialista építésünknek, új társadalmunk felépítésének. A szovjet-magyar barátság a sok ezer színű szálakban is igazán erős és eltéphetetlen, amely a magyar és szovjet embereket összeköti, és alapja a tisztelet és a kölcsönös megbecsülés.

Így van ez a magyar és szovjet katonák, a két hadsereg

kapcsolatában is. Egyfelől az idősebb és tapasztaltabb testvér állandó és önzetlen segítsége, másfelől a magyar hadsereg felkészülésében, felszereltségében, hazai és nemzetközi kötelezettségének teljesítésében elért eredményei, messzemenően biztosítják e szövetség tartósságát, mindkét fél és a Varsói Szerződésbe tömörült országok javára.

Hazánkban a szovjet hadsereg felszabadító harcainak emlékét, a szovjet embert és szovjet katonát tisztelet övezi. A szovjet hősi halottak sírjairól és emlékműveiről a hála és szeretet virágai sohasem fogynak el, mindig megtalálhatók. Társadalmi, politikai, gazdasági, katonai együttműködésünk gyümölcsözően fejlődik. Az egyenjogúságon és kölcsönös előnyökön nyugvó szövetség fontos hozzájárulás ahhoz a küzdelemhez, amely a szocializmus erőinek gyarapításáért, a békéért, a népek nyugodt, békés építőmunkájáért folyik. Örömmel tölt el bennünket, hogy kapcsolatainkban jól gyümölcsöztetve a szovjet állam és hadserege nyújtotta segítséget teljesíteni tudjuk feladatainkat, amelyek szerény mértékű, de fontos hozzájárulását jelentik a szocializmus erői védelmi képességeinek magas szinten tartásához.

Köszöntve a szovjet hadsereget születésének 65. évfordulóján, egyben köszönteni kívánjuk barátainkat, fegyvertársainkat, a szovjet katonákat, a szovjet népet. Válogatásunk, amely a szovjet hadsereg kiadványa alapján készült, természetesen csak egy töredékét, néhány pillanatát idézheti fel annak a hősi útnak, amelyet a szovjet hadsereg bejárt. Úgy gondoljuk azonban, hogy e rövid történeti áttekintés, különösen az eredeti dokumentumok, fényképek, festmények és vázlatok alkalmasak e hallatlan küzdelem érzékeltetésére.

A 65 éves szovjet hadsereget és hadiflottát köszöntve nyújtjuk át olvasóinknak ezt az albumot felszabadítónk, a velünk szövetséges, testvéri hadsereg dicsőséges útjáról.

A HARCOK TÜZÉBEN SZÜLETETT HADSEREG

A SZOVJET HADSEREG SZÜLETÉSE

Az első világháború hevében, 1917. október 25-én (november 7-én) Oroszországban győzött a Nagy Októberi Szocialista Forradalom.

A lenini békedekrétum rögzítette Szovjet-Oroszország külpolitikai elveit. A dekrétum azt javasolta a háborúban részt vevő országok kormányainak és népeinek, hogy haladéktalanul lássanak hozzá az igazságos, demokratikus, az annektálás és hadisarc nélküli béke megkötéséhez.

Az USA, Anglia, Franciaország, Németország, Japán és más országok aktív támogatását élvező belső reakció közvetlenül a forradalom győzelme után hozzálátott erői összegyűjtéséhez, és fegyveres harcot szervezett a szovjethatalom ellen. Oroszország központjában és távoli vidékein ellenforradalmi felkelések robbantak ki, amelyeket a fegyvert ragadott forradalmi nép gyorsan elfojtott.

Milyen erőt képviseltek a forradalmi nép fegyveres erői a Nagy Októberi Forradalom időszakában, a szovjethatalom életének első hónapjaiban?

A Vörös Gárda harci osztagaiból, a népi hadseregnek a forradalom oldalára áttért néhány egységéből és hajójából álló fegyveres erő létszáma igen jelentéktelen volt. A kapitalisták és a földesurak érdekeinek védelmét szolgáló régi orosz hadsereg felosztatására határozat született.

A forradalom előestéjén a legöntudatosabb munkásokból megalakuló Vörös Gárda 1917 októberére a hatalmas ország egész területén kb. 200 ezer gyengén felfegyverzett,

megfelelő katonai kiképzésben nem részesült főt számlált soraiban. A vörösgárdistákat a magas fokú politikai edzettség, a forradalom ügye iránti tántoríthatatlan hűség jellemezte. Csodálatos hőstettéről és bátorságról tettek tanúbizonyságot a fegyveres felkelés napjaiban Péterváron, Moszkvában és más nagyobb központokban. A nép aktív támogatását élvezve a forradalom győzelmét követően az ország különböző körzeteiben kiobbant szovjetellenes lázadásokat el tudták fojtani.

Mivel az Októberi Forradalom belső ellenségei nem találtak komoly bázist a nép soraiban, a szovjethatalom létrejöttének első napjaiban a Vörös Gárda erői alkalmasak voltak a dolgozók forradalmi vívmányainak megvédésére, az ország rendjének és békéjének fenntartására. A helyzet azonban gyökeresen megváltozott, amikor a Szovjet-Oroszország ellen hadba léptek az antanthatalmak kormányai és vezérkarai által irányított, jól felfegyverzett, külföldi katonai intervenciós és orosz fehérgárdista hordák.

Az antant országokkal akkor hadiállapotban levő német imperialisták is igyekeztek kihasználni a fiatal szovjet állam gyengeségét. A történelem során először létrejött munkás-paraszt köztársaság az ellenséges erők tüzgyűrűjébe került.

Ilyen viszonyok között a munkások Vörös Gárdája nem tudta biztosítani a szocialista haza megbízható védelmét, ehhez erős reguláris, a hadtudomány szabályai szerint szervezett hadsereg volt szükség.

A forradalom vívmányainak megbízható fegyveres védelmezője a Munkás-Paraszt Vörös Hadsereg lett, amelynek a szervezésére vonatkozó dekrétumot V. I. Lenin 1918. január 15-én (28-án) írta alá. (A Munkás-Paraszt Vörös Flotta

megalakítására vonatkozó dekrétumot február 11-én fogadták el.)

„A régi hadsereg a dolgozók burzsoázia általi osztályelnyomásának eszközeül szolgált” – mutatott rá a Népbiztosok Tanácsának dekrétuma. A hatalom átvételével a dolgozók és a volt kizsákmányolt osztályok számára szükségessé vált egy új, a szovjet hatalom védőpajzsául szolgáló hadsereg létrehozása.

A Munkás-Paraszt Vörös Hadsereget a dolgozó tömegek legöntudatosabb és legszervezettebb elemei alakították meg.

„A felfegyverzett munkások képezték az új hadsereg csíráját” – írta V. I. Lenin.

Az első időszakban a Vörös Hadsereg személyi állománya önkéntes alapon szerveződött.

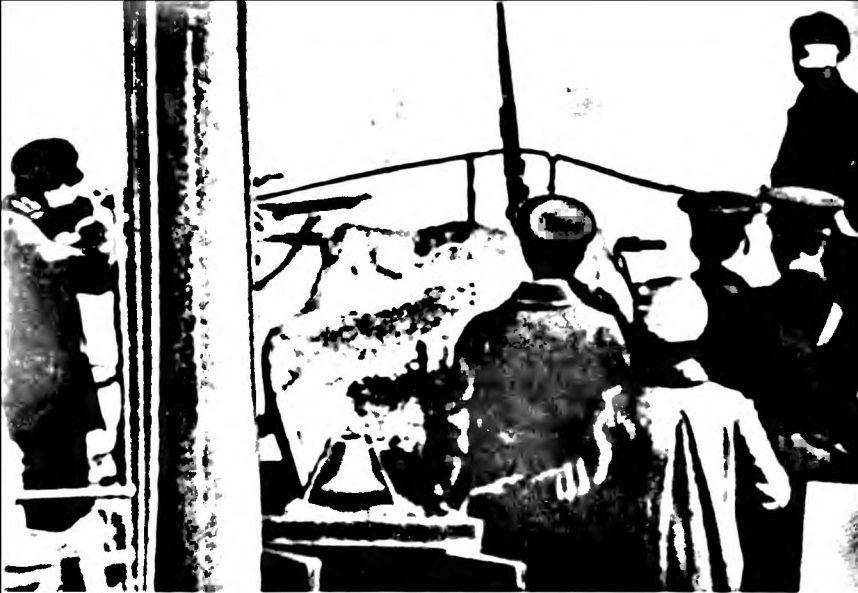
A vörösgárdisták 1918 áprilisában jóváhagyott első katonai esküje – ünnepélyes fogadalma – világosan tükrözte a Vörös Hadsereg építésének és nevelésének szocialista elveit.

„Én, a dolgozó nép fia, a Szovjet Köztársaság állampolgára, ünnepélyesen esküt tevő vörösgárdista, felveszem a Munkás és Paraszt hadsereg harcosa rendfokozatot. Oroszország és az egész világ dolgozó osztályai előtt fogadom, hogy becsülettel viselem ezt a rendfokozatot, lelkiismeretesen tanulmányozom a hadügyet és mint szemem világát védem a népi és katonai vagyont a rongálás és fosztogatás ellen.

Fogadom, hogy szigorúan és állhatatosan betartom a forradalmi fegyelmet és maradéktalanul végrehajtom a Munkás és Paraszt Kormány által kinevezett vezetők parancsait.

Fogadom, hogy magam is tartózkodom és visszatartom bajtársaimat is a Szovjet Köztársaság állampolgárának méltóságát csorbitó és lejárató vétségeknek elkövetésétől, hogy egész tevékenységemet és gondolkodásomat valamennyi dolgozó felzabardítása érdekében mozgósítom.

Fogadom, hogy a Munkás és Paraszt Kormány első hívására védelmezni fogom a Szovjet Köztársaságot valamennyi ellensége felől fenyegető támadással szemben, hogy az Orosz Szovjet Köztársaságért, a szocializmus ügyéért és a népek barátságáért folyó harcban nem fogom kímélni sem erőmet, sem pedig életemet...”

Geraszimov kommunista kivégzése az amerikai-angol intervenciók által
a fehér-tengeri Onyega-öbölben, 1918

A forradalom ügye, a katonai eskü előírásai iránti feltétlen hűség, a vasfegyelem, a férfias helytállás, az önfeláldozás, a hősiesség a Vörös Hadsereg harcosai erkölcsi arculatának jellemző vonását képezték.

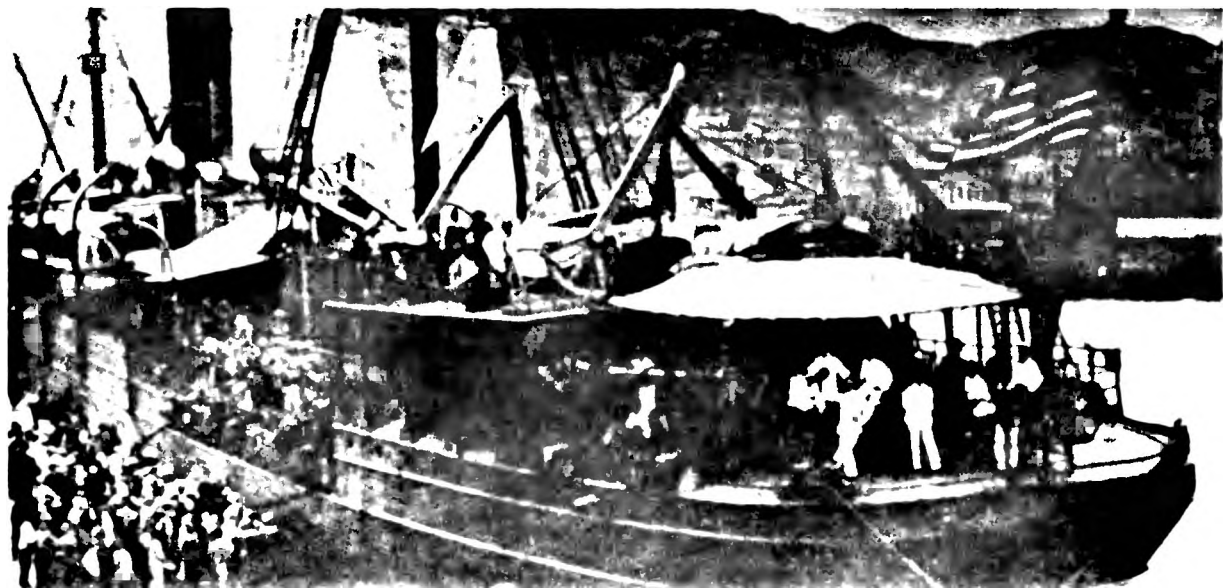
A TŰZKERESZTSÉG

„A harcokban született hadsereg” így emlegetik a mi di-eső Vörös Hadseregünket. És valóban nem telt el egy hónap a Vörös Hadsereg felállítására vonatkozó dekretum kiadásától, még létre sem jöttek az első ezredek, amikor a német imperialisták már a Szovjet Köztársaság ellen irányították hordáikat.

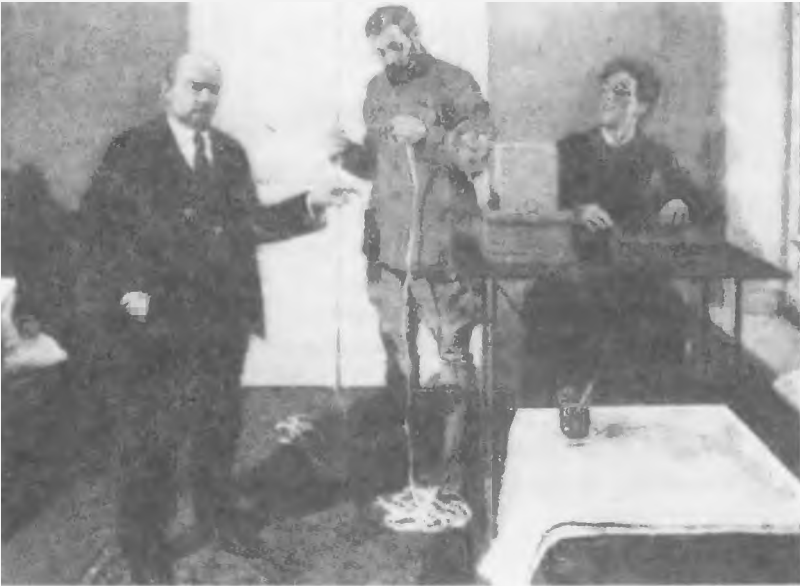
Felrúgva a Szovjet Köztársasággal megkötött fegyverszünetet, a német és az osztrák-magyar csapatok 1918. február 18-án támadásba mentek át a Baltikumtól a Kárpátokig tartó széles arcvonalon.

A V. I. Lenin vezette kommunista párt és a szovjet kormány energikus intézkedéseket fogantatott a német betörés visszaverésére. Február 21-én közzétették a szovjet kormány „Veszélyben a szocialista haza” című felhívását, amely felszólította a munkásokat és a parasztokat a forradalom vívmányainak a megvédésére.

Február 22-23-án Pszkov és Narva alatt, Belorussziában és Ukrajnában a Vörös Hadsereg éppen csak megalakított egységei találkozóharcokba bocsátkoztak a német betolakodókkal, és érzékeny csapást mértek az ellenségre, feltar-

Amerikai intervenciók
partaszállása
Vlagyivosztokban, 1918

V. I. Lenin a közvetlen vonalnál

tőztatva ezzel Petrograd irányába történő előrenyomulását. Itt nagy bátorságról tettek tanubizonyságot az A. I. Csereponov parancsnoksága alatt álló 2. ezred harcosai és parancsnokai, a pszkovi vörösgárdista osztag és a vasúti

Katonai diszszemle a Vörös téren, 1918. november 7.

csapatok katonái. Őket a V. I. Sztorogon parancsnoksága alatt álló 4. ezred támogatta.

Narvánál az I. reveli vörösezred V. M. Azin vezette osztaga, lett lövészosztagok, magyar internacionalisták harcoltak. Itt küzdött másfél ezer balti matroz P. E. Debinko parancsnoksága alatt. Gdov körzetében aktív tevékenységet folytatott J. F. Fabriciusz öreg bolsevik, az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagja összevont osztaga. Az ellenség nem tudott a Pszkov-Narva vonalánál továbbjutni.

A Revelbe (Tallinnba) vezető utakon önfeláldozóan harcolt az intervencióssokkal az észti vörösgárdisták és a balti matrözök összevont osztaga A. M. Pilda parancsnoksága alatt. Ugyanezekben a napokban Ukrajnában és Belorussziában visszaszorítottak a császári csapatokat.

A forradalmi erőknél a szovjet népnek a szocialista haza védelmére történő tömeges megmozdulása eredményeképpen a Vörös Hadsereg első ezredei és osztagai hőiesen visszaszorították a német betolakodókat. E győzelem emlékére február 23-án minden évben megünnepeljük a Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta Napját.

A REGULÁRIS TÖMEGHADSEREG MEGALAKÍTÁSA

A breszti békét követően a szovjet nép minden erőfeszítése a háborúban szétzilálódott népgazdaság helyreállítására irányult. A Nagy Októberi Forradalom ellenségei azonban hamarosan megzavarták a szovjet emberrel bekés munkáját, hosszú és elkeseredett fegyveres harcot erőszakoltak rájuk.

Szovjet-Oroszország nehéz időket élt át. Az ellenséges gyűrűvel körülvett ország kénytelen volt állandó harcokba boesátkozni, s egyik ellenséges hadjáratot a másik után viszszaverte. Az intervencióssok és a fehérgárdisták nagy létszámu (mintegy egymillió főt számláló) jól felfegyverzett reguláris hadsereggel támadtak. Az éppenhogy megszületett Vö-

rös Hadsereg önkéntességen alapuló kis létszámú egységei és osztagai semmiképpen nem voltak képesek az új fenyegető viszonyok között a Nagy Októberi Forradalom vívmányainak megbízható védelmére. Létre kellett hozni gyorsan, az ellenség tüze alatt egy erős tömeghadsereget, amelynek feltöltése az általános hadkötelezettség alapján történik.

1918 júliusában a Szovjetek V. Összoroszországi Kongresszusa elfogadta az első szovjet alkotmányt, amely a szocialista haza, a forradalom vívmányai védelmét a szovjet állampolgárok kötelességévé nyilvánította. Az alkotmány előírta, hogy az önkéntességről át kell térni az új hadsereg soraiba történő behívás rendszerére. A kongresszusnak a Vörös Hadsereg megszervezésére vonatkozó határozata kimondta, hogy meg kell kezdeni a hadkötelesek általános mozgósítását és folytatni kell a hadsereg építését a szigorú központosítás és a forradalmi vasfegyelem elvének alapján.

A kongresszus határozatot hozott a katonai komisszárok intézménye megalakítására a hadseregben, és hangsúlyozta, hogy a komisszárokra kell bízni a hadsereg sorsát. Ezekre a beosztásokra ezért csak feddhetetlen forradalmárokat, a dolgozók ügyének állhatatos harcosait szabad kinevezni. Egyidejűleg felhívta a kongresszus a figyelmet arra is, hogy az új hadsereg építését a hadtudomány elveinek alapján kell végezni az első világháborúban szerzett tapasztalatok és a politikai komisszárok ellenőrzése alatt dolgozó régi katonai szakemberek ismereteinek felhasználásával. Ezzel együtt feladatul szabták a parancsnokok, munkások és parasztok soraiból érkezők gyors kiképzését.

A párt és a kormány felhívására nagy lendülettel kezdetét vette a létszámát illetően állandóan növekvő Vörös Hadsereg ezredeinek és hadosztályainak megalakításával kapcsolatos munka. 1918 májusában több mint 300 ezer harcos és parancsnok tartozott a soraiba, az év végén pedig 800 ezer, 1919 őszén 3 millió, 1920-ban pedig már 5,5 millió főt tett ki a reguláris egységek, magasabbegységek, hadseregek és frontok állományába tartozók száma. A Vörös Hadsereg szociális összetétele tükrözte az akkori szovjet társadalom osztályszerkezetét: harcosainak 15%-a munkás, 77%-a pa-

Csupajev harcban

raszt származású volt, 8%-a pedig a lakosság egyéb csoportjainak képviselői közül került ki.

A Vörös Hadsereg csapatainak alapvető fegyverneme a gyalogság, fő fegyvere pedig a puska és a géppisztoly. Ezekből azonban gyakran volt hiány, amit a harcok során kellett pótolni. 1920 végére a Vörös Hadseregnek 78 lövészadosztálya (16-18 összefegyvernemi hadseregbe egyesítve) és 35 önálló lövészdandára volt.

A polgárháború folyamán megalakították a vörös lovasságot, amely abban az időben az alapvető mozgó fegyvernemet jelentette. 1920 végén állományába 22 lovashadosztály és 5 önálló lovassdandár tartozott. 1919 novemberében megalakult a híres 1. lovashadsereg, Sz. M. Bugyonnij parancsnoksága alatt, 1920 nyarán a 2. lovashadsereg, amelynek parancsnoka O. I. Gorodovikov, később pedig F. K. Mironov volt.

V. I. Lenin a parancsnokok csoportjával ellép a kiképzőesapatok

arcvonalá előtt a Vörös teren Moszkva, 1918. május 25.

A Vörös Hadsereg harctevékenységeinek biztosításában jelentős szerepet játszott a tüzérség, amelynek fegyvertárába 1902 M (mintájú), 76 mm-es ágyúk, 1909 10 M, 122 mm-es tarackok, 152 mm-es lövegek, néhány erődítmény és nehéz-tüzérségi löveg tartozott. 1919 elején a működő hadsereg összesen mintegy 1700 löveggel rendelkezett.

A páncélos- és a légierők éppen hogy megalakultak: 1919-ben rendelkezésre állt 45 páncélososztag (116 páncélozott jármű) és 60 páncélvonat, egynehány zsákmányolt harc-kocsi. Megkezdődött a hazai konstrukciójú „Ilja Muromec” repülőgépek gyártása. 1919-ben V. I. Lenin utasítására a légierő történetében először alkalmaztak repülőgépet az ellenség lovassága elleni harcban.

Kis létszámú volt a haditengerészeti flotta, állományába 1918-ban 2 sorhajó, 2 cirkáló, 24 torpedóromboló, 6 tenger-alattjáró, 20 aknakereső és aknalerakó hajó, 6 őrhajó és néhány kisegítő hajó tartozott. Legeredményesebbnek bizonyult annak a néhány folyami és tavi flottillának a tevékenysége, amelyeket a szárazföldi csapatok harc közbeni támogatására hoztak létre.

A reguláris hadsereg felállításának óriási nehézségeket kellett leküzdeni, amelyek az összeomlással, a fegyverzet-, a felszerelés- és az élelmiszerhiánnyal, a háború által kiváltott általános fáradtsággal függtek össze. Az egyik legbonyolultabb probléma azonban mégis az volt, hogy a szovjethatalomnak nem voltak saját káderei a parancsnoki posztokra.

Ez a nehéz probléma mindezek ellenére megoldódott. Kiváló katonai vezetőket adott mindenekelőtt a munkásosztály, amely még az önkényuralom ellen vívott harc folyamán olyan tehetséges katonai szervezőket emelt ki saját soraiból, mint M. V. Frunze, K. E. Vorosilov. Ezek az emberek ismert hadvezérek lettek és irányították a fegyveres erőket a polgárháborút követően is.

A nép soraiból származtak az olyan őstehetségek is, mint Sz. M. Bugyonnij, V. K. Blücher, Sz. Sz. Vosztrecov, V. I. Csapajev, V. M. Azin, N. D. Kasirin, N. A. Sesorsz, Sz. G. Lazo, G. J. Kotovszkij, A. J. Parhomenko, J. F. Fabriciusz, V. I. Kikvidze s más vörösparancsnokok.

A hadsereg munkájába bevonták a régi hadsereg olyan tisztjeit és katonai szakértőit is, akik becsületes munkájukkal rászolgáltak a szovjet nép bizalmára. Közéjük tartozott az azokban az években és a háború után vezető beosztásokat betöltő Sz. Sz. Kamenyev, A. I. Jegorov, M. N. Tuha-cevcszkij, B. M. Szapozsnyikov. 1918-ban több mint 22 ezer, 1920 közepéig pedig összesen majdnem 50 ezer cári tisztet hívtak be a hadseregbe.

A régi hadsereg katonai szakembereinek munkába történő bevonása beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Ez a katonai komisszárok 1918-tól működő intézményének volt köszönhető. A komisszárok a párt és a kormány határozott, eszmeileg edzett, teljhatalommal felruházott képviselői voltak, akik kiemelkedő szerepet játszottak a Vörös Hadsereg építésében, a parancsnokok kiképzésében és nevelésében, a vöröskatonák politikai felvilágosításában, a csapatok harci szellemének és forradalmi fegyelmének erősítésében. 1918 végén a hadseregnél és a flottánál hétézer komisszár szolgált, munkájában támaszkodva a vöröskatonák tömegeire, a kommunistákra és a komszomolistákra.

AZ INTERVENCIÓSOK ÉS A FEHÉRGÁRDISTÁK ELLENI HARCOKBAN

A fiatal szovjetköztársaság 1918 tavaszán és nyarán nehéz katonai, hadászati helyzetbe került. Északról, délről, nyugatról és keletről a szó szoros értelmében körülzárta az ellenséges frontok gyűrűje. Területének háromnegyed része a megszállók elnyomása alatt állott.

1918 nyarán és telén a forradalom ellenségei elleni harc fő területe a Keleti Front volt. Innen fenyegetett a fő veszély, itt támadtak és már elértek a Volga partjait a szovjetek hatalmának megdöntésére és Moszkva elfoglalására törekvő ellenforradalmi erők, a kulák-fehérgárdista alakulatok.

V. I. Lenin és M. I. Kalinyin
a Vörös Hadsereg nehéztüzér tanfolyam hallgatóinak csoportjával

A párt különleges, rendkívüli intézkedéseket fogantatott a Keleti Front megerősítésére. Ide irányították a leghadrafoghatóbb egységeket, néhány repülőosztagot. Sürgősen felállítottak öt hadsereget és a volgai katonai flottillát. Elsőként a front forradalmi haditanácsát és törzsét alakították meg.

Miután a Vörös Hadsereg egységei a Volga-vidéken visszaverték az ellenséges hordákat, átmentek támadásba, és elérték első sikereiket. A 2. hadsereg és a volgai flottilla által támogatott 5. hadsereg csapatai szeptember 10-én elfoglalták Kazányt. Az 1. hadsereg, amelynek katonai komisszára V. V. Kujbisev volt, nehéz harcok után felszabadította V. I. Lenin szülővárosát, Szimbirszket.

Elkeseredett harcok folytak más frontokon is: a Don mentén, Észak-Kaukázusban, Ukrajnában, a Baltikumban, Északon és Közép-Ázsiában. Szibéria, Távol-Kelet ellenség által elfoglalt területein mind jobban kibontakozott a partizánmozgalom.

Dieső lapokat irtak be a polgárháború krónikájába Caricin (ma Volgográd) hős védői. Itt kitüntették magukat a K.

E. Vorosilov parancsnoksága alatt álló 10. hadsereg harcosai, a volgai katonai flottilla matrózai, a B. M. Dumenko és Sz. M. Bugyonnij parancsnoksága alatt álló, a későbbiekben összevont lovasdandárrá átalakult 1. szocialista lovasezred és más alakulatok.

Észak-Kaukázusban az ellenforradalmi erőkkel folytatott harc hősi eseménye volt az I. I. Matvejev parancsnoksága alatt álló tamanszki hadsereg legendás hadjárata. A Déli Front 11. hadseregének állományába beolvadt tamanszki ezred maradványai (a front egyik parancsnoka I. F. Fegyko) részt vettek Asztrahánj gyenyikínisták elleni védelmében. Ennek a védelemnek az irányítója Sz. M. Kirov volt. Önfeláldozóan harcoltak az intervenciósök és a fehérgárdisták ellen, visszaverve támadásukat. Itt harcoltak a 6. hadsereggé átalakult északkeleti szakasz csapatai (parancsnoka M. Sz. Kedrov, az öreg bolsevik). Hősiesen küzdöttek az észak-dvínai flottilla matrózai P. F. Vinogradov parancsnoksága alatt, a dvínai dandár harcosai, élükön I. P. Uborevicszel.

Az intervenciósök és a fehérgárdisták ereje 1918 végén megroppant, 1919 elején az ellenséges csapatok a Nyugati és

K. I. Ozolin, a II. lovashadosztály komisszárnak
felszólalása egy gyűlésen

az Ukrán Fronton vereséget szenvedtek. Csapatainknak sikerei és a németországi forradalom hatására (a császár uralmát megdöntötték) a német megszállók kénytelenek voltak távozni Ukrajnából, Belorussziából és a Baltikumból. A kizsákmányoló érdeket képviselő breszti bekét érvénytelennek nyilvánították.

Az antant imperialistái siettek segítséget adni az ellenfor-

radalom először megtépázott erőinek. Megerősítették csapataikat Délen, a Fekete-tenger térségében és területtrábló tevékenységbe kezdtek.

Az angol-francia deszantok megszállták a Krimet, Szevasztopol, Herszov, Ogyessza, Novorosszijszk városokat. Az intervenciók nagy segítséget nyújtottak a gyenyikinsáknak és a krasznovistáknak, akik elfoglalták Észak-Kaukázus és a Don hatalmas körzeteit, veszélyeztették a Volga-vidéket, Ukrajnát, az ország központi körzeteit. Nehéz helyzet keletkezett. Az intervenciók és a fehérgárdisták elleni harcban a Déli Front került előtérbe. A párt által foganatosított rendszabályok (hadrafogható csapatok átdobása, kommunisták mozgósítása, a parancsnoki káderek megerősítése) eredményeképpen az ellenség elkeseredett rohamait visszaverték, területhódító elgondolásait megghiúsították. Az antanthatalmak katonái és matrózai soraiban egyre gyakoribbá váltak a forradalmi megmozdulások. 1919 tavaszán a megszállók kénytelenek voltak távozni a Krimből és Ukrajnából.

GYŐZELEM KOLCSAK FELETT

1919 tavaszán újra a Keleti Fronton folytak a legelkeseredettebb harcok. Az USA, Anglia és Franciaország segítségével a fehérgárdista csapatok jelentős erői gyűltek össze Szibériában és az Uralban a magát Oroszország „főkormányzó”-jává kikiáltó Kolesak cári tengernagy parancsnoksága alatt. Abban az időszakban ő számított a legfelsőbb parancsnoknak. Kolesak hadjáratát kombinált hadjáratnak tervezték, az intervenciók csapatok és Gyenyikin (délien), Jucyenyies (nyugaton), Miller (északon) és a burzsoá Lengyelország hadseregeinek aktív részvétele mellett. Együttes céljuk a Moszkva elleni hadjárat volt.

1919 márciusában Kolesak 300 ezer főt számláló hadserege támadásba ment át. A Keleti Fronton a szovjet csapatok erői jelentéktelenek voltak, létszámuk az 1800 km hosszú

arcvonalon alig haladta meg a 100 ezer főt és a hihetetlen állhatatosságnak és hősiességnek ellenére nem bírták feltartóztatni az ellenség támadását. Jugyenyics csapatai az angol hajók segítségével teremtettek veszélyhelyzetet Petrográdban és a Baltikumban. A fehérlengyelek antant által felfegyverzett hadserege betört Litvániába és Belorussziába. Északról az angol, amerikai, francia és Miller csapatai mértek csapásokat. Ismétetlen élet-halál küzdelmet kellett folytatnia a Szovjet-Oroszországnak.

A Keleti Front megerősítésére a legenergikusabb intézkedéseket fogantatosították: lövészegységeket, tüzérséget, páncélvonatokat irányítottak a területre. A párt – „Mindent a Kolcsak elleni harcra” – felhívására a frontra ment 15 ezer kommunista. A Komszomol meghirdette az első összoroszági mozgósítást, és több ezer fiatalot küldött a frontra, de 60 ezer szakszervezeti tag is érkezett. A mozgósított dolgozók létszáma elérte a 900 ezer főt, akiknek jelentős része az általános katonai felkészítés rendszerén belül kapott katonai kiképzést. A hadtáp javított a front fegyverrel, lőszerekkel, élelmiszerrel való ellátásán. A moszkvai rendező pályaudvar fűtőházában élenjáró munkások pontosan ezekben a napokban lettek a Lenin által „nagy kezdeményezésnek” nevezett önkéntes túlórázás – a kommunista szombatok – kezdeményezőivé.

A párt KB utasítására a szovjet katonai parancsnokság kidolgozta a Kolcsak hadseregei elleni harctevékenység tervét. Az ellentámadásban döntő szerepet játszott az M. V. Frunze parancsnoksága alatt álló Déli Hadseregcsoporthoz, amely április végén hatalmas csapást mért a kolcsaki hadsereg szárnyára. A Buguruszlan, Bugulma, Belebej alatti elkeseredett harcokban a fehérgárdisták válogatott egységeit megsemmisítették. Nemsokára megkezdődött a szovjet csapatok általános támadása a volgai katonai flottilla és a vörös légierő részvételével. A kolcsakisták fő erőinek maradványait visszaszorították a Volgától keletre, több száz kilométerre. A Vörös Hadsereg folytatta támadását az Urál és Szibéria mélységi területért.

Azokban a napokban igazán szükség volt hőstettekre, s

ezt a harcosok és parancsnokok is tudták. A támadók első soraiban hősiiesen harcolt a 25. lövészadosztály, a legendás hírhű hős, V. I. Csapajev parancsnoksága alatt. A hadosztály különösen az Ufáért folytatott harcokban tüntette ki magát. Magas fokú hadművészetével és személyes bátorságával tünt ki nagyon sok katonai vezető: M. N. Tuhacsevszkij, V. K. Blücher, V. M. Azin, Sz. Sz. Vosztrecov, I. Sz. Kutjakov és mások.

GYENYIKIN MEGSEMMISÍTÉSE

A keleten és északnyugaton vereséget szenvedett antant-hatalmak és fehérgárdisták 1919 második felében áthelyezték a szovjetköztársaság elleni harc súlyát délre. Legfőbb támaszuk és fő csapásmérő erejük az antanthatalmaktól rendkívül nagy anyagi-technikai segítséget élvező Gyenyikin hadserege volt. A Gyenyikin hadseregének Moszkva elleni hadjáratához aktivizáltak a harctevékenységet más frontokon is. Anglia hadügyminisztere, Churchill pontosan akkor jelentette be 14 ország Szovjet-Oroszország elleni hadjáratát.

Gyenyikin fehérgárdista hadserege (több mint 100 ezer fő) aktív harctevékenységekbe kezdett Kolcsak támadásával egy időben. Elfoglalta Észak-Kaukázus fontos ipari és mezőgazdasági körzeteit, Ukrajna jelentős részét. A Gyenyikin-hadseregnek most a központi körzetek elérése – beleértve Moszkvát is – volt a célja. 1919 őszére a gyenyikinisták újra előrenyomultak északra, elfoglalták Voronyezszt, Orjolt, megközelítették Tulát és veszélyeztették a szovjet fővárost. Az ellenségnek különösen lovassága volt erős. A burzsoázia igen magas pénzjutalmat ígért a Moszkvába elsőnek bevonuló fehérgárda ezredeknek.

A szovjetköztársaság számára újból a Déli Front jelentette a fő harcterületet. Az antanthatalmak újabb hadjáratával szembeszegülő harci programot a V. I. Lenin által megfogal-

A Nyugati Front 401. lövészezred kommunista csoportjának
gyűlése, 1920

mazott „Mindent a Gyenyikin elleni harcra!” című levél jelentette. A párt felhívására kezdetét vette az erők és eszközök mozgósítása a Déli Front megsegítésére. Ide irányítottak 30 ezer kommunistát, 10 ezer komszomolistát, 36 ezer szakszervezeti tagot. Azokban a napokban nagyon sok járási Komszomol-bizottság ajtaján „A járási bizottság zárva, mindenki elment a frontra” felirat volt olvasható.

A Déli Front erősítést kapott csapatai (parancsnoka A. I. Jegorov, a forradalmi haditanács tagja J. V. Sztalin) október közepén döntő ellentámadásba kezdtek. A Gyenyikin-hadsereg teljes megsemmisítésének céljából a fő csapást Harkovra, Rosztovra mérték. Az Orjol, Kasztornoj, Voronyezs alatti elkeseredett harcokban a gyenyikinistak súlyos vereséget szenvedtek, válogatott lovas- és gyaloghadosztályaik

megsemmisültek. Ebben kiemelkedő szerepet játszott az Sz. M. Bugyonnij november 1-én I. lovashadseregge átalakított lovashadteste.

Orjol, Voronyezs és Kurszk felszabadítása után a szovjet csapatok hatalmas lavinaként törtek előre Ukrajnában és Észak-Kaukázusban. Harcokban elfoglalták Kijevet, Harkovot, majd 1920 januárjában Rosztovot is. Asztrahány irányából a fehérgárdistákat az Sz. M. Kirov vezette II. hadsereg szorongatta. Gyenyikin hadserege megszűnt létezni, s csak tönkrevert egységei menekültek a Kaukázusba, ahonnan egy angol-francia repülőszázad segítségével átszállították őket a Krimbe.

Északon Miller fehérgárdista hadseregének megsemmisítése után Arhangelszk és Murmanszk felszabadult. A 7. hadosztály harcosainak és a forradalmi Baltikum matrózainak hősie erőfeszítéseivel 1919 októberében visszaverték Jugyenyics Petrográd elfoglalására irányuló kísérletét. A harcokban kitűnt a V. I. Lenin nevét viselő páncélvonat, amelynek hős komisszára, a Putyilov-gyár munkása, a kommunista I. I. Gaza volt. Petrográd volt az első szovjet város, amelyet 1919 decemberében a Vörös Zászló Érdemrenddel és a forradalmi diszszászlóval tüntettek ki. A városnak a kitüntetést átadó M. I. Kalinyin a következőket mondta: *„Azoknak a hadseregeknek, amelyek megkísérlik ezt a zászlót elvenni, saját zászlóinkkal kell fizetni!”*

A külföldi katonai intervenciók és a fehérgárdisták elleni harcban gyökeres fordulat következett be a szovjetköztársaság javára. A forradalom megveszekedett ellenségeivel történő összecsapásokban a Vörös Hadsereg erői megedződtek és erősödtek. A párt IX. kongresszusa (1920 március-áprilisa) a következőket írta külön a vöröskatonáknak szóló üdvözlésében, megemlékezve harci érdemeikről:

„Az Önökben meglevő szocialista lelkesedés és az a készség, hogy minden áldozatot meghoznak a dolgozó tömegek felszabadításáért, erősebbnek bizonyult ellenségeink harcocsijainál, páncélozott járműveinek arányánál. . .

Szovjet-Oroszország Önökre bízta a dolgozó nép legdrá-

gább vívmányainak - akaratának, boldogságának - védelmét, azon jogának biztosítását, hogy önállóan döntsön saját sorsáról, urak és gazdák befolyása nélkül.”

A FEHÉRLENGYELEK ÉS VRANGEL MEGSEMMISÍTÉSE

Gyenyikin legyőzését követően csak lélegzetvételnyi ideig volt béke. 1920 tavaszán az antant imperialistái új hadjáratot szerveztek a fiatal szovjetköztársaság ellen. A támadó a burzsoá Lengyelország erői és Vrangel fehérgárdista hadserege volt.

Az USA, Anglia és Franciaország kapitalistái bőségesen ellátták Lengyelországot s Vrangelt fegyverzettel és felszereléssel, elküldték saját katonai tanácsadóikat. Csak az USA átadott Lengyelországnak 20 ezer golyószórót, több mint 200 harcocsit és páncélozott járművet, több mint 300 repülőgépet, 3 millió garnitúra ruházatot. Az antant felkészítette a lengyel reakciókat Szovjet-Oroszország nyugati körzeteinek megtámadására. V. I. Lenin értékelése szerint Lengyelország és Vrangel a szovjetek köztársaságát megfojtani próbáló nemzetközi reakció két kezét jelentette.

A lengyel csapatok 1920 áprilisában minden indok és hadüzenet nélkül betörték Belorussziába és Ukrajnába. Támadást indítottak a Krimből Ukrajna déli vidéke ellen Vrangel báró csapatai is. A létszám- és technikai fölényben levő fehérlengyelek elfoglalták Minszkét és Kijevet, folytatva az előrenyomulást kelet felé.

A párt KB és a szovjet kormány figyelembe véve az országot fenyegető veszélyt, felszólította a népet, a Vörös Hadsereget, hogy újabb erőket mozgósítva verje vissza az antant támadását. Az intervenciók elleni harcra új tartalékokat, friss katonai egységeket indítottak útba. Az Észak-Kaukázusból végrehajtott 1000 km-es menet után megérkezett a

A Vörös Hadsereg repülőgépeinek harca a lengyel lovassággal

Déli Frontra az I. lovashadsereg. Ide irányítottak 24 ezer kommunisztát, 12 ezer komszomolistát, 14 ezer szakszervezeti munkást. A politikai munkában felhasználták V. I. Leninnek a lengyel frontra induló vöröskatonák előtt elmondott beszédét: *„Tudják meg, elvtársak, hogy nekünk a lengyel parasztokkal és munkásokkal nincsen semmilyen vitánk, mi a lengyel függetlenséget és a Lengyel Köztársaságot elismertük és elismerjük. Önök ott a lengyelekkel szembeni magatartásukkal bizonyítják be, hogy Önök a munkás-paraszt köztársaság katonái, hogy Önök nem elnyomóként, hanem felszabadítóként érkeznek hozzánk.”*

Megállítva a fehér lengyelek támadását, a Déli és a Dél-nyugati Front csapatai már 1920 májusában átmentek támadásba. Az ellenség megingott és hatalmas vereséget szenvedve arcvonalán megkezdte a visszavonulást. Hamarosan felszabadult Kijev. A városba elsőként bevonulók között volt a félelmet nem ismerő kommunista, a forradalom ügyéért lángoló harcos – G. I. Kotovszkij – lovasdandára.

Az általános támadás folyamán a szovjet csapatok teljesen felszabadították Ukrajnát, Belorussziát, a harctevékenységeket áthelyezték Lengyelország területére. Az I. lovashadsereg Lvov fele tort, a Nyugati Front előrevetett egységei

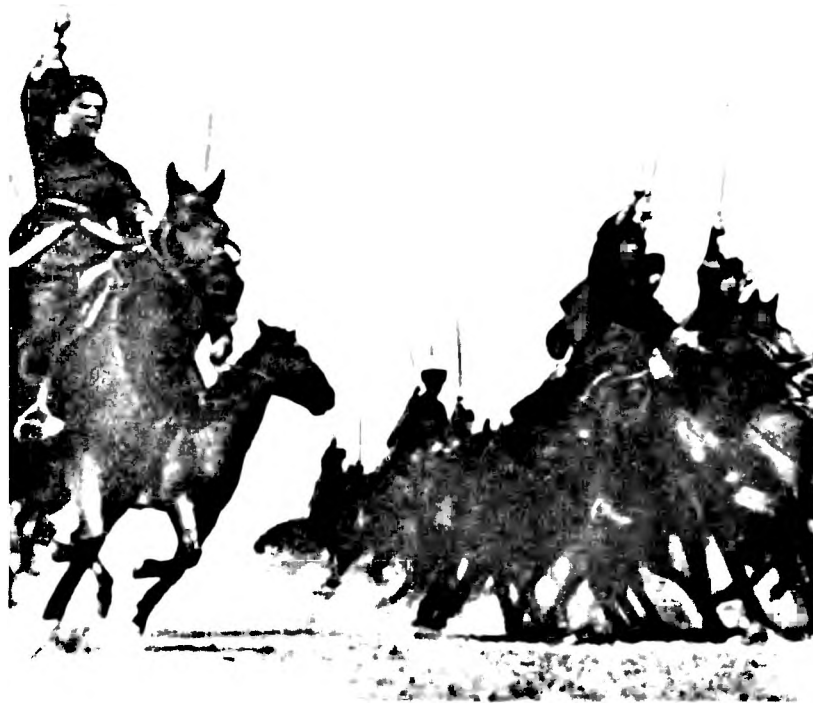
közeledtek Varsóhoz. A Vörös Hadsereg támadása riadalmat keltett az antant imperialistái, a forradalom összes el-
lenségei sorában. Kétségbeesett intézkedéseket foganatosítottak annak érdekében, hogy a fehérlengyeleket megment-
sék a teljes megsemmisüléstől. Lengyelországba nagy mennyiségű fegyverzetet, tapasztalt katonai tanácsadókat küldtek.

A fehérlengyelek kihasználva a támadó szovjet csapatok széttagoeltságát, tartalékaiktól és hadtápjajaiktól való jelentős leszakadását, az általuk elfoglalt állások gyenge megerősítését, fellelegeztek és ellentámadásba kezdtek. A szovjet csapatok azonban hamarosan megállították ezt az ellentámadást. Nem volt lehetőség a háború folytatására, Lengyelország békét kért Szovjet-Oroszországtól. A lengyel frontot felszámolták.

Eljött az ideje a 100 ezer főt számláló harci technikával jól felszerelt Vrangel-hadsereg megsemmisítésének. Vrangel támogatására a krími partoknál erős angol-francia hajóraj állomásozott. Csapataink lengyelek elleni harca idején a vrangelisták kiterjesztették hídfőállásaikat Ukrajna déli körzeteiben, erőszakosan átkeltek a Dnyeperen, veszélyeztették a Donbászt (a Donyec-medencét).

A párt utasítására a Vrangel elleni harcra megalakították M. V. Frunze parancsnoksága alatt az önálló Déli Frontot. A front forradalmi haditanács tagjaivá Sz. I. Guszevet és az ismert magyar kommunistát, Kun Bélát nevezték ki. A front csapatai erősítést kaptak, ide irányították az 1. és 2. lovashadsereget, egynéhány hadrafogható lövészhadosztályt. Jelentősen megerősítették az egységek párt- és Komszomol-szervezeteit is.

Októberben véres harcok kezdődtek. Különös elkeserődéssel harcolt az ellenség Kahovka alatt. A több mint 20 ezer halottat és foglyot veszítő vrangelisták gyorsan visszavonultak a Krimbe, azoknak Perekopban és Csongarban erős, előre berendezett megerősített körleteik voltak. A szovjet csapatoknak át kellett törni ezeket az erődítményeket, döntő csapást mérni az ellenségre és felszabadítani a Krim félszigetet.

Az első lovashadsereg rohamban

1920. november 8-ára virradó éjszaka elkezdődött az ellenséges állások ostroma. Az 51. hadosztály a legerősebb erődítményt – a török földsáncot – támadta, a 30. hadosztály a csongari erődítményeknél folytatott harcot, a 15. és az 52. hadosztály megkezdte az erőszakos átkelést a Szivason. A legalkalmasabb utak megmutatására I. I. Olenesuk helyi lakos vállalkozott. Ez az ellenség számára merész, váratlan hadműveletnek bizonyult. Harcosaink a derékig érő jeges vízben, az ellenség tüze alatt, hátukon a fegyverrel és lőszerrel betörték a Litván-félszigetre és megvetették ott lábukat. Még két napig tartott a harc, és a pereszkopi erődítmények elestek. Az áttörésbe bevetették az 1. és 2. lovashadsereget. A vrangelisták maradványai pánikszerűen menekültek délre, a kikötők irányába. November 15-én már Szevasztopol fölött vörös zászló lengett. A Krim ismét a szovjeteké lett.

1920 végére a fehérgárdisták és az intervenciósok fő erőit

felmorzsolták, a polgárháború lényegében befejeződött. A Szovjet-Oroszországnak azonban még nem az egész területét tisztították meg az ellenségtől, fel kellett szabadítani Távol-Keletet, Közép-Ázsiát, a Kaukázusontúlt.

A Caricin védelmekor tevékenykedett 36. sz. „Tovaris Lenin” páncélvonat

Sz. M. Kirov, G. K. Ordzonikidze, A. I. Mikojan Bakuban, 1920 májusa

Az Észak-Kaukázus, Azerbajdzsán, Grúzia és Örményország felszabadításaért vívott harc krónikájában fényes lapot nyitottak a II. hadsereg katonái, amely forradalmi haditanácsának tagjai (különböző időben) Sz. M. Kirov, A. I. Mikoján, G. K. Ordzonikidze voltak. Baku bevételekor lendületesen és hősiesen küzdött az M. F. Jefremov parancsnoksága alatt álló összevont páncélososztag. Grúzia és Örményország felszabadításakor kitűntek azok a harci egységek, amelyeknek parancsnoka D. P. Zsloba kommunista bányász volt.

Távol-Keleten majdnem 1922 végéig uralkodtak a japán intervenciók és azok fehérgárdista szekértőlói. De napjaik már meg voltak számlálva, mivel itt is erősödött a partizánmozgalom. A dolgozók megsegítésére Szibériából érkeztek a Vörös Hadsereg egységei. V. K. Blücher parancsnoksága alatt. A döntő harcok 1922 februárjában bontakoztak ki Volocsajevka állomásnál, ahol az ellenség erős erődítményeket épített, amelyek azonban nem védték meg őket a megsemmisítéstől. Február 12-én csapataink elfoglalták Volocsajevkát, és néhány napon belül a Vörös Hadsereg bevonult Habarovszkba. Októberben felszabadult Szpasszk, és már Vlagyivosztk fölött is vörös zászló lengett.

A szovjet népnek a külföldi katonai intervenciók és fehérgárdisták elleni hosszú és súlyos háborúja Szovjet-Oroszország teljes győzelmével fejeződött be, amely világtörténelmi jelentőségű esemény volt. A szovjetek országa – Október szülötte – legyőzte a nemzetközi imperializmus és a belső ellenforradalom dühödt képviselőit.

A VÖRÖS HADSEREG GYŐZELMÉNEK OKAI

A szovjetköztársaság hadserege és dolgozó népe mindekelőtt azért győzedelmeskedett valamennyi ellenséggel szemben, mert igaz ügyért folytatott igazságos, felszabadító háborút. Ennek a háborúnak a célját megértette minden munkás, paraszt, vöröskatona és parancsnok, hiszen mindnyájan szülőföldjüket, a szovjetek őket képviselő hatalmát, a Nagy Októberi Forradalom vívmányait védték. A szocialista haza védelmének eszméi lelkesedést váltottak ki a vöröskatonákban, példa nélküli hőstettekre ösztönözték őket.

A vöröskatonák, valamennyi dolgozó magas szintű forradalmi tudatossága ragyogóan jutott kifejezésre a fronton és a hátszágban tömegesen véghez vitt hősi cselekedetekben, az önfeláldozás tényeiben, a hadseregbe szívük sugalla-

Sz. M. Bugyonnij, M. V. Frunze, K. E. Vorosilov a Déli Fronton

tára belépő önkéntesek mozgalmában (a Vörös Hadsereg állományának több mint 16%-a önkéntesekből tevődött össze). A fronton tanúsított hőstettekért kb. 15 ezer harcost, parancsnokot tüntettek ki Vörös Csillag Érdemrenddel. Ezt a kitüntetést megkapta nagyon sok (350-en felül) egység és magasabbegység, továbbá Petrográd, Caricin, Luganszk,

A Vörös Hadsereg csapatainak harca Omszkert, 1919

Groznyj, Taskent városok, a cseljabinszki szénbányák és a rosztovi vasúti javítóműhelyek kollektívái.

A szovjet néppel és hadseregével szimpatizáltak és azt támogatták a világ más országainak dolgozói is. Az intervenció időszakában a kapitalista országok munkásai felemelték a nemzetközi proletár szolidaritás zászlaját, ráfestve arra az „El a kezeket Szovjet-Oroszországtól!” jelszót.

A világ különböző országai dolgozóinak a szovjet nép harcával való harci szolidaritása kifejezésre jutott abban is, hogy a külföldi állampolgárságú internacionalisták közvetlenül is részt vettek a harcokban, a Vörös Hadsereg soraiban a polgárháború folyamán. A Vörös Hadsereg összevont és külön internacionalista alegységeinek állományában bátran küzdöttek a magyar, szerb, lengyel, cseh, bolgár, német,

francia, román, finn, kínai és más nemzetek képviselői. Közülük sokan vérüket ontották, életüket áldozták a Nagy Októberi Forradalom ügyéért. Nevük örökké élni fog a hálás szovjet nép emlékezetében.

A szovjet nép és a Vörös Hadsereg hősi harcát az egész háború ideje alatt szilárdan és hozzáértően irányította a kommunista párt, élén Leninnel. A párt volt az intervenció-sok és fehérgárdisták feletti győzelem szervezője és lelkesítője, mentette meg Szovjet-Oroszországot a nemzeti katasztrófától, a „saját” vagy külföldi elnyomók általi leigazásától.

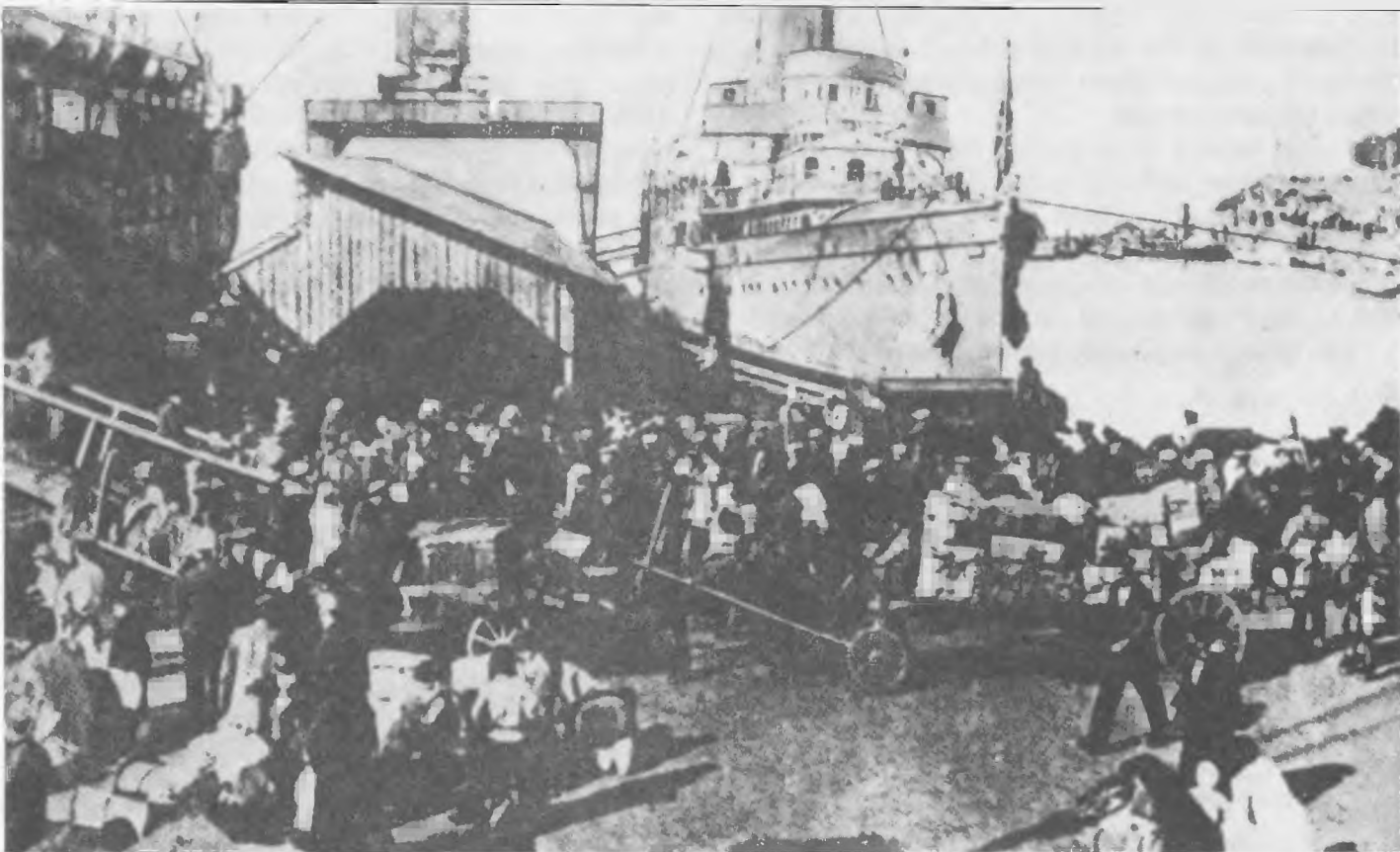
A párt hű fiai, a kommunisták mindig a tömegek között, a

harc legnehezebb és legveszélyesebb területein dolgoztak. A háború éveiben a frontra legalább 260 ezer kommunistát irányítottak. Ők edzették a Vörös Hadsereget, férfias és bátor magatartást tanúsítottak a harcokban, lángoló szavaikkal és személyes példamutatásaikkal hőstettekre buzdították a harcosokat és a parancsnokokat az ellenség feletti győzelem nevében. A polgárháború frontjain legalább 50 ezer kommunista áldozta fel életét az igaz ügyért. A háború végén a Vörös Hadseregben több mint 300 ezer kommunista – a párt teljes létszámának a fele – volt.

A szovjet fegyveres erők megszületése, azok megerősödé-

A 3. internacionalista ezred a Nyugati Fronton, 1920

Az intervenciósok menekülése Arhangelszkből

se és hősi történelme elválaszthatatlanul összefügg V. I. Lenin nevével. Lenin történelmi érdeme a proletár forradalom katonai programjának – a szocialista haza védelmére vonatkozó tanítás – megalapozása, a szovjet nép és hadserege fegyveres harcának irányítása a polgárháború éveiben.

A polgárháború éveiben V. I. Lenin köré – ahogy arról életrajzából is olvashatunk – a kiemelkedő párt- és állami vezetők olyan kollektívája tömörült, akikre ő az ország védelmének irányításában támaszkodott. Ezekhez tartozott: J.

M. Szverdlov, M. I. Kalinyin, J. V. Sztálin, F. E. Dzerzsinszkij, G. K. Ordzonikidze, M. V. Frunze, K. E. Vorosilov, Sz. M. Kirov, V. V. Kujbisev és mások

A párt hű segítője és harci tartaléka volt a lenini Komszomol. Az 1918 októberében megalakított Komszomol nagy szerepet játszott az intervenciósok és a fehérgárdisták elleni harcban, több mint 70 ezer fiatal harcost adott a frontnak. A polgárháború frontjain szerzett kimagasló érdemeiért a Komszomolt a Vörös Csillag Érdemrenddel tüntették ki.

A BÉKÉS ÉPÍTÉS ÉVEIBEN

A GAZDASÁG FELLENDÜLÉSE. A SZOCIALIZMUS GYŐZELME

A polgárháború befejezése után a kommunista párt által vezetett szovjet emberek hozzáálltak a békés építéshez. A háború utáni első években az ország népgazdasága szomorú képet nyújtott. Az ország ipara, közlekedése, népgazdasága az összeomlás, a pusztulás szélén állott. A nehézipar termelése 1920-ban az 1913. évihez viszonyítva majdnem hetedére csökkent, nyersvasból a háború előtti termelésnek körülbelül csak a 3%-át olvasztották, kétharmadával kevesebb szénét, hetedrésznyi kőolajat bányásztak. A pamut-árak termelése 1/30-ad részére csökkent. A mezőgazdasági termelés volumene a háború előtti igen alacsony szintnek csak a 65%-át érte el. Az országban fém-, tüzelő-, élelmiszer- és ruházatihiány volt. Ugyanakkor 1921-ben a legtermékenyebb mezőgazdasági körzetek többségében nagy a szárazság, tönkrement az egész termés. Az éhség több millió embert fenyegetett.

A súlyos gazdasági helyzetet nehezítette az elkeseredett osztályharc. A Nagy Októberi Forradalom ellenségei, mindenekelőtt a nagy létszámú falusi kizsákmányoló osztály – a kulákság – harcot indított az általa határtalanul gyűlölt szovjethatalom ellen. A kommunista párton belül aktivizáltak a harcukat, a szocializmus építésében a lenini vonalat ellenző trockisták, jobboldali opportunisták, nemzeti elhajló politikusok.

Igen bonyolult volt a nemzetközi helyzet is. Az ország ellenséges kapitalista környezetben élt, az imperialisták csak a

megfelelő pillanatra vártak, hogy rátámadjanak a Szovjetunióra, akadályozzák a történelem során elsőként létrejött szocialista ország normális fejlődését. A burzsoá felderítés, kémkedés és diverzió céljából ügynököket dobtak át szovjet területre. Mindez arra kötelezte a szovjet népet, hogy legyen nagyon éber, álljon készenlétben és erősítse az ország védelmét.

V. I. Lenin, és a párt hatalmas, történelmi jelentőségű feladatot hajtott végre, kidolgozta a szocializmus építésének tudományos tervét, amelynek alkotórészei a következők:

- az ország iparosításának megvalósítása, a nehézipar megteremtése, annak legfontosabb ágazatával – a gépiparral,

- a felaprózott, kistermelő mezőgazdaság kollektivizálása, korszerű technikával való ellátása, a központosítás és a tudomány minden eszközzel való fejlesztése, a munkás származású értelmiség kialakítása.

A szovjet nép hatalmas lelkesedéssel fogadta a szocializmus építésének lenini programját, leküzdve a hihetetlen nehézségeket, lemondva a legalapvetőbb szükségletekről, megvalósította azt a gyakorlatban.

Azt mondják, hogy olykor a számok többet mondanak a szavaknál. Álljon itt ennek igazolására az alábbi összehasonlítás:

	1919-ben (millio tonna)	1940-ben (millio tonna)
Acelolvasztás	4,3	18,3
Nyersvas-olvasztás	4,2	14,9
Kőolajbányászás	10,3	31,1
Szenbányászás	29,2	165,9
Takarmánygabona-termelés	21,6	38,3
Villamosenergia-termelés (milliárd kW ó)	2,0	48,6

A Szovjetunió 1940-re ipari termelésének összvolu-
menét tekintve Európában az első, a világviszonylatban pedig a
második helyre került. Teljesen új, kulcsfontosságú iparágak-
at – szerszámgépgyártás, traktorgyártás, repülőgépgyártás,
vegyipar – hoztak létre. A gépgyártás termelése pl. 30-szoro-
sára növekedett. Igen nagy jelentősége volt annak, hogy az
ország keleti körzetében létrehozták a második szén- és fém-
kohászati bázist.

Gyökeresen megváltozott a falu arculata, ahol megvalósi-
tották a széles körű kollektivizálást, amelynek eredménye-
képpen felszámolták az utolsó elősködő osztálymaradványt
– a kulákságot. A több millió egyéni paraszti gazdaság he-
lyén 237 ezer kolhoz és 4159 szovhoz alakult, amelyeknek
kiszolgálására 7069 gépállomás, 684 ezer traktor, 162 ezer
mezőgazdasági kombajn, 228 ezer gépkocsi állt rendelkezé-
sre.

A Nagy Októberi Forradalom előtt Oroszország lakossá-
gának háromnegyede analfabéta, a dolgozók széles tömegé-
nek általános műveltségi színvonala igen alacsony volt.
A forradalom széles utat nyitott ahhoz, hogy a tömegek
hozzájussanak a kultúra értékeihez.

A gazdaság és a kultúra fejlődésében elért sikerek alapján
jelentősen javult a nép anyagi jóléte is. A munkanélküliséget
teljesen felszámolták. A munkások, parasztok és alkalma-
zottak kedvező feltételek mellett vagy térítésmentesen be-
utalókat kaptak üdülőkbe és szanatóriumokba. Nagy gon-
doskodással vették körül a gyerekeket és a gyerekes anyá-
kat. A szovjet emberek lakáviszonyai állandóan javultak.

Egyszóval, ahogy azokban az években mondogatták: jobb,
boldogabb lett az élet.

Világtörténelmi jelentősége volt a Szovjetunió 1936-ban
elfogadott új alkotmányának, amely törvényesítette a szo-
cializmus vívmányait, kinyilvánította és garantálta a dolgo-
zók olyan megmásíthatatlan jogait, mint a munkához, pihe-
néshez, tanuláshoz, szociális biztonsághoz, szólásszabadság-
hoz, a sajtószabadsághoz és gyülekezéshez való jogot. Ezzel
együtt az alkotmány nagy felelősséget hárított a szovjet ál-
lampolgárokra, többek között a szocialista haza védelmét.

A nemzetiségi kérdés eredményes megoldása nagy jelentő-
ségű volt a Szovjetunió ereje növelése szempontjából is, hisz
az ukrán, a belorusz, a moldován népek egyesítésével és a
szovjethatalom megalakításával a balti államokban (Észtor-
szágban, Litvániában és Lettorságban) az ország lakossága
23 millió fővel növekedett és 1940-ben 194 millió fő volt.

Az élet minden területén bekövetkezett óriási forradalmi
átalakulások eredményeképpen a történelem során elsőként
a Szovjetunióban épült fel a szocialista társadalom, az új élet
szabad, egyenjogú építőinek és védőinek a társadalma, ahol
az emberek gondolata elsősorban a békére és az új életforma
kialakítására irányult.

A SZOVJETUNIÓ VÉDELMI KÉPESSÉGÉNEK ERŐSÖDÉSE

A szocializmus építése bonyolult nemzetközi helyzetben,
a világ első szocialista államának biztonságát, annak népei-
nek szabadságát és függetlenségét veszélyeztető kapitalista
országok ellenséges környezetében folyt. A szovjet emberek
megértették V. I. Leninnek azon utasítását, amely szerint
*„politikánknak első parancsolata, az első tanulság... amit
minden dolgozó és paraszt meg kell, hogy értsen az az, hogy
óvatosnak kell lenni, tudatában kell lenni annak, hogy mi*

olyan emberekkel, osztályokkal, kormányokkal vagyunk körülveve, akik nyíltan, ádázul gyűlölnék bennünket”.

A nehézipar, a gépipar fejlesztésében elért eredmények bázisán izmosodott a hadsereget és a flottát fegyverzettél, löszerezell, szállítóeszközökkell, felszereléssell ellátó hadiipar is. Újra létrehozták a repülőgép- és harckocsigyártó ipart, új és szélesebb technikai bázison szervezték meg a hajógyártást, a tűzer- és lövészfegyverzet, a löszerek, a műszaki-technikai és a híradóeszközök gyártását.

A párt utasítására kidolgozták és megvalósították a fegyveres erők technikai felszereltségének gyökeres megjavítását előírányzó katonai terveket, amelyeknek megvolt az eredménye.

	1936-ban	1939-ben
Puska- és karabélygyártás (ezer)	403	1503
Géppisztolygyártás (db)	–	22148
Minden rendszerű löveggyártás (ezer)	4,3	17,3
Aknvető-gyártás (ezer)	–	4,1
Géppuskagyártás (ezer)	31,9	113,7

A harckocsik gyártása és számuk a csapatoknál 1934 és 1939 között 2,5-szeresére nőtt. A harci repülőgépek száma 1939-ben az 1930. évihez viszonyítva 6,5-szeresére nőtt. A haditengerészeti flotta csak 1937 és 1939 között 144 harci hajót kapott.

A hitleri Németország és a militarista Japán részéről fenyegető katonai veszély növekedése miatt ez azonban már nem bizonyult elegendőnek. Az 1939 és 1941 nyara közötti időszakban újabb rendszabályokat hoztak a hadiipar fejlesztésével kapcsolatban, amely a fegyveres erők technikai felszereltségének javítását szolgálta.

A háború megváltozott jellege hirtelen növelte a repülőgép- és harckocsiipar jelentőségét. A párt KB külön határozatokat hozott a meglevő hazai ipari vállalatok, elsősorban a korszerű repülőgép- és harckocsigyártó vállalatok re-

konstrukciójára és építésére. 1940 végén a repülőgépipar vállalatainak száma az 1937. évihez viszonyítva majdnem megkétszereződött. Új repülőgéptípusokat: vadászgépeket, bombázókat, nehézbombázókat konstruáltak.

Az imperialista hadseregek – mindenekelőtt azonban a német hadsereg motorizációja – növekedésének következtében a Szovjet Hadsereg harckocsikkal és páncélozott járművekkel való felszerelése különösen fontos volt. Ezért például döntés született arra vonatkozóan, hogy a cseljabinszki traktorgyárban harckocsikat gyártsanak. Rövid idő alatt új harckocsitípusokat hoztak létre, amelyek közül a legnagyobb hírnévre a T–34 és KV-harckocsik tettek szert. Ezek voltak a világ legjobb harckocsijai. A háború kezdetére 1864 új járművet gyártottak.

Nőtt a korszerű tűzéségi lövegek, aknavetők, golyószórók, géppisztolyok, puskák gyártása.

Tehetséges tudósok és konstruktőrök új tűzer- és lövészfegyverzet-fajtákat konstruáltak.

A Szovjetunió tengeri nagyhatalom. A haditengerészeti flotta a fegyveres erők rendszerében igen fontos szerepet játszik. Ezért az újabb hadihajók építése mindig nagy jelentőségű volt. Az 1939–1940-es években a hajóépítő ipar kapacitása, amelynek jelentős része a honvédelem számára termelt, háromszorosára, a haditengerészeti flotta ösztonna-tartalma pedig majdnem 160 ezer tonnával nőtt. Jelentősen emelkedett a könnyű felszíni hajók, de különösen a tengeralattjárók száma.

A korszerűbb hajótípusok kialakításán a tudós hajóépítőknek és tervezőmérnököknek egész csoportja munkálkodott.

Az ország honvédelmének erősítésével kapcsolatos állami intézkedések rendszerében legfontosabb a fegyveres erők harckészültsége, amely a haza védelmét és biztonságát hivatott biztosítani.

1921 és 1941 között a hadsereg és a flotta szervezetében, létszámában, fegyverzetében, harc- és politikai kiképzésében hatalmas változások történtek. Ezek a változások összefüggésben voltak az ország belső és nemzetközi helyzetével, a

gazdaság, a tudomány, a technika fejlődésével, a hadügyben végbement változásokkal, az akkori időszak háborúinak jellegével.

A polgárháború utáni első években a hadsereg létszáma 5,5 millióról 1925-re 562 ezer főre csökkent. A háború után

a katonai építés főbb irányait a X. kongresszus (1921. március) határozta meg. A kongresszus megjelölte, hogy a közeli időszakban a fegyveres erők alapját – lehetőleg az idősebb korosztályok rovására csökkentett – reguláris hadsereg képezze. Ezzel együtt a kongresszus elismerte annak szükségességét, hogy részlegesen át kell térni a helyi, területiális-milicista alakulatok felállítására. Rámutatott arra is, hogy különös gondot kell fordítani a technikai-tüzér, a páncélozott-gépkocsi és repülőegységek fejlesztésére. Intézkedéseket hoztak a haditengerészeti flotta helyreállítására, a csapatoknál és a hajókon folyó pártpolitikai munka megerősítésére.

A párt utasítására az 1924–1925-ben végrehajtott katonai reformnak a fegyveres erők erősítése volt a célja, azok létszámának csökkentése, a kerethadseregnek a területiális alakulatokkal való egyesítése mellett. Átalakították a vezető szerveket, szeszesebb lett az egységek és magasabbegységek szervezeti felépítése, azok ellátási rendszere. Hadügyi és tengeri népbiztossá M. V. Frunze kiváló szovjet hadvezért, majd halála után, 1925. november 5-ével K. E. Vorosilovot nevezték ki.

A következő években az ipar eredményeinek bázisán folytatódik valamennyi fegyvernem technikai rekonstrukciója, jelentősen növekszik azok harci ereje. Amíg 1925-ben egy lövészhadosztály 54 löveggel, 185 állványos és 81 könnyű géppuskával rendelkezett – és egyáltalán nem voltak harcokcsijai és légvédelmi lövegei –, addig egy hadosztálynak 1935-ben már 57 harcokcsija, 96 lövege, 180 állványos, 354 könnyű, 18 légvédelmi géppuskája volt. A hadosztály létszámának több mint 40 százalékát tüzérök és géppuskások tették ki. A szovjet hadsereg tüzér-fegyverzete mindig erős volt. 1934-ben a hadseregben 17 ezer löveg volt, 1939 januárjára számuk elérte az 55 ezer csövet.

Újra felállították a páncélos és gépesített csapatokat. 1932-ben a gépesített dandár bázisán létrehozták a világon az első gépesített hadtestet (500 harcokcsi és 200 gépkocsi). A hadsereg fegyvertárában különböző típusú – T-26 és BT könnyű, T-28 közepes, T-35 nehéz, T-27 kisebb – harcokcsik voltak.

A szovjet hadseregben akkor még előkelő helyet foglalt el a lovasság. Fegyverzete 1934 és 1939 között tüzérség vonatkozásában 34, könnyű géppuska vonatkozásában 43, állványos géppuska vonatkozásában 21, légvédelmi géppuska vonatkozásában 31 %-kal nőtt. A harkocsik száma egyharmaddal növekedett. Nagy fejlődésen mentek keresztül a szak műszaki, híradó-, vegyivédelmi, vasúti csapatok. Új légideszant-csapatokat állítottak fel.

Nagy gondot fordítottak a korszerű légierő létrehozására, ami a repülőgépipar fejlesztésének következtében vált lehetővé. A légierőt új vadász-, bombázó-, nehézbombázó és szállító repülőgépekkel töltötték fel. A háború kezdetéig azonban a repülőegységek fegyvertárában nagyon sok volt az elavult konstrukciójú repülőgép. Később megváltoztatták a katonai légierő szervezeti felépítését. A repülőszázadokat dandárokba egyesítették. 1938-tól kezdődően pedig a repülődandárok már ezredekbe tevődtek össze. 1933-tól a nehézbombázó-osztagokat távoli repülőhadtestekbe vonták össze. 1938-ban felállítottak három légi hadsereget, amelyeket azonban átszerveznek hadtestekké. 1940-ben a repülődandárok helyett ezredekbe álló repülőhadosztályokat szerveznek.

Újszerűen történik a légvédelmi csapatok szervezése is. Az olyan nagy központok, mint Moszkva, Leningrád és Baku légi oltalmazására 1937-ben légvédelmi hadtesteket (a későbbiekben légvédelmi zónákat) hoznak létre, amelyeknek állományába légvédelmi tüzér-magasabbegységek, légvédelmi géppuskás, léggömb, műszaki záró-, fényszórós, rávezető-értesítő és híradóegységek tartoznak. Más körzetek és csapatok oltalmazásába bevontak önálló légvédelmi hadosztályokat, dandárokat és ezredeket.

Fejlődött a haditengerészeti flotta is. A hajóépítés sikerei lehetővé tették, hogy a flotta víz feletti és víz alatti erőit újabb harc hajókkal, „Kirov” és „Csapajev” típusú könnyűcirkálókkal, „Leningrád” típusú élen haladó torpedórombolókkal, „K” és „L” típusú nagy, „SCS” és „SZ” típusú közepes, „M” típusú kis tengeralattjárókkal szereljék fel. Jelentősen megerősítették a tengeri légierőt és a parti tüzér-

M. V. Frunze, a forradalmi haditanács elnökhelyettese
értekezletet tart a katonai körzetparancsnokok számára, 1924

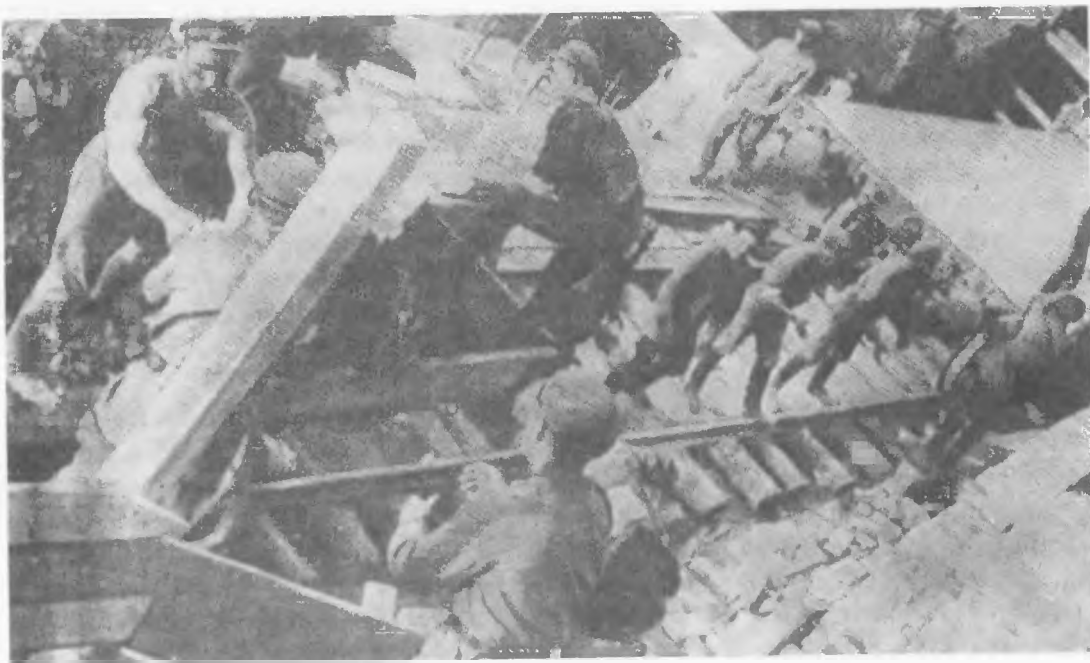
séget, új haditengerészeti bázisokat építettek. Megalakították a Csendes-óceáni Flottát, megerősítették a későbbiekben flottává átalakított északi katonai flottillát. A haditengerészeti flotta hajóinak össztonnatartalma 1930 és 1939 között 130 százalékkal növekedett. A Nagy Honvédő Háború kezdetére flottaállományába kb. 1000 harci hajó, köztük 212 tengeralattjáró és több mint 2500 repülőgép tartozott.

Azokban az években a fegyveres erők építése, az ország honvédelmének erősítésével kapcsolatos intézkedések végrehajtása a széles néptömegek, valamennyi párt-, tanácsi, szakszervezeti és Komszomol-szervezet aktív és közvetlen támogatása mellett történt.

Ez nagyszerűen megmutatkozott például a Komszomol működésében. Még 1922 októberében V. I. Lenin javaslatára a Komszomol V. kongresszusán határozat született az akkor helyreállítást és fejlesztést igénylő haditengerészeti flotta patronálásáról. 1931-ben a Komszomol IX. kongresszusa úgy döntött, hogy a lényegében újonnan felállítandó légierőt is patronálni fogják. A Komszomol kezdeményezésére a fiatal hazafiak tízezrei kerültek a flottához, tiszti iskolákba, re-

Harc a kínai militaristákkal
a kelet-kínai vasútnál, 1929

Vöröskatonák „szombati”
önkéntes munkafelajánlása
a kuznyeecki kohómű építkezésén,
1931

A vöröskatonák tanulmányozzák a második öt éves tervet, 1934

püöklubokba. Sokan közülük a későbbiek során váltak ismert katonai vezetökké, hazánk hőseivé, tudósaivá, konstruktőreivé

A szocializmus győzelme, a szovjet társadalom szociális szerkezetében bekövetkezett fontos változások, az ország gazdaságának és kultúrájának a fejlődése hatással volt a hadsereg és a flotta harcosainak erkölcsi-politikai és kulturális areulatarára. Az imperialisták reszeröl fenyegető katonai veszély növekedése, a főbb kapitalista országok tömeges, több milliós hadseregeinek létrehozása, a hadítechnika fejlődése szükségessé tette, hogy a szovjet fegyveres erők építése egységes keretelv alkalmazásával történjék. A hadsereg feltöltésének 1943-ig érvényben levő vegyes, területális keretrendszere túlhaladott volt.

Az ország honvédelmének erősítésében fontos szerepet játszott a Szovjetunió 1939-ben elfogadott általános hadkö-

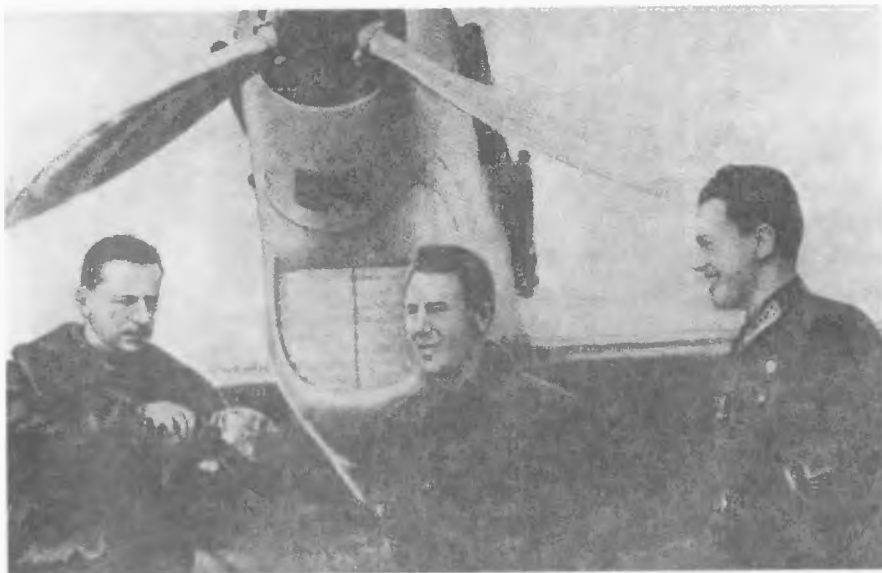
Az N. F. Karacupa vezette határőrök motozzák a feltartóztatott külföldi ügynököket

A Szovjetunio első marsalljai (balról jobbra ülnek): M. N. Tuhaacsevszkij, K. E. Vorosilov, A. I. Jegorov, állnak: Sz. M. Bugyonnij, V. K. Blücher, 1935

V. V. Majakovszkij a Vörös Hadsereg harcosai és parancsnokai körében

M. M. Gromov, Sz. A. Danilin, A. B. Jumasev, az ANT-25 repülőgép Moszkvából az I szaki tarkon keresztül San Jacintoba (USA) 1937-ben átrepült legénysége

A harcokcsik által oltalmazott gyalogság rohamra indul.
Halhin-Gol, 1939

Zavoreznaja-dombon
(Haszán-tó környéke)
szovjet zászló leng

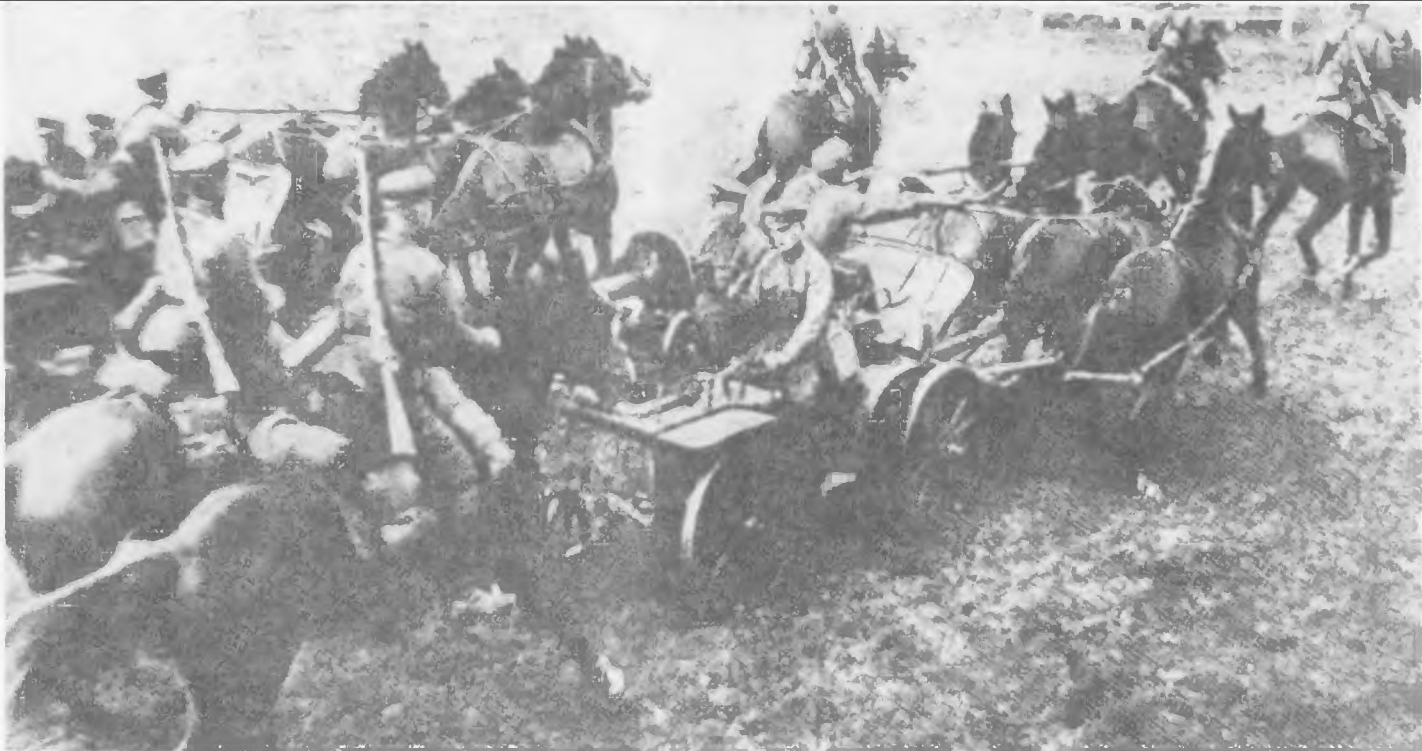
telezettségi törvénye, a tényleges katonai időnek a hadseregben három, a flottánál öt évre való felemelése.

A fegyveres erők összlétszáma a háború kezdetére majdnem háromszorosára nőtt, és meghaladta az 5 millió főt. Gyorsan felállítottak 125 új hadosztályt. Intézkedések születtek a páncélos csapatok, a légvédelem, a légierő, a haditengerészeti flotta, a határörkörzetek erősítésére és fejlesztésére. 1941 tavaszán és nyarán keletről nyugatra több hadrafogható hadosztályt dobtak át.

A fegyveres erők létszámának növekedése mind elesebben vetette fel a parancsnoki, politikai és műszaki káderek ki-

képzésének, az egyszemélyi parancsnok minden oldalú szilárdításának, a parancsnokok tekintélye növelésének, a csapatoknál és a flottáknál folyó pártpolitikai munka fokozásának kérdését. Ebben a vonatkozásban nagy jelentősége volt a parancsnoki állomány esetében a személyre szóló rendfokozatok bevezetésének, a Szovjetunió marsallja rendfokozati rendszeresítésének, amelyet elsőként V. K. Blücher, Sz. M. Bugyonnij, K. E. Vorosilov, A. I. Jegorov, M. N. Tuha-csevszkij kapott meg.

A párt és a nép külön gondoskodását igényelte a haza védőinek, a fiatal nemzedéknek eszmei-politikai, hazafias ne-

Géppuskás kocsik gyakorlalon

velése. A párt mozgósításának eredményeképpen ismét több ezer kommunistát irányítottak a hadseregbe.

Nagy jelentősége volt a katonai eskü új szövege megfogalmazásának a harcosoknak a hazafiság szellemében való nevelése, a katonai fegyelem szilárdítása szempontjából.

A polgarháború és a Nagy Honvedő Háború közötti időszakban az imperialisták nemegyszer próbálták kipuhatolni hadseregünk erejét, tettek próbára a Szovjetunió államhatárainak szilárdságát. Ezeket a kísérleteket minden esetben visszavertuk.

1929-ben konfliktust provokáltak a kelet-kínai vasúton, amelynek irányítása a Szovjetunió hatáskörébe tartozott.

Miután a japán imperialisták elfoglalták Mandzsuriát,

nagyon sok provokációt és konfliktushelyzetet teremtettek távol-keleti határainkon. Így például 1938 júliusában a japán hadigepezet szovjet területre támadt a Haszan-tó környékén.

A betolakodók megfelelő fogadtatásban részesültek.

1939 májusában Japán még nagyobb katonai konfliktust provokált ki, ezúttal a Mongol Népköztársaság keleti határain. A Szovjetunió és a Mongol Népköztársaság között barátsági és kölcsönös segítségnyújtási szerződés volt érvényben, s így együtt fegyveres fogadtatásban részesítettük a betolakodókat. A G. K. Zsukov parancsnoksága alatt működő 1. hadseregesoport a döntő harcokat augusztus 20-31. között vívta, amikor is a támadásba lendült szovjet-mongol

csapatok bekerítették a betolakodókat, s megtisztították a Mongol Népköztársaság területét az agresszoroktól.

Még ez év őszén feszült helyzet alakult ki északnyugati határainkon, Leningrád körzetében is. Finnország reakciós köréi – az USA, Anglia, Franciaország imperialistái felbujtására – katonai konfliktust provokáltak ki a Szovjetunióval szemben, amely a részt vevő csapatok számát és méreteit illetően meghaladták a távol-keleti eseményeket.

A fehérfinnek elleni harcokat igen nehéz természeti viszonyok között kellett folytatni, az erdők, a folyók, a befagyott tavak, a nagy erdőségek, a gránittömbök, a görgelékkövek kedvező helyzetet teremtettek az ellenségnek. A fagy elérte a 35-40 fokot. A Karéliai-földszoroson a finnek külföldi mérnökök segítségével megépítették a Mannerheim megerősített vonalat, amely hídőállásul szolgált a nyugati országok számára a Szovjetunió elleni támadáshoz. Bár a vonal áttörése nehéz feladatnak bizonyult, mégis megtörtént.

Ebben az időszakban a fő katonai veszély a fasiszta Németország oldaláról fenyegetett. A második világháború Európában tomboló lángja közeledett a Szovjetunió határaihoz. A Franciaországot, Belgiumot, Hollandiát, Dániát,

Norvégiát, Görögországot és Jugoszláviát megszálló hitleri Németország titokban hozzálátott a Szovjetunió közvetlen megtámadásának előkészítéséhez. Ez az 1940 decemberében jóváhagyott „Barbarossa” néven ismert hadászati tervben jutott kifejezésre. A német fegyveres erőknek előírták, legyenek készen arra, hogy 1941-ben a Szovjetunió fegyveres erőit egy villámháborúval megsemmisítsék.

A fasiszta Németországnak az volt a politikai célja, hogy a Szovjetunió legyőzésével elpusztítja és leigazza a szovjet népet, Németország gyarmati részévé változtatja a Szovjetunió elfoglalt területeit.

Bár ez kalandor terv volt, és a Szovjetunió erőinek nyílt lebecsülése sem vallott józan gondolkodásra, a hitleristák igen gondosan készültek a keleti háborúra. A fasiszta Németország fegyveres erői 1941 nyarára a kapitalista világ legerősebb fegyveres erejét képviselték.

A harctevékenységeket a harcokcsik, a gyalogság és a légi erő tömeges csapásai mellett váratlanul akarták megindítani. Terveik szerint az egész manővert a tél beállta előtt be kellett volna fejezni. Mindez fenyegető veszélyt jelentett a békés építőmunkával elfoglalt Szovjetunió népei számára.

A NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚ SÚLYOS NAPJAIBAN

*Az SZKP KB-nak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom
60. évfordulójára hozott határozatából*

A KEZDETI IDŐSZAKBAN

1941. június 22-én a hitlerista Németország rablótámadást indított a Szovjetunió ellen.

Háború! Ez a rideg, borzalmas szó fájdalmat és keserűséget váltott ki a szovjet emberek millióinak szívében, akiknek minden gondolatát a békés építőmunka foglalta el.

A szovjet kormány nyilatkozata a következőképpen hangzott: *„Ez az országunk elleni támadás, a hitszegést illetően, példa nélküli a civilizált népek történetében. Országunk megtámadása annak dacára történt, hogy a Szovjetunió és Németország megnevezési szerződést kötött, és a szovjet kormány lelkiismeretesen be is tartotta ezen szerződés minden feltételét. A Szovjetunió elleni ezen rablótámadásért minden felelősséget teljes egészében a német fasiszta vezetőknek kell vállalniuk!”* A Szovjetunió kormánya a fasiszta agresszorok elleni harcra szólította fel a szovjet népet, és kifejezte azt a megingathatatlan meggyőződését, hogy a Szovjet Hadsereg és a Haditengerészeti Flotta becsülettel teljesíti a hazával szembeni kötelességét.

A békés alkotó munkára őszintén vágyódó szovjet nép kénytelen volt fegyvert ragadni, szocialista hazája védelmében a fasiszta leigázás veszélye ellen. A kapitalista kizsákmányolástól 1917-ben megszabadult nép nem tudott megbékelni az elnyomás semmilyen formájának gondolatával sem. Elhatározta, hogy utolsó csepp véréig harcolni fog a szabadságért és nemzeti függetlenségéért. Így kezdődött a Szovjetuniónak a hitleri betolakodók elleni, majdnem 4 évig – 1418

napig – tartó igazságos, felszabadító Nagy Honvédő Háborúja.

A háború kezdete igen kedvezőtlenül alakult a Szovjetunió és hadserege szempontjából. A váratlan támadás, a csapatok létszámbeli és fegyverzetbeli fölénye – különösen a főirányokban – ha ideiglenesen is, de hatalmas előnyt jelentett az ellenség számára. A „Barbarossa” tervnek megfelelően a hitlerista parancsnokság hatalmas – betolakodó – hadsereget összpontosított és vetett be a Szovjetunió ellen.

A szovjet csapatok létszáma a nyugati határ menti katonai körzetekben és a flottánál 2,9 millió főt tett ki. Ezek közül a háború első napján legalább 900 ezer – első lépcsőben levő – harcos és parancsnok vette fel a küzdelmet. Jelentős volt az ellenség fölénye az új típusú harckocsikat és repülőgépeket illetően. Ezenfelül hátrányt jelentett az is, hogy a szovjet csapatokat korábban nem mozgósították, azok nem bontakoztak szét harcrendekbe, rendes harckiképzéssel foglalkoztak, az agresszor támadása számukra váratlan volt. Mindennek következtében hatalmas veszteségeket szenvedtek, különösen vonatkozik ez a nehézfegyverzetre és repülőgépekre.

A hitlerista hadsereg felhasználva a támadás váratlanságának tényezőit és az erőfölényt, az első pillanatokban jelentős sikereket ért el, mélyen behatolt a Szovjetunió nyugati körzeteibe, és a Szovjetunió létfontosságú területeinek elfoglalásával fenyegetett.

A szovjet hadsereg kénytelen volt nehéz viszonyok között vívott harcokban visszavonulni Keletre. Az ellenség azonban az első naptól kezdve szembe találta magát a szovjet csapatoknak és a frontmelléki körzetek lakosságának elkeseredett, igazán hősi ellenállásával. Egyetlen egy állást sem adtak fel ellenállás, küzdelem, véres harcok nélkül.

Súlyos megpróbáltatások vártak a szovjet határőrökre is, akik elsőként szenvedték el az ellenséges hordák váratlan csapásait. Hallatlan hőstettet vittek véghez a breszti erőd védői. Az erődnek a főerőktől elvágott kis helyőrsége majdnem egy hónapig ellenállt a tüzérséggel, harcokcsikkal és légierővel megerősített fasiszta hadosztály makacs rohamainak. „Meghalunk, de az erődből nem távozzunk!” – a bástya falaira ezeket a harci szellem nagyságáról tanúskodó lelkesítő szavakat írták fel a harcosok.

Elkeseredett harcok folytak Ukrajnában. Itt az első napokban Luck, Brodi, Dubno körzetében hatalmas páncéloscsata zajlott le a szovjet gépesített hadtestek és az I. német páncéloscsoport között. Ez az ütközet fontos szerepet játszott a Kijev elleni támadás feltartóztatásában. Önfeláldozó magatartásával tünt ki a K. K. Rokosszovszkij tábornok parancsnoksága alatt álló 9. gépesített hadtest és az I. tüzérandár. A háború második napján N. I. Gyementyev ezredes 99. hadosztályának harcosai kiűzték az ellenséget az elfoglalt Przemyślből, és tartották magukat a városban június 29-éig.

A szovjet repülők bátran felvették a harcot a több harci győzelmet aratott fasiszta vadászipülökkel. A háború első napján a löszerek felhasználása után I. I. Ivanov, L. G. Butelin, D. V. Kokorjev, P. Sz. Rjabcev, I. P. Ignatyev, A. I. Mokljak, A. Sz. Danyilov vadászipülők rátörtek az ellenség repülőgépeire. 1941. június 26-án hallatlan bátorságról tett tanúbizonyságot egy szovjet bombázó személyzete. N. F. Gasztyello százados parancsnoksága alatt. A harcból visszatérő repülőgépet az ellenség lelőtte. A lángoktól körülvevett bombázót az üzemanyaggal telített német gépkocsikra és ciszternákra irányította. A személyzet hősi halált halt, de az ellenség drágán fizetett életükért.

ПРАВДА

Все наши силы — на поддержку наших
красноармейской Армии и нашей славы
Красного Флага!
Все силы народа — на разгром врага!
Вперед за нашу победу!

Выступление по радио
Председателя Государственного Комитета Обороны
И. В. СТАЛИНА.
3 июня 1941 года

Bátran harcoltak a szovjet tengerészek is. A Fekete-tengeri Flotta egységei és hajói 1941. június 22-én szervezetteren fogadták és sikeresen verték vissza a fasiszta légierő Szevasztopol elleni támadását. Az ország északi részén a szovjet csapatok, az Északi Flotta tengerészeinek aktív támogatása mellett visszaverték az ellenség Murmanszk elfoglalására és a várost Leningráddal összekötő vasút elvágására irányuló kísérletét. Tömeges hőstettet vittek véghez a Balti Flotta különösen nehéz helyzetbe kerülő tengerészei is.

A szárazföldön, a levegőben, a tengeren, mindenütt lángolt a hitszegő ellenség elleni elkeseredett harc tüze. Alig egy-

Fegyverkiosztás a népfelkelők részére

hónapi támadás alatt a hitleristák kb. 100 ezer katonát és tisztet, a harcba vetett harcokocsiknak mintegy 50 százalékát és majdnem 1300 repülőgépet vesztek. Augusztus végére csak a Wehrmacht szárazföldi csapatainak a vesztesége elérte a 410 ezer főt. Ezekben a harcokban azonban a rendkívül kedvezőtlen viszonyok között hadba lépő Vörös Hadsereg csapatai is súlyos veszteségeket szenvedtek.

Az elszenvedett kudarcok dacára az újabb és újabb erőket ütköztetve vető német fasiszta megszállók nyomultak előre. Az ellenséggel szemben elkeseredett ellenállást tanúsító szovjet hadsereg harcolva vonult vissza keletre. 1941 júliusának közepére az ellenséges csapatok elfoglalták a Szovjetunió nyugati részének jelentős körzeteit. Veszély fenyegette

Leningrádot, Szmolenszket, Kijevet és az ország egész déli részét.

A kommunista párt és a szovjet kormány rendkívüli intézkedéseket hozott a szovjet nép erőinek mozgósítására az ellenség visszaverése érdekében. A párt kidolgozta a megszállók elleni harc széles körű programját, amelynek főbb gondolatait tartalmazta J. V. Sztálinnak 1941. július 3-án a rádióban elmondott beszéde. Harci jelszava „*Mindent a frontért, mindent a győzelemért!*” felhívás lett. A front és a hátszág egyesítésének érdekében 1941. június 30-án megalakítottak egy – az országban a teljes hatalmat összpontosító – rendkívüli szervet, az Állami Honvédelmi Bizottságot, amelynek elnöke a hamarosan a Szovjetunió Fegyveres Erői legfelsőbb főparancsnokává is kinevezett J. V. Sztálin lett.

A szovjet hadsereget feltöltötték előerő-tartalékokkal, fegyverzettel és harci technikával. Az általános mozgósítás alapján a háború kezdetén a hadsereg soraiba több mint 5 millió embert hívtak be.

A szovjet emberek hazafias lendületének nagyszerű megnyilvánulásának tekinthető az önkéntes osztagok, ezredek, hadosztályok létrehozása. E mozgalom kezdeményezői

Önkéntesek jelentkezése a Vörös Hadseregbe Moszkvában

Eskütel

Moszkva és Leningrád dolgozói voltak. Összesen kb. 60 ilyen hadosztályt, 200 lövészedret állítottak fel, amelyeknek magját kommunisták és komszomolisták alkották.

A háború kezdetével a kommunista párt és a Komszomol legjobb fiait, tapasztalt párt-, tanácsi, szakszervezeti és Komszomol-munkásokat küldött a frontra. Az első hat hónap folyamán pártharcos minőségben 100 ezer kommunistát és komszomolistát irányítottak a működő hadseregbe. A háború első felében a fegyveres erőkhöz összesen 1,1 millió kommunista, több mint 2 millió komszomolista áramlott, s jelenlétük döntő szerepet játszott a csapatok szilárdságának növelésében, fegyelmének, erkölcsi szellemének és harckészültségének erősítésében.

A kommunista párt és a nép különös gondot fordított a népgazdaság valamennyi ágazatának – mindenekelőtt az iparnak és a közlekedésnek – a háborús termelésre történő átállítására, a frontnak szükséges fegyver, haditechnika és lőszer gyártásának növelése érdekében.

A szovjet nép gigászi munkáját jelzi az 1523 ipari (köztük 1360 nagylétesítmény) üzem keletre történő áttelepítése, az új helyeken a legrövidebb időn belüli üzembe helyezése.

A kommunista párt felhívására az ellenség mögöttes terü-

letén tömeges partizánmozgalom bontakozott ki. A megszállt körzetekben a szovjet hazafiak közül több száz ezren folytattak könyörtelen harcot a fasiszta betolakodók ellen.

A világ minden haladó országa élesen elítélte a hitlerista Németország támadását a békeszerető szovjet nép ellen.

A „VILLÁMHÁBORÚ” TERVÉNEK MEGHIÚSÍTÁSA

A fasiszta csapatok keletre nyomulásával nem lankadt a szovjet hadsereg ellenállása, ellenkezőleg, erősödött harci helytállása. A front több szakaszon stabilizálódott, a szovjet csapatok mind gyakrabban lendültek ellentámadásba, és nagy károkat okoztak az ellenségnek.

Mégis 1941 nyarán és őszén a szovjet csapatok számára rendkívül kritikussá vált a helyzet a frontokon.

A hitleristák „villámháborús” tervének meghiúsításában igen nagy szerepet játszottak Leningrád, Szmolenszk, Kijev, Ogyessza és Szevasztopol védői.

Leningrád hős védőinek hazájuk iránti szeretetét fejezte ki az a rettenthetetlen bátorság, kollektív hősiesség, amely az ostromlott város lakóit jellemezte.

Kiemelkedő jelentőségű volt a szmolenszki ütközet, amely 1941 nyara legnagyobb ütközetének tekinthető. Itt 66 szovjet hadosztály összpontosult, amelyek közül húsznak az állománya az állománytábla szerintinek a felét sem érte el. A főirányban folyó harcok két hónapja sokba került az ellenségnek. A németek Moszkva utcáin menetelni szándékozó ezredei és hadosztályai közül sokan a Szmolenszk környéki mezőkön pusztultak el. Ez volt az első komoly rés a fasiszta „Barbarossa” terv megvalósításában.

A szovjet gárda a szmolenszki ütközet lángjaiban született. Ezek voltak a legszilárdabb és legfegyelmeltebb, magas fokú mesterségbeli tudásukkal, férfias helytállásukkal és hőstetteikkel kitűnt magasabbegységek.

1941 nyarán és őszén elkeseredett ütközetek bontakoztak ki Ukrajnában is. Július kezdetétől augusztus közepéig a hitleristák hevesen és eredménytelenül ostromolták Kijev védőinek állásait. A várost a szovjet csapatok és a lakosság igen állhatatosan védelmezte. Így az ellenségnek még egy hónapra volt szüksége ahhoz, hogy elfoglalhassa Ukrajna fővárosát. Bár a szovjet csapatok itt súlyos veszteségeket szenvedtek, az ellenség ugyancsak drágán fizetett sikereieért.

Ogyessza városának védői 65 napig voltak képesek a fasiszta betolakodóknak ellenállni. A város falai alatt lekötött ellenséges csoportosítás nagy veszteségeket szenvedett.

Szevasztopol védelménél a szovjet harcosok és a lakosság állhatatosságról és a tömeges hősiességről tett tanúbizonyságot. A pusztító harcok szünet nélkül, 250 napon és éjszákán át tartottak.

A hitleristák legfontosabb katonai célja Moszkva elfoglalása volt. A fasiszta főkolomposok abban reménykedtek, hogy a Szovjetunió fővárosának elestével a szovjet hadsereg ellenállását megtörik, és a háború Németország győzelmével véget ér. Éppen ezért tekintették a moszkvai irányt a legfontosabbnak, ide vonta össze az ellenség válogatott hadosztályait.

A szovjet fővárosért folytatott harcokban a szovjet hadsereg katonái az ellenség számbeli fölénye dacára emberfeletten küzdöttek.

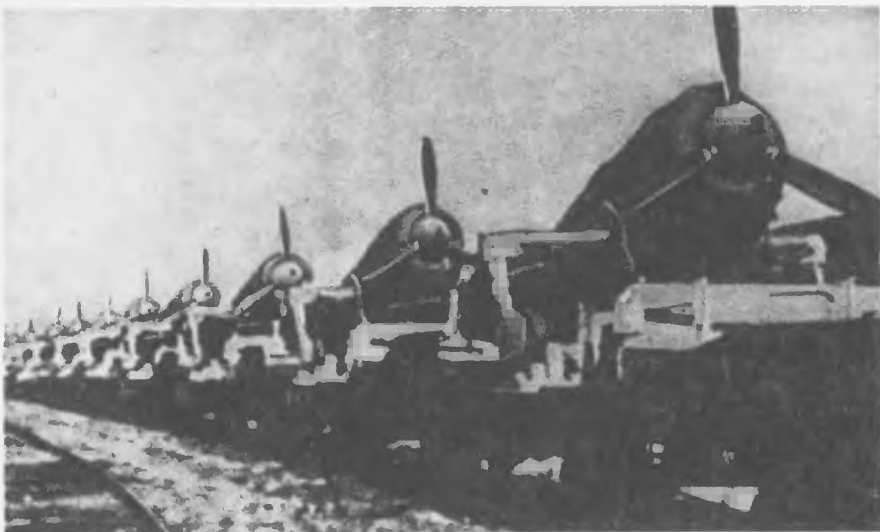
A moszkvai esata történetének ragyogó oldalára kívánczik a 316. (a későbbiekben 8. gárda-) hadosztály 28 panfilovista harcosának hőstette. Parancsnokuk V. G. Kloeskov politikai tiszt volt. A volokalamszki országutat oltalmazó vakmerő harcosok 1941. november 16-án hareba bocsátkoztak az ellenség több harcokcsijával. Egyenlőtlen, véres harc bontakozott ki. A szovjet katonák egymás után áldozták életüket. Igaz, hogy az ellenség is óriási veszteségeket szenvedett, előbb 14, majd egymás után még jó néhány harcokcsi borult lángba. Elvtársait Kloeskov „*Nagy Oroszország, de nincsen hova visszavonulni, mert mögöttünk van Moszkva!*” szavakkal buzdította a kitartásra.

Moszkva megközelítési útjainak védelmében fontos szere-

Útban a frontra

pet játszott a legyőzhetetlen erőddé átalakított Tula önfeláldozó védelme. Guderian harcokcsiarmadájának ereje nem volt elég a város bevételére.

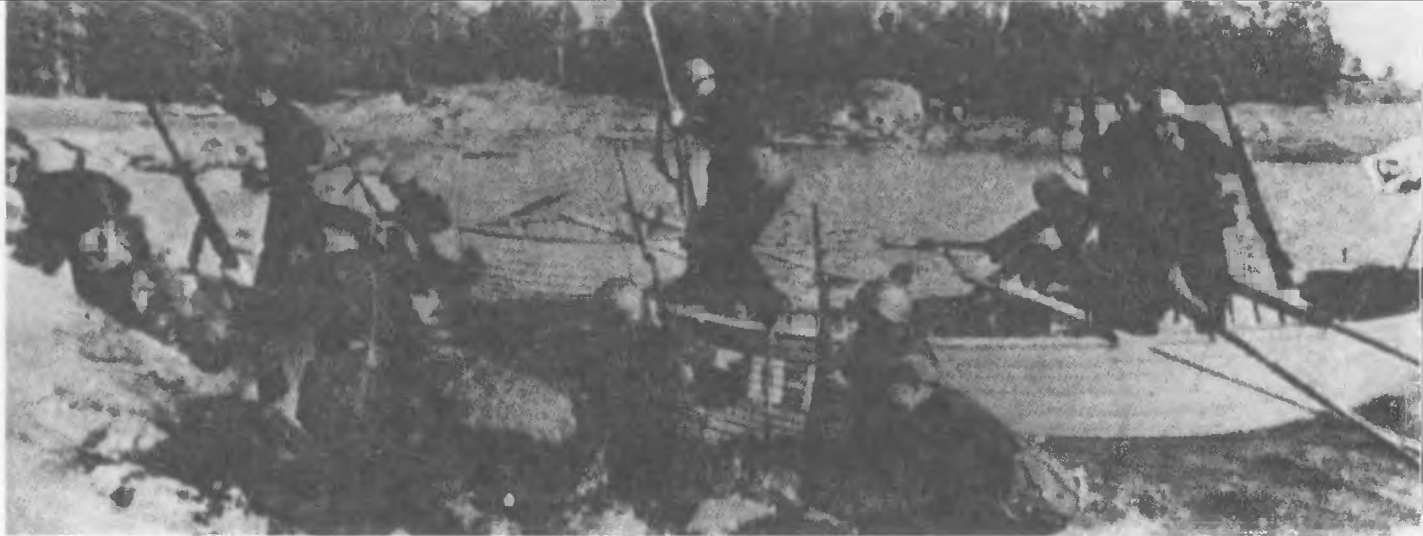
Repülőgépekkel megrakott szerelvények
indulnak a frontra

N. F. Gasztello pilóta, aki lángokban álló repülő-
gépet ráirányította az ellenség gepkocsioszlopára

Ellentamadás,
Nyugati Front, 1941

Tengerészgyalogsági deszant partraszállása
a Baltikum egyik szigetén

E. N. Preobrazsenszkij ezredes,
és P. I. Hoklov százados navigátor, a Szovjetunió hősei,
akik 1941 nyarán több támadást hajtottak végre Berlin ellen

Ogvessza megközelítési útjain

G. K. Zsukov hadseregtabornok, Leningradi Front, 1941

Legvédelmi löveg őrködik Kijev ege fölött

Akadályok Tula utcain

Lőszer a front részére

Párttaggyűlés a fronton

A moszkva alatti
védelmi terepszakaszon

Az ellenséges hadseregek mögöttes területein mind szélesebben bontakozott ki a partizánharc. Csak Moszkva környékén több mint 40 partizánosztig tevékenykedett. Pontos lövéseik következtében több ezer hitlerista esett el. A fasizmus elleni harcban áldozta életét Zoja Koszmogyemjanszkaja partizánnő, akinek neve a szovjet fiatalok körében a bátorság, a hazafiasság szimbólumává vált.

A Moszkvát hősiesen védő szovjet harcosok óriási veszteségeket okoztak a német fasiszta hordáknak. A szovjet hadsereg erői pedig hónapról hónapra nőttek. Ez lehetővé tette, hogy a szovjet parancsnokság a Kalinyin és Jelec közötti széles arcvonalon rejtve előkészítse a december 5-én kezdődő nagyszabású ellentámadást. Az ellentámadás elgondolása szerint a fasisztáknak a fővárostól északra és délre elhelyezkedő csapásmérő csoportosításait meg kellett semmisíteni, és azok maradványait messzire vissza kellett szorítani nyugatra.

Az ellenség kísérletet tett a szovjet csapatok támadásának feltartóztatására, de kudarcot vallott. A Moszkva alatti mezők német katonák és tisztek tetemeivel, szétlőtt és elhagyott technikai roncsokkal voltak tele. 38 ellenséges hadosztály, közülük 11 harckocsi-hadosztály megsemmisült, a többi súlyos veszteségeket szenvedett, és visszavetették őket 100-250 km-re. A támadás folyamán felszabadult 11 ezer lakott helység, köztük 60 város.

A szovjet csapatok Moszkva alatti nagy győzelme világtörténelmi jelentőségű volt. Komoly mértékben megrázkódtatta az ellenség hadigépezetét. Katonáinak és tisztjeinek erkölcsi állapota megingott. Németország tekintélye csökkent csatlósainak szemében. Ez a szovjet népet és annak fegyveres erőit, a világ minden békészerető népét aktívabb harcra lelkesítette a német megszállókkal szemben, hozzájárult az ellenállási mozgalom növekedéséhez Európa sok országában.

1942 januárjában a szovjet csapatok széles fronton támadásba mentek át.

„Ezeknek a győzelmeknek az volt a jelentősége – emlékezik vissza A. M. Vaszilevszkij marsall –, hogy a szovjet csapatok

Katonai díszszemle a moszkvai Vörös téren, 1941. november 7-én

magukhoz ragadták a hadászati kezdeményezést, megakadályozva az ellenséget abban, hogy egyetlen célt is elérjen, amelyet a »Barbarossa« tervben irányoztak elő. A megsemmisítő csapások alatt a »Barbarossa« terv összeomlott, az alapjául szolgáló »villámháború« elmélete pedig teljes csődöt mondott, s így lehetetlenné vált, hogy a fasiszta vezetés áttérjen a halogató háború stratégiájára.”

Az ellenség „villámháború” tervének megghiúsítása, a szovjet hadsereg újabb és újabb erőinek felvonultatása, a szovjet háterszág megerősítése és az országok erős Hitler-ellenes koalíciójának létrehozása – ezek voltak a háború első tíz hónapjának főbb eredményei.

GYÖKERES FORDULAT

A szovjet hadsereg ragyogó győzelmét hozó moszkvai csata után a szovjet-német fronton 1942 tavaszán és nyarán elkezdődött a hadászati kezdeményezés bir-

N. Burkova apolónő a harcmezőn

Párttagsági könyvek kiosztása

toklásáért. Az általános erőfölény még az agresszor oldalán volt.

A második európai front hiányát felhasználó hitleristák keleten 227 hadosztályt, 6,2 millió katonát és tisztet összpontosítottak. Az ellenség a közepes és nagy harckocsik, korszerű repülőgépek számát tekintve is fölényben volt.

Az 1942. évi nyári támadást a hitleristák június 28-án indították meg Kurszktól keletre és délre. Az ellenségnek sikerült áttörnie a szovjet csapatok védelmét, és előrenyomulni 150–400 km-re. A Don jobb partján fekvő gazdag mezőgazdasági körzeteket elfoglaló fasiszta csapatok veszélyeztették Sztálingrádot, elfoglalták Rosztovot, kijutottak a Kaukázus előhegységeihez.

A Dubovoj tanyától V. Kocsetkov alhadnagy parancsnoksága alatt álló gárdisták két napon keresztül verték vissza az ellenség harckocsijainak és gyalogságának heves rohamait. Elfogyott a lőszer. A tizenhat harcos közül csak négyen maradtak csatasorban. Ők gránátkötegekkel vetették magukat a harckocsik alá. Hősi halált haltak. Végig teljesítették kötelességüket, nem hátráltak meg az ellenség előtt.

A Szovjet Legfelsőbb Főparancsnokságon állandóan kézben tartották a védelmi ütközetek vezetésének szálaít, hadműveleti segítséget nyújtottak a működő csapatoknak.

A Sztálingrádi Front csapatainak óriási segítséget nyújtott a város lakossága. A lakosság soraiból népfelkelő osztagokat, vadászrepülő-zászlóaljkat alakítottak ki.

1942 szeptemberének közepén az erősítést kapott fasiszta csapatok megkezdték Sztálingrád döntő ostromát. Két hónapig tartó, elkeseredett harcok kezdődtek a város határain belül. Hitler siettetette saját csapatait, azt követelve tőlük, hogy bármilyen áron is foglalják el Sztálingrádot. A város azonban tartotta magát, mint egy meredek szirt.

Megingathatatlan volt a szovjet embereknek az az elszántsága, hogy Sztálingrádot megvédik. Ezt nagyon jól érzékeltette „*4 Volgán túl számunkra nincsen föld*” jelszó.

Sztálingrád védelmében állhatatosságról, bátorságról, hősiességről tettek tanúbizonyságot a V. I. Csujkov, M. Sz. Sumilov, K. Sz. Moszkalenko, Sz. I. Rugyenko, A. I. Rugyim-

cev, V. G. Zsolugyev, I. I. Ljudnyikov, L. N. Gurtyev, Sz. F. Gorohov parancsnoksága alatt álló hadseregek és magasabbegységek, D. D. Rogacsev volgai katonai flottillájának matrózai s több más hadsereg és magasabbegység.

November közepén befejeződött a sztálingrádi csata előkészítő szakasza. A négy hónapi harc alatt az ellenség hatalmas veszteségeket szenvedett: közel 700 ezer katona és tiszt elesett, illetve megsebesült, több mint ezer harckocsi, kétezernél több löveg és aknavető, valamint 1400 repülőgép pusztult el.

Sztálingrád hősi védelme megzavarta az ellenség minden tervét, megsemmisítette merész elgondolásait. Németországban a nyári hadjárat során elért sikerekre vonatkozó csinnadrattát mind gyakrabban felváltották a szomorú siránkozások. A Sztálingrád alatti támadás megtorpanását a fasiszta propaganda azzal próbálta megmagyarázni, hogy egy német katonára majdnem 20 szovjet katona jutott.

Ez szemenszedett hazugság volt. Azt azonban a hitleri vezetés is érzékelte, hogy 1942 végétől a szovjet hátország minden eddiginél jobban látta el a hadsereget óriási tartalékkal. Sztálingrád védőinek segítségére sietett az egész ország.

Az ellenség által megszállott szovjet területen mind szélesebben bontakozott ki a partizánmozgalom. Az elszigetelt partizánosztagok erős magasabbegységekbe egyesültek. 1942 májusában létrehozták a partizánmozgalom központi törzsét. Decemberre az ellenség mögöttes területén több mint ezer – a központi törzzsel összeköttetést tartó – partizánosztag tevékenykedett, melyeknek állományába több ezer harcos és parancsnok tartozott.

Mindez előkészítette a feltételeit a legnagyobb volgai csata fordulatának. A Szovjetunió Fegyveres Erői előtt abban az időszakban az a feladat állott, hogy határozott támadó tevékenységgel semmisítsék meg az ellenség főcsoportosításait, ragadják magukhoz a kezdeményezést, és kezdjenek hozzá a szovjet föld megtisztításához a német megszállóktól. E feladatok végrehajtásának első, legfontosabb szakasza a Sztálingrád alatti hatalmas ellentámadás megszervezése volt, amely 1942. november 19-én kezdődött. 7 óra 30 perc-

A Délnyugati és a Sztálingrádi Front
harcosainak találkozása

Fogságba esett német tábornokok
és Paulus tábornagy

V. G. Zajcev mesterlövész, a Szovjetunio hőse tanítványaival

V. I. Csukov altábornagy a 62. hadsereg tőrzsnel

A Leningrádi és a Volhovi Front harcosai találkoztak
A blokád megszűnt. 1943. január 18.

kor a doni sztyeppék csöndjét hétezer löveg ösztüze zavarta meg, tűz- és acélfergeteget zúdítva az ellenségre. A harckocsik és a gyalogság támadásba lendültek. Az ellenség szívós ellenállást tanúsított, de a szovjet csapatok erőteljes nyomása következtében egymás után adta fel állásait.

Deszant Novorosszijszk körzetében

November 23-án jelentős esemény történt. A Délnyugati Front Kalacs városát elfoglaló előrevetett magasabbegységei, Szovjetszk helység körzetében találkoztak a Sztálingrádi Front egységeivel. Az ellenséges csoportosítás Sztálingrád alatti bekerítése befejeződött. Az ellenség 22 hadosztálya, a 4. és 6. harckocsi-hadsereg több önálló egysége, mintegy 330 ezer katona és tiszt találta magát bekerítve.

1943. január 10-én a szovjet csapatok átmentek támadásba, és 23 napig tartó elkeseredett harcban teljesen megsemmisítették a körülzárt ellenséget. A sztálingrádi csata 1943. február 2-án a szovjet csapatok ragyogó győzelmével fejeződött be. A doni és volgai sztyeppéken a „legyőzhetetlen” német fasiszta hadsereg kb. 140 ezer katonája és tiszte hevert holtan. Több mint 91 ezer hitlerista, köztük 2500 tiszt és tábornok esett főparancsnokukkal – a tábornaggyá előléptetett Paulusszal – együtt fogságba.

A Vörös Hadsereg sztálingrádi győzelmének nagy horderejű katonapolitikai és nemzetközi jelentősége volt. *„Ez a nagyszerű győzelem – írja Zsukov marsall – a Szovjetunió szempontjából gyökeres fordulatnak, az ellenséges csapatok hazánk területéről való kiűzésének kezdetét jelentette a háborúban.”*

Az ellenség olyan hallatlan mértékű vereséget szenvedett, amely megrendítette egész katonai gépezetét. Az ellenséges csapatok teljes vesztesége a Don, a Volga és Sztálingrád körzetében kb. 1,5 millió katona és tiszt, mintegy 3 ezer harckocsi és rohamlőveg, 12 ezer löveg és aknavető, 4400 repülőgép.

A német nép és a fasiszta hadsereg erkölcsi szilárdsága erősen megingott. *„A sztálingrádi vereség – ismeri el Westphal volt hitlerista tábornok – rémületbe ejtette mind a német népet, mind a hadsereget. Németország egész addigi története alatt sohasem találkoztunk ilyen nagy létszámú hadsereg, ilyen borzalmas pusztulásával.”*

A fasiszta hordák Sztálingrád alatti megsemmisítő veresége hozzájárult a nemzeti felszabadító harc, a hitlerista megszállók és azok kiszolgálóival szembeni ellenállási mozgalom erőteljes fellendüléséhez. Franciaország, Jugoszlávia,

Lengyelország, Belgium, Görögország, Albania és más európai országok hazafiai fokozták antifasiszta tevékenységüket, s mind jobban érezhető csapásokat mértek az ellenségre.

E győzelem hatására erősödött és megnőtt a Szovjetunió tekintélye a Hitler-ellenes koalíció országaiban, a világ haladó népei előtt. Franklin Rooseveltt, az USA elnöke külön oklevelet küldött Sztálingrádnak. VI. György, Nagy-Britannia királya diszkardot ajándékozott, amelyre a „*Sztálingrad acélhoz hasonlóan erős lakosságának*” szavakat vészték.

1943 január márciusában kezdődött a szovjet hadsereg általános támadása Leningrádtól a Kaukázusig. A főerőket a korábbiakhoz hasonlóan, délnyugaton összpontosították.

A Kaukázusért 1942 júliusától 1943 októberéig tartó csata, ahogy azt a Pravda írta, ragyogó oldalként került be a Nagy Honvédő Háború krónikájába. Az 1942–1943-as években a szovjet német front déli irányában kibontakozott döntő ütközetek elválaszthatatlan részét alkotja. Itt vált harcedzette és bizonyította magas fokú szervezői képességét számtalan kiváló szovjet katonai vezető és politikai munkás, többek között L. I. Brezsnyev, a 18. hadsereg politikai osztályának vezetője, K. A. Versinyin, az ismert repülő, katonai vezető, az azovi katonai flottilla parancsnoka: Sz. G. Gorskov, a több légi győzelmet aratott, híres szovjet vadászipilóta: A. I. Pokriskin. A Kaukázusért folyó csatának különösen emlékezetes lapjára kívánczik a „Kis Földön” két hónapig tartó harc, a ma „Hős város” címet viselő Novorosszijszkert folytatott csata.

1943-ban a növekvő harcok erő következtében a szovjet hadsereg egy sor fontosabb irányban egy időben támadott.

A Voronyezsi és a Brjanszki Front csapatai a „B” hitlerista hadseregesoport főerőire mértek megsemmisítő csapásokat, és február közepéig 200–300 kilométert nyomultak előre, felszabadítva Voronyezszt, Kurszkot, Belgorodot és Harkovot.

Elérkezett az ideje a Rosztovi terület felszabadításának. Az ellenség, miután csapatait a Kaukázustól visszavonta, itt erős csoportosítást gyűjtött össze. A harcok különösen elke-

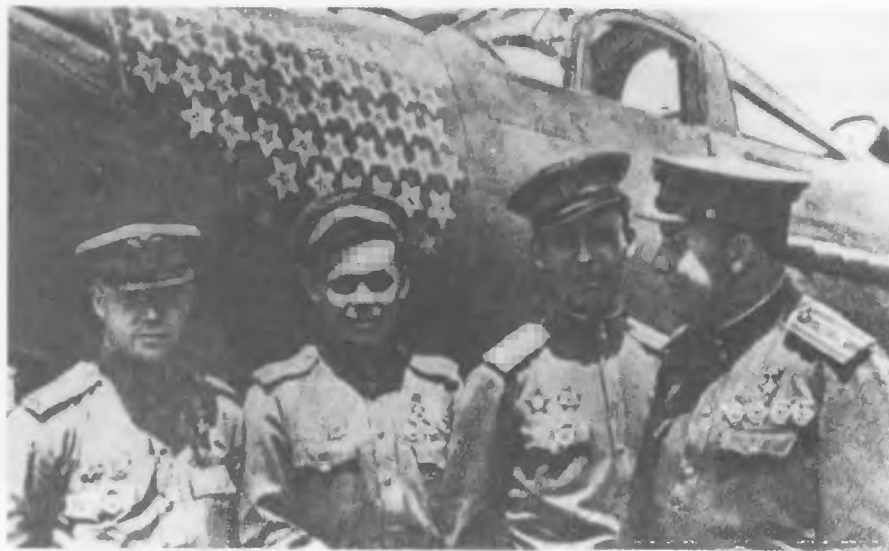
L. I. Brezsnyev dandárkomisszár adja a parttagsági könyvet
A. Molov vöröskatonának. Tuapsze körzet. 1942. szeptember

seredett jellegűek voltak. A Délnyugati Front a támadást 600 kilométeres szakaszon vívta, és 130–230 kilométert nyomult előre. A Déli Front csapatai február 14-én felszabadították Rosztovot.

A Harkov alatti súlyos harcokban, Szokolov körzetében a

Alekszander Matroszov hőstette

A Kubány fölötti légi harcok hősei
A. F. Klubov, G. A. Reeskalov, A. I. Trud, B. B. Glinka

G. Rjabikov, V. Pusztovarov
V. Csuszov a kurszki kiszögellésben kitűnt lövegkezelők parancsnokai

A francia „Normandia” repülőszázad parancsnoka,
Jean-Louis Tukan
elmagyarázza a feladatot a pilótának

Keresztül a töltésen

Számukra a háború befejeződött

szovjet csapatokkal együtt harcoltak a közös ellenség ellen az önálló csehszlovák zászlóalj harcosai. Ludvik Svoboda parancsnoksága alatt. Különösen önfeláldozóan harcolt az 1. század, amelynek parancsnoka a harcmezőn elesett Otokar Jaros főhadnagy volt. Ő volt a „Szovjetunió Hőse” címmel kitüntetett első külföldi állampolgár.

1943. február 23-án a Kalinyini Front 91. lövészdandára (ennek bázisán alakították meg az 56. gárdahadosztály 254. ezredét) harcolt Velikije Lukitól északra, a Lovaty folyón. A dandár 2. zászlóalja, amelynek soraiban Alekszander Matroszov közlegény harcolt, támadta a magát Csernuski falunál elsáncoló ellenséget. A századot az ellenség pusztító tüze megállította. Matroszov látta, hogyan válnak harc képtelenné sebesült bajtársai. El kell hallgattatni a fasiszta golyószórót! Kúszva megközelítette a föld-fa erődöt, és egy sorozatot leadott géppisztolyából. A golyószóró elhallgatott. A század rohamra indult, a tüzesóvák azonban újra kaszálni kezdték a szovjet harcosokat. A roham abbamaradt. Ekkor

65 Matroszov komszomolista előre iramodott és saját testével

zárta el a föld-fa erőd tüzelőnyílását. A tüzfészek elnémult, ezzel együtt azonban kioltotta a hős hazafi életét is. A harcosok egy emberként keltek rohamra, és kiűzték a hitleristákat a faluból. Matroszovot halála után kitüntették a „Szovjetunió Hőse” címmel, nevét viseli egy ezred, amelynek névsorában az ő neve örökre szerepelni fog.

A szovjet-német fronton a második téli hadjárat a szovjet hadsereg kimagasló eredményeivel ért véget, megsemmisítettek több mint 100 ellenséges hadosztályt, az ellenség kb. 1,7 millió katonát és tisztet veszített, és 600-700 kilométerre szorították vissza nyugatra. A szovjetek fontos ipari és mezőgazdasági körzeteket szereztek vissza.

Közeledett a háború harmadik nyara. A frontokon „szélcsend” volt: mindkét fél aktívan készült az újabb elkeseredett ütközetekre.

Hitler és tábornokai nagyon reménykedtek a harmadik nyárban. Revansra áhítoztak a sztálingrádi vereségért, keresték az útját az 1943. évi nagy győzelemnek. Az ellenség figyelme a kurszki kiszögellésre irányult, amelynek birtoklása - véleményük szerint - kedvező feltételeket teremt ahhoz, hogy csapást mérjenek a szovjet csapatokra Kurszk általános irányába északról Orjol, délről pedig Belgorod körzetéből.

A kurszki kiszögellés körzetében a legjobb fasiszta hadosztályokat, minden fegyvernemből nagy erőket vontak előre. Itt összesen 50 – köztük 16 harcokcsi- és gépesített hadosztály összpontosult. A csoportosítás létszáma kb. 900 ezer fő volt, mintegy 10 ezer löveggel és aknavetővel, majdnem 2700 harcokcsival, több mint 2 ezer repülőgéppel. A legnagyobb reményük az új „Tigris” és „Párduc” típusú harcokcsikban volt.

A fasiszta vezetésnek a kurszki kiszögellés körzetével kapcsolatos katonai terveit megismerő szovjet parancsnokság nem támadásra, hanem a jól megszervezett védelem előnyeinek kihasználására szánta el magát. Elképzelésük az volt, hogy felgöngyölítik és elgyengítik a hitleristák csapásmérő csoportosítását, majd hadműveleti támadás nélkül átmennek erős ellentámadásba, és megsemmisítő vereséget mérnek az ellenségre.

A kurszki kiszögellés kiterjedt területén a Központi és a Voronyezsi Front (parancsnokai K. K. Rokosszovszkij és N. V. Vatulyin tábornokok) rendezkedett be védelemre. Mögöttes területükön bontakozott szét egy erős hadászati tartalék, I. Sz. Konyev tábornok Sztyeppi Frontja. A fron-

tok tevékenységének koordinálása a Legfelsőbb Főparancsnokság képviselőinek – G. K. Zsukov és A. M. Vaszilevskij marsallok – feladata volt.

A Központi és a Voronyezsi Front nagy erővel – több mint 1,3 millió katonával és tiszttel, mintegy 20 ezer löveggel és aknavetővel, 3444 harcokcsival és önjáró rohamlöveggel, 2172 repülőgéppel – rendelkezett. A szovjet csapatok eddig még sohasem készültek fel ilyen jól védelemre és támadásra, mint 1943 nyarán.

Július 5-én reggel, Orjoltól délre és Belgorodtól északra elkeseredett ütközet bontakozott ki. Megdőrdült több tízezer löveg és aknavető, a levegőben a szovjet csapatok harcrendjei fölött az ellenséges légierő hatalmas légitámadása folytatott harctevékenységet. A harcokcsik és a rohamlövegek tűzlavinát zúdítottak a szovjet csapatok állásaira. Elkezdődött a híres – lendületét és méreteit illetően példa nélküli – kurszki csata.

Az erőfölénnyel nem rendelkező ellenség a gyors harctevékenységre helyezte a fő hangsúlyt, s igyekeztek áttörni a szovjet csapatok állásait harcokcsik és gépesített gyalogság csapásaival, hogy késedelem nélküli harci sikereket érjenek el a mélységben és a szárnyakon. A harcokcsik rohamainak visszaverésében nagyszerű mesterségbeli tudásról és férfias helytállásról tettek tanúbizonyságot a tüzérek, akik életük árán sem engedték tovább az ellenséget. A 42 ezer katonát és tisztet, 800 harcokcsit elvesztő hitleristák ebben a körzetben csak egy keskeny szakaszon tudtak 10-12 kilométert előrenyomulni.

Július 12-én a háborúk történetében példa nélkül álló páncéloscsata bontakozott ki Prohorovka alatt. Az erősítést kapó Voronyezsi Front erős ellencsapást mért az ellenség beékelődő harcokcsi-csoportosítására. Az ütközetben bevetették P. A. Rotmisztrov tábornok 5. gárda-harcokcsi-hadseregét, A. Sz. Zsodov tábornok 5. gárdahadseregét. A kibontakozó találkozóütközetben kb. 1500 harcokcsi vett részt.

A kurszki csatában a szovjet katonák mellett férfiasan küzdöttek a francia „Normandia” repülőszázad pilótái is.

A németek agyonreklámozott kurszki csatája kudarcra végződött. A hitleristák a támadás helyett hamarosan kénytelenek voltak visszavonulni.

Július 12-ének reggelén erős tűzérési és repülő előkészítés után a Nyugati és Brjanszki Front (parancsnokaik V. D. Szokolevszkij és M. M. Popov tábornokok) csapatai az orjoli irányban átmentek támadásba. Harmadik napon csatlakozott hozzájuk a Központi Front is. Az ellenség mindenütt elkeseredett ellenállást tanúsított. A hatalmas tartalékokkal rendelkező szovjet parancsnokság fokozta csapásainak erejét, és visszavonulásra kényszerítette az ellenséges csapatokat. Augusztus 5-én a szovjet csapatok felszabadították Orjolt. Kétheti elkeseredett harc után pedig az ellenség orjoli hídfője megszűnt létezni: a szovjet csapatok megsemmisítettek 15 fasiszta hadosztályt, a többieket visszaszorították 150 kilométerre. A kurszki kiszögellés északi része kiegyenesedett.

A Voronyezsi, a Sztyeppi Front csapatai és a Délnyugati Front erőinek egy része augusztus 3-án átment ellentámadásba. Kb. 6 ezer löveg és aknavető, több száz repülőgép három órán át zúdított tüzet az ellenség állásaira. A harcokcsik és a gyalogság rohamra lendült. Az ellenség védelmét az első napon áttörték. A szovjet csapatok augusztus 5-én elfoglalták Belgorodot. A Szovjetunió fővárosa ezen a napon először köszöntötte diszlövessel az Orjolt és Belgorodot felszabadító dicső csapatainkat.

A kurszki csata a Szovjetunió Fegyveres Erőinek ragyogó győzelmével végződött. 50 nap alatt a hitleristáknak több mint félmillió katonája és tisztje esett el, illetve sebesült meg. 1500 harcokcsi, 3 ezer löveg és több mint 3700 repülőgép semmisült meg. Ettől a naptól a szovjet légierő megszerezte a légifölényt.

A kurszki csatában a szovjet csapatok tömeges hősiességet és kimagasló harci mesterségbeli tudást tanúsítottak, bebizonyították, hogy képesek állhatatosan védekezni és lendületesen támadni. A szovjet hadsereg hadászatiának téli „életképességéről” költött legenda összeomlott. A szovjet csapatok nyáron még nagyobb erővel verték az ellenséget,

mint télen. Dacára a második európai front hiányának, a fasiszta Németországot a szovjet fegyverek ereje katasztrófába sodorta.

A Kurszk alatt indított szovjet ellentámadás a szovjet frontok általános támadásával nőtt. A hitlerista vezetés már nem azon törte a fejét, hogyan érhetne el Keleten újabb sikereket, hanem azon, hogyan tudná megállítani a szovjet hadsereg nagy erejű támadását. Ebből a célból sietve erős erődítményeket rendeztek be, amelyek azonban a szovjet csapatok csapásai alatt egymás után dőltek romba.

1943 augusztusa és októbere között a Kalinyini és a Nyugati Front csapatai 400 kilométert nyomultak előre nyugatra, felszabadították a Szmolenszki területet, kijutottak Belorusszia határához, majd hamarosan felszabadították annak keleti körzeteit. Az itt folyó harcokban a szovjet csapatokkal együtt harcolt Lenino alatt a Kosciuszko nevét viselő – a Szovjetunió területén felállított – lengyel hadosztály.

A szovjet hadsereg 1943. évi nyári-őszi támadása majdnem öt hónapig tartott, és a nyugatra 300-400 kilométert előrenyomuló szovjet csapatok kiemelkedő győzelmeivel ért véget. Felszabadultak Ukrajna, Belorusszia létfontosságú körzetei. A támadás folyamán megsemmisült 118 fasiszta hadosztály, s az ellenség szárazföldi csapatainak a vesztesége 1.4 millió katona és tiszt volt. A hitleristák hátrahagytak majdnem 3200 harcokcsit és kb. 10 ezer repülőgépet. Ez arra kényszerítette őket, hogy április és december között átdobjanak nyugatról keletre majdnem 40 hadosztályt.

Az ellenséget egyik megsemmisítő csapás a másik után érte. Mindez már jelezte a fasiszta tömb összeomlását. 1943 szeptemberében elvesztette Olaszországot. Kiéleződött a viszonya Romániával, Magyarországgal és Finnországgal. Ezzel egy időben a Szovjetunió – akivel szimpatizált az egész haladó emberiség – nemzetközi tekintélye még jobban növekedett és erősödött. A fasiszta megszállás alatt álló országokban mind erőteljesebben bontakozott ki a nemzeti felszabadító harc. Különösen erős volt Jugoszláviában, Lengyelországban és Franciaországban.

1943 a fordulat évének számított mind a háború folytatá-

sát, mind a szovjet háterszág munkáját illetően. A Szovjet-unió hadiipara hatalmas erőt képviselt. Ebben az évben több mint 24 ezer harckocsit és önjáró tüzérségi löveget, kb. 35 ezer repülőgépet, sok más harci technikát adott a frontnak. A szovjet emberek éjjel-nappal dolgoztak azért, hogy ellássák szeretett hadseregüket minden szükségesséssel. A frontkatonák erős és aktív támaszai a háterszágban dolgozók voltak.

A HAZA TELJES FELSZABADÍTÁSA

1944 elején a szovjet-német fronton a helyzet gyökeresen megváltozott. A Vörös Hadsereg harci ereje jelentősen nőtt és hónapról hónapra megsokszorozódott. Az ellenséggel szembeni fölénye: személyi állományát illetően 1,3-szeres, tüzérségét illetően 1,5-szeres, a repülőgépeket illetően több mint háromszoros volt. Lemérhetetlen volt a megtépázott ellenséggel szembeni erkölcsi-politikai fölénye. Gyarapodtak a szovjet csapatok nagyobb hadműveletek előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos tapasztalatai.

Az előzőekben röviden összefoglaltuk a szovjet terület 1943. évi teljes felszabadításával kapcsolatos fontosabb katonai események krónikáját.

1944. január 14-én a Leningrádi és a Volhovi Front csapatai, a Balti Flotta aktív támogatása mellett, erős támadást indítottak Leningrád alatt. Hatalmas veszteségeket okoztak a várost 900 napig megszállva tartó „Észak” nevű erős fasiszta csoportosításnak, és elsőprő győzelemmel fejezték be a harcot.

Január-márciusban gigantikus ütközet bontakozott ki a Jobbparti Ukrajnában, amelyben részt vett az 1., a 2. és a 3., valamint a 21. Ukrán Front (parancsnokaik N. F. Vatulyin, I. Sz. Konyev, R. J. Malinovszkij, F. I. Tolbuhin tábornokok).

Április-májusban 4. Ukrán Front, az önálló tengeremellé-

ki hadsereg, a Fekete-tengeri Flotta és az Azovi-tengeri Flottilla csapatai áttörték az ellenség védelmét a Krimnél, és teljesen megtisztították az ellenségtől.

A szovjet hadsereg sikerei azt bizonyították, hogy az egyedül is meg tudja semmisíteni a fasiszta Németországot. Az ezt megértő szövetségesek gyorsan megnyitották a második frontot. 1944. június 6-án az amerikai-angol csapatok partra szálltak Franciaország északi részén.

Megkezdődött a joggal az egész háború egyik legnagyobb hadműveletének nevezhető belorussziai hadművelet (fedőneve „Bagratyion”), amelyben az 1. Balti, a 3. Belorusz és az 1. Belorusz Front csapatai, a légiőri jelentős erői, a dnyeperi katonai flottilla, továbbá Belorusszia partizánjai vettek részt.

Július végére egész Belorussziát megtisztították a fasiszta csapatoktól. Megkezdődött Litvánia és Lettország felszabadítása. 1944. augusztus 1-én a szovjet csapatok a Nyeman folyótól délre kijutottak Németország határához. Még korábban megkezdődött Lengyelország felszabadítása.

1944 júliusában áttörték az ellenség védelmét Karéliában, felszabadult Viborg és Petrozavodszk. A Leningrádot észak felől fenyegető veszély megszűnt. Szeptemberben Finnország megszakította kapcsolatait Németországgal, és kilépett a háborúból.

Az agresszorok alig tértek magukhoz az egyik megrázó ködtatásból, amikor már újabb, erősebb csapás érte őket. A belorussziai hadművelet hevében megindult a támadás a Nyugat-Ukrajnában levő hitleristák ellen. Az 1. Sz. Konyev marsall parancsnoksága alatt álló 1. Ukrán Front csapatai megsemmisítették az „Észak-Ukrajna” ellenséges hadseregcsoportot, és kéthetes támadás után több mint 200 kilométert nyomultak előre. Felszabadult Lvov, egész Nyugat-Ukrajna, Lengyelország délkeleti körzetei, nagy hídfőt foglaltak Sandomierz körzetében.

Elkeseredett harcokat vívtak a Baltikum – Lettország, Litvánia és Észtország – felszabadításáért. A Tallinnt, Rígát, Kaunast, Vilniust felszabadító szovjet csapatok október közepére felszabadították a fasiszta megszállóktól majdnem

Gyűlés a felszabadított Harkovban
A szónoki emelvényen
I. Sz. Konyev hadseregtábornok

a teljes szovjet Baltikumot, csak a Kurland-félszigeten tartott az ellenség elvágott csoportosításának az ellenállása.

A Baltikum felszabadításának folyamán a szovjet csapatok kijutottak Kelet-Poroszország határaihoz. A haditevékenység Németország területére helyeződött át, ahonnan 1941-ben kiindult a Szovjetunió elleni agresszió.

A szovjet terület felszabadításának záróakkordját a sarkvidéken folyó harcok alkották. A Karéliai Front csapatai az Északi Flotta hajóival és egységével, 1944 októberében megsemmisítették a hitleristák 20. hegyi hadseregét, felszabadították Pecsenga kikötőt, s ezzel megteremtették az alapját e terület fasiszta megszállás alóli felszabadításának.

Az ellenség megsemmisített technikája Korszuny körzetében

A balti deszant partra száll Tjutersz-szigetre

A partizandiszeszemele
Minszkben.
felszabaditasa utan

Kommunistak - előre!

A felszabadított Ogyesszaban

A Szovjet
Haditengerészet. Flotta
zászlaja
újra Szevasztopol fölött leng

Német hadifogolycsoportok Moszkva utcáin

Ilyenek voltak az utak Ukrajnában

Csak előre!

A NAGY FELSZABADÍTÓ KÜLDETÉS

A leigázott országok népei felszabadító harcot indítottak a megszállók ellen. A hazafiak százazreit egyesítő ellenállási csoportok, partizánosztigok és hadseregek, föld alatti anti-fasiszta szervezetek aktív tevékenységeket folytattak, érzékeny veszteségeket okoztak a fasiszta csapatoknak. Állandó feszültségben tartották őket, és jelentős mértékben lekötötték harcra erejüket.

A hitlerista területablók által leigázott európai országokban az emberek tízmilliói felszabadításának döntő feltétele az a fegyveres harc volt, amelyet a szovjet harcosok több mint három éven keresztül folytattak a fasiszta hordákkal előbb szülőföldjükön, majd annak határain túl.

Európa, majd Ázsia népei felszabadításának érdekében szovjet fegyveres erőink 1944-45-ben több hadászati jelentőségű hadműveletet folytattak, amelyekben részt vett 11 front, 1 légvédelmi front, 4 flotta, 50 összefegyvernemi, 6 harcokesi-, 13 repülőhadsereg, 3 légvédelmi hadsereg és 2 flottilla.

A csapatok összlétszáma kb. 7 millió fő volt. A hadműveletek eredményeképpen teljesen vagy részben felszabadult Európa és Ázsia sok országa, több mint 180 millió lakosa. A felszabadító harcokban a Szovjetunió vesztesége több mint 3 millió fő (ebből több mint egymillió halott), nagy mennyiségű fegyverzet és más anyagi értékek.

A háború befejező szakaszának, Európa népei felszabadításának szempontjából döntő jelentőségűek, a iasi-kisinyovi (1944. augusztus), a belgrádi (1944. október), a visztula-oderai (1945. január-február), a kelet-poroszországi (1945. január-április), a budapesti, a balatoni, a bécsi (1944. október-1945. április), a berlini, a prágai (1945. április-május) és más hadműveletek. Az e harcokban elért szovjet győzelem eredményeképpen szabadultak fel a fasiszta elnyomás alól Románia, Bulgária, Magyarország, Lengyelország, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Ausztria, Norvégia, Németország és Európa más országainak népei.

A fasiszta megszállók elleni háború befejező szakaszában a szovjet harcosokkal vállvetve harcolt Románia és Bulgária több hadserege. Ezen országok népei új kormányt alakítottak, és hadat üzentek Németországnak. Lengyelország felszabadításában, a Németország területén folyó harcokban részt vett a Lengyel Néphadseregnek két hadserege és több önálló magasabbegysége, a csehszlovák gyaloghadtest s más cseh és szlovák egység. A magyar önkéntes ezred együttműködött a szovjet csapatokkal Magyarország felszabadításakor.

A fasiszta megszállók elleni harcból különösen kivette részét a jugoszláv nép és annak kb. 400 ezer harcost és parancsnokot számláló népi felszabadító hadserege. 1944 őszétől a szovjet és a jugoszláv csapatok szoros együttműködésben harcoltak a közös ellenség ellen. 1944. október 20-án együttes erőfeszítéssel szabadították fel Jugoszlávia fővárosát, Belgrádot.

A szovjet nép és a fasiszta elnyomás alól felszabadított országok népeinek barátsága a hitlerista Németország és kiszolgálói ellen folytatott közös harcokban erősödött meg.

Internacionalista szolidaritást tanúsított az a több tízezer ember, aki önfeláldozóan harcolt az ellenállók soraiban, a partizánosztagokban és a föld alatti antifasiszta csoportokban Franciaország, Olaszország, Jugoszlávia, Csehszlovákia, Lengyelország és más európai országok területén.

A szovjet és a francia nép szoros harci szövetségéről tanúskodnak a francia hazafiakból alakult „Normandia-Nye-

Riga fogadja a szovjet harcosokat
1944

1944. szeptember 4-én Finnország beszüntette a haditevékenységeket.
A szovjet harcosok felállítják a határoszlopokat

man” repülőezred hőstettei. Az ezred tagjai érdemeik elismeréseként szovjet harci kitüntetéseket kaptak.

A szovjet hadsereg sikereinek eredményeképpen 1945 telén és tavaszán az arcvonal áthelyeződött Közép-Európába. A szovjet csapatok az Odera folyón foglaltak megindulási állásokat Berlin ostromához.

A szovjet hadsereg előrenyomulása miatt elkezdett ellenállást tanúsító fasiszta főkolomposok időnyerés céljából titkos tárgyalásokat akartak kezdeni az USA és Anglia reakciós köreivel. Abban reménykedtek, hogy sikerül szétzúzni a Hitler-ellenes koalíciót, és a Nyugat imperialistáival együtt felléphetnek a Szovjetunió ellen. Pontosan ezért szüntették be lényegében nyugaton a szervezett ellenállást, dobták át gyorsan a leghadrafoghatóbb hadosztályokat keletre.

Az Oderai Front áttörése és Berlin bevételé igen bonyolult

feladatot jelentett, és hatalmas katonapolitikai jelentőségű volt. E hadművelet végrehajtásában bevonták három, a 2. Belorusz (parancsnoka K. K. Rokosszovszkij marsall), az 1. Belorusz (parancsnoka G. K. Zsukov marsall) és az 1. Ukrán Front (parancsnoka I. Sz. Konyev marsall) csapatait. A hadműveletben részt vettek a Lengyel Néphadsereg 1. és 2. hadserege (parancsnokaik Sz. G. Poplavszkij és K. K. Szczercevszkij tábornokok). A három szovjet frontnak volt 2,5 millió katonája és tisztje, kb. 42 ezer lövege és aknavetője, 6250 harcokcsija és önálló rohamlövege, 8300 harci repülőgépe.

Az volt az elgondolás, hogy a berlini hadműveletben erős egyidejű csapásokkal áttörjük az ellenség védelmét, bekerítik, szétvágják és részenként megsemmisítik csoportosításait. Berlin elfoglalása után a szovjet csapatoknak ki kell jutni az

Egy román falu lakosai üdvözlik a doni katonákat

G. M. Dimitrov beszélget F. I. Tolbuhinnal,
a Szovjetunió marsalljával, és Sz. Sz. Birjuzov vezérezredessel

A bolgárok
lelkességgel fogadják
felszabadítóikat

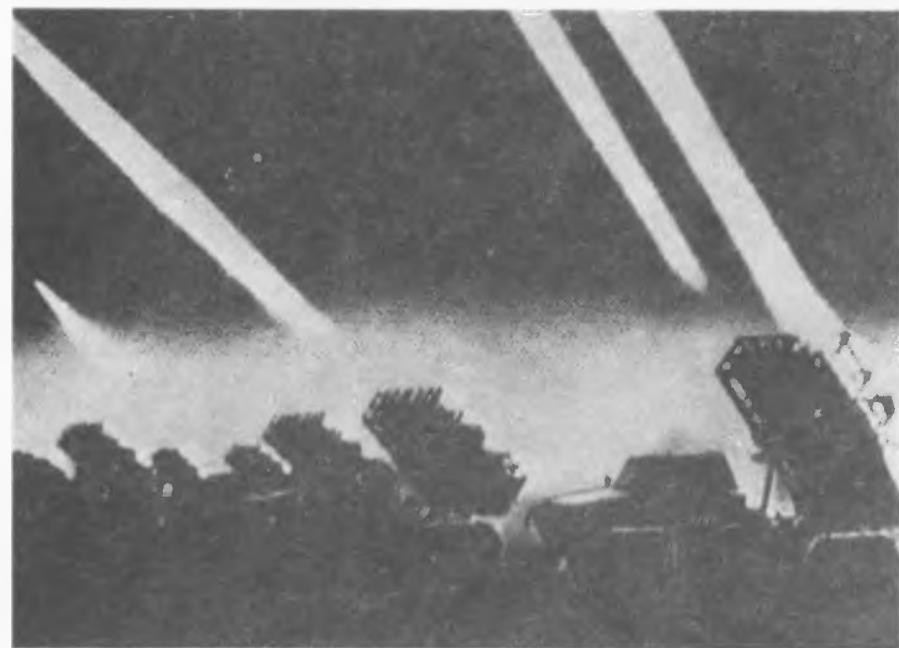
V. Kosztyerov és A. Petrijjev
tiszthelyettesek felvonják a zászlót
a felszabadult Budapest fölött

Deszantatkozás a Dunán

R. J. Malinovszkij, a Szovjetunio marsallja, az Ukrán Front parancsnoka a front törzsnél megtartott értekezleten részt vesz a hadseregpáncsok és haditanácsagok egy csoportjával

A „katvuk” össztűzével kezdetet vesz a visztula-oderai hadművelet

V. I. Zsdanov, a 4. szovjet
gárda-gepesítetthadtest parancsnoka
és Peho Dapceviics tábornok
az 1. jugoszláv proletár hadtest
parancsnoka kezfogása

Észak-Norvégia lakosai beszélgetnek a szovjet harcosokkal

Bees 1945 tavaszán

Tűz!

Elbához, találkozni a szövetségesekkel és befejezni a fasiszta hadsereg megsemmisítését.

Az internacionalizmus, a legyőzött ország lakosságával való humánus bánásmód szellemében nevelt szovjet harcosok a Berlinert folyó harcok napjaiban is gondoskodtak a

város békés lakosságának biztonságáról. Katonáink és tisztjeink gyakran életüket kockáztatva mentették meg a német gyerekeket, nőket és öregeket, megosztották velük az ételt, a gyógyszereket. A szovjet parancsnokság minden segítséget megadott Berlin és más német városok lakosságának az élel-

A harcostársak üdvözlik
I. N. Kozsedubot 60. légi győzelmenek alkalmából

Hídépítés az Oderán

Németország határa

Talalkozás az Elban
1945. áprilisában

Út Berlinbe

A hódítók diestelen vége

miszer-ellátás, a közlekedés, a vízellátás, a villanyvilágítás, az egészségügyi biztosítás helyreállításában.

A fasiszta Németország tudomásul vette, hogy legyőzték. 1945. május 8-án Berlin elővárosában. Karlshofban a német főparancsnokság képviselői aláírták az összes német fegyveres erők feltétel nélküli kapitulációjára vonatkozó jegyzőkönyvet. E történelmi jelentőségű szertartáson G. K. Zsukov, a Szovjetunió marsallja elnökölt.

Elérkezett a várva várt győzelem napja. Különleges ünnep volt május 9-e a Szovjetunió városaiban és falvaiban. Moszkvában az esti szürkületet az ünnepi dísztűz fényei világították be. A kommunista part és a szovjet kormány néphez szóló felhívását J. V. Sztálin mondta el.

„A hazánk szabadságának és függetlenségének megőrzéséért hozott áldozat, népünk nélkülözése és szenvedése, a hátszágban és a fronton végzett megleszített, a haza védelmére

A fasiszta Németország feltétel nélküli kapitulációjára vonatkozó jegyzőkönyv aláírása

Frontparancsnokok a háború befejező szakaszán:

I. Sz. Konyev, F. I. Tolbuhin, A. M. Vaszilevszkij, R. J. Malinovszkij, G. K. Zsukov, L. A. Govorov, K. K. Rokosszovszkij a Szovjetunió marsalljai,
A. I. Jeromenko hadseregtábornok, K. A. Mereckov a Szovjetunió marsallja, I. H. Bagramjan hadseregtábornok

Győzelmi díszszemle, Moszkva, 1945 június 24

A szövetséges államok – a Szovjetunió, az USA, Nagy-Britannia – vezetőinek 1945 július–augusztusában megtartott potsdami konferenciája összegezte az európai háborút

végzett munka nem volt hiábavaló, és az ellenség feletti teljes győzelemmel ért véget."

A második világháború éveiben kialakult és aktívan tevékenykedett a népek egységes antifasiszta szövetsége. A Hitler-ellenes koalíciónak a három nagyhatalom – a Szovjetunió, az USA és Anglia – harci szövetsége volt a magja, a harc folyamán ehhez a szövetséghez csatlakozott a harcoló Franciaország és a világ számos más országa.

A francia, az angol és az amerikai nép, az európai antifasiszta mozgalom önfeláldozó harca ragyogó lapjai a háború történetének. A fasiszmus feletti közös győzelem kivívásához nagyban hozzájárultak a szövetséges csapatok olyan hadműveletei, mint az angolok 1942. őszi támadása El-Alamein alatt, az angol–amerikai csapatok 1943. nyári szicíliai hadjárata, a szövetségesegek Dél-Olaszországban 1943 szeptemberben kezdődő sikeres harctevékenységei és végül a legfon-

A szovjet harcosok
fogadtatása Dairenben

Tengerész-deszantkatonák
felhúzzák
a haditengerészet zászlaját
Port Arthur fölé

tosabb: a szövetséges csapatok normandiai partraszállása 1944 júniusában. Ezt követően pedig az USA, Anglia és Franciaország csapatainak Nyugat-Európában kibontakozott harctevékenységei, amely nyomán egészen az Elba folyóig jutottak, ahol egyesültek a keletről támadó szovjet csapatokkal. Mindezek felejtethetetlen mérföldkövei a fasiszmus elleni harcnak.

A JAPÁN FELETTI GYŐZELEM

A Szovjetunió távol-keleti határai biztosítása miatt, valamint az ázsiai népek japán uralom alóli felszabadulása segítésének céljából 1945. augusztus 8-án hadat üzent Japánnak.

A szovjet fegyveres erők hatalmas csoportosítását alkotó Bajkálon-túli 1. és 2. Távol-keleti Front, Csendes-óceáni Flotta és amúri flottilla jelentős erőkkel - több mint 1,5 millió emberrel, 5300 harckocsival és önjáró rohamlöveggel, 5200 repülőgéppel, 26 ezer löveggel és aknavetővel, 93 harci hajóval - rendelkezett. Távol-Keleten a szovjet csapatok főparancsnoka A. M. Vaszilevszkij marsall volt. A harcokban részt vettek a Mongol Népköztársaság csapatai is.

Csapataink hatalmas csapásokat mértek a japánok erős, Kvantung hadseregére (1,2 millió katona és tiszt) és néhány nap leforgása alatt teljesen megsemmisítették azt. Ez volt a fő oka annak, hogy Japán 1945. szeptember 2-án kénytelen volt aláírni a feltétel nélküli kapitulációra vonatkozó jegyzőkönyvet.

A Japán feletti győzelemben nagy szerepet játszottak az USA és Anglia fegyveres erői. Hozzájárult a győzelemhez Kína, a Mongol Népköztársaság, Korea és más ázsiai országok népi felszabadító hadseregeinek részvétele is.

Az imperialista támadók - a hitleri Németország és a militarista Japán - által kirobbantott második világháború az agresszorok teljes megsemmisítésével és egy sor ország felszabadulásával fejeződött be.

A NAGY HORDEREJŰ GYŐZELEM FORRÁSAI

A szovjet nép és hadseregének győzelme nem véletlen, hanem teljesen törvényszerű - szociális, gazdasági, politikai és katonai jellegű - okokkal meghatározott volt.

A szovjet emberek mindig érdemük szerint értékelték Anglia, Franciaország, az USA, az európai, amerikai, ázsiai és afrikai országok népeinek második világháború alatti erőfeszítéseit és áldozatait. Igaz, hogy a Szovjetunió elleni támadás pillanatában a hitleri Németország katonai és gazdasági potenciálját tekintve a legerősebb volt a kapitalista országok között, és vele szemben nem volt egységesen szervezett katonai front. A fasiszta Németországnak nem volt olyan ellenfele Európában - a Szovjetunió kivül -, aki képes lett volna őt megállítani.

1941-1945-ig a fasiszmus elleni háború fő és döntő frontja a szovjet-német front volt. 1941 júniusától 1944 közepéig ezen a fronton egy időben 190-270 ellenséges hadosztály harcolt. Szövetségesünk frontján pedig az USA és Anglia ellen Észak-Afrikában 9-20, Olaszországban pedig 7-26 hadosztály tevékenykedett. A legkritikusabb (1941-1942) években a hitleristák szárazföldi csapataik több mint 70 százalékát és légierijük nagy részét bevetették a szovjet hadsereg ellen. A sztálingrádi csata előestéjén 232 német fasiszta hadosztály közül 182-t a szovjet frontra összpontosítottak. A második európai front megnyitása után (1944 nyarán) az angol-amerikai csapatokkal 56-75 hadosztály állt szemben, ugyanakkor a keleti (szovjet) fronton 192-245, ebből több mint 170 német hadosztály tevékenykedett.

Az óriási áldozatokat kívánó háború folyamán a szovjet nép felőrölte a fasiszta agresszorok fő erőit. A nyugati országoknak semmi kétségük nem volt afelől, hogy a hitleristák elleni harc sorsa a szovjet-német fronton dőlt el.

Winston Churchill, Anglia miniszterelnöke J. V. Sztálinhoz, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnökéhez 1944. szeptember 27-én küldött üzenetében megemlítette, hogy ép-

pen az orosz hadsereg volt az, amely szétzúzta a német katonai gépezet fő erőit és jelenleg az ellenség erőinek nagy részét köti le a maga frontján. Franklin Roosevelt, az Amerikai Egyesült Államok elnöke 1942 májusában azt írta, hogy *„nehézen tudom megérteni azt az egyszerű tényt, hogy az oroszok sokkal több katonáját ölik meg az ellenségnek, több fegyverzetét semmisítik meg, mint az Egyesült Nemzetek többi 25 országa összesen”*, Charles de Gaulle tábornok az 1944. augusztusi moszkvai felszólalásában kijelentette: *„A franciák tudatában vannak annak, hogy mit tett értük a Szovjetunió, és tudatában vannak annak is, hogy pontosan a Szovjetunió játszotta a főszerepet felszabadításukban.”*

A német betörés elleni harcban ismét beigazolódtak V. I. Leninnek azon szavai, hogy bármilyen háborúban a győzelem végső soron a vérüket a harcmezőn ontó tömegek lelki állapotától függ.

A szovjet emberek nem dermedtek meg a háború legnehezebb napjaiban sem, nem hajtottak fejet a gyűlölt ellenség előtt. A felszabadító harc igazságos célja, a haza iránti szeretet, a megszállók gyűlölete tömeges hőstetteket szült a szovjet harcosok, a partizánok, a háterszágban dolgozók körében.

A nép és a hadsereg jó kapcsolata az ellenség feletti győzelem döntő tényezői közül az egyik leghatalmasabb. A korszerű háború – a motorok háborúja, a tartalékok háborúja – azonban hatalmas anyagi-technikai eszközöket, fejlett gazdaságot igényel, amelynek az alapját a nehézipar képezi.

A háború előtti években a Szovjetunióban hatalmas gazdasági bázist hoztak létre. 1940-ben az ipari termelés volumene majdnem nyolcszorosa, a gépipar és a fémfeldolgozó ipar termelése pedig majdnem harmincszöröse volt a háború előtti termelési értéknek, s ez lehetővé tette a fegyver, a harci technika és a lőszer tömeges méretű gyártásának megszervezését.

A Szovjetunió lényegesen gyengébb általános gazdasági lehetőségei mellett a fegyverzetgyártásban túlhaladta Németországot. A szovjet ipar 1941. július 1. és 1945. szeptember 1. között 108 000 repülőgépet, 95 000 harckocsit és önjá-

ró rohamlőveget, 445 700 lőveget és aknavetőt, több millió puskát, sok más haditechnikai eszközt gyártott. Ez majdnem kétszerese volt a Németország által gyártottaknak.

Minőségét illetően a szovjet fegyver felülmúlta a német fasiszta hadsereg legjobb harci technika típusait, nem is beszélve már Japán fegyverzetéről. A tehetséges és munkaszerető szovjet nép – nem számolva az idővel és a költségekkel – kovácsolta a győzelem fegyvereit. A dolgozóknak a front részére önkéntesen felajánlott befizetései több mint 110 milliárd rubelt tettek ki. A háterszág ellátta a frontot minden szükségessel. Elegendő, ha megemlítjük, hogy a Szovjetunió Fegyveres Erői a háború éveiben 10 millió tonna lőszert, 13 millió tonna üzemanyagot, 34 millió tonna élelmiszert használtak fel. A mezőgazdaság, a kolhozparasztok és a szovhozok dolgozói megbirkóztak a háborús évek nehéz feladataival.

A munkahőstett közönséges jelenség, a szovjet munkások, parasztok és értelmiség magatartásának normája volt. Több mint 16 millió városi és falusi dolgozó kapta meg az „1941–1945-ös Nagy Honvédő Háborúban végzett lelkiismeretes munkáért” érdemérmet.

Nyugaton gyakran terjesztik azt a minden alapot nélkülöző koholmányt, hogy az USA és Anglia anyagi-technikai segítsége nélkül a Szovjetunió nem tudott volna helytállni a hitleri invázió elleni harcban. Ez durva hamisítás. Az említett országokból származó szállítások összvolumene a tulajdonképpeni szovjet gyártmányokhoz viszonyítva jelentéktelen (4-5%) volt. A szovjet hadsereg nem külföldi, hanem a szovjet nép által gyártott fegyverrel roppantotta össze a fasiszta vadállat gerincét.

A háború éveiben a szovjet hadsereget az egész világ kiváló katonákkal és tisztekkel, tehetséges katonai vezetőkkel, korszerű fegyverzettel, élenjáró hadművészettel rendelkező, erős katonai szervezetnek ismerte meg. A háború első szakaszában nagy nehézségekkel küszködött, lemaradt az ellenségtől a mozgósított hadosztályok számát, azok fegyverzetét, harci tapasztalatát illetően. Az elkeseredett ütközetek folyamán azonban csapataink harci ereje szüntelenül nőtt.

1943 nyarára, amikor a szovjet fegyveres erők létszámukat illetően már kb. 7 millió fővel rendelkeztek és fegyverzet vonatkozásában is túlerőben voltak, a helyzet gyökeresen megváltozott. A Szovjet Legfelsőbb Főparancsnokság abba a helyzetbe került, hogy saját akaratát kezdte rákényszeríteni az ellenségre.

Az ellenség felett aratott ragyogó győzelem egyik döntő feltétele az volt, hogy valamennyi haderő- és fegyvernem harcosai hősiessen küzdöttek, és a szocialista haza iránti határtalan hűség, összeforrottság a kommunista párttal jellemezte őket. Nem magányos hősről vagy a bátrak csoportjának a hőstetteiről volt szó. Ez valóban össznépi hőstett, egész magasabbegységek, hadseregek, flottillák, flották és frontok áldozatkészsége és hőstette volt. A fasiszta betolakodókkal vívott harcban tanúsított férfias helytállásért és hőstettért több mint 7 millió fő kapott rendjelet és emlékérmét. A „Szovjetunió Hőse” címmel a Szovjetunió különböző nemzetiségeinek több mint 11 ezer harcosát tüntették ki.

A fronton és a háterszágban a vezető és irányító szerep a kommunista párté volt. A szovjet emberek véleménye szerint ez a körülmény volt a fasiszta agresszor elleni harc döntő feltétele.

„Fegyveres erőinknek fejlődése – mondja D. F. Usztyinov, a Szovjetunió marsallja, a Szovjetunió honvédelmi minisztere, az SZKP KB Politikai Bizottságának tagja –, valamennyi kimagasló győzelme elválaszthatatlanul összefügg a kommunista párt irányításával. A Nagy Honvédő Háború éveiben az valóban küzdő párttá, Központi Bizottsága pedig az ország és a fegyveres erők felsőbb politikai és hadászati irányítását végző harci törzssé vált. . . A nép a győzelem megteremtője, a párt mindig annak lelke volt.”

A párt hatalmas szervezői és politikai munkát végzett. Kiemelkedő szerepet játszottak a hadsereg és a flotta politikai szervei, pártszervezetei, az ott dolgozó politikai munkások. A kommunisták lángoló szavaikkal és személyes helytállással magukkal ragadták a katonák és tisztek széles tömegeit, hirdették a győzelemben vetett megingathatatlan hitüket. A „Szovjetunió Hősei” kitüntetést elnyerők egyharm-

da a kommunista pártból került ki. A kommunista pártnak 3 millió hű fia áldozta fel életét a harcokban. Ennek dacára sorai nem ritkultak, hanem jelentősen gyarapodtak. Lenin pártja tagjának lenni a legnagyobb tisztségnek számított: 3,8 millió frontkatonára és a háterszág 1,3 millió dolgozója lépett be a kommunista pártba. 1945-ben a párttagok száma 5,9 millió volt, ami 2 millióval haladta meg a háború előtti taglétszámot.

A tömegeket átfogó védelmi szövetség tevékenységét is a „mindent a frontért, mindent a győzelemért” alapvető össznépi feladat végrehajtásának rendelték alá. A védelmi szövetség által a frontnak nyújtott sokrétű segítség közül alapvető volt: a tartalékosok kiképzése a hadsereg, légierő és flotta részére az általános katonai kiképzés rendszerében, a népfelkelő magasabbegységek és egységek, vadászpilóta-zászlóaljak, önvédelmi csoportok, helyi légvédelmi osztagok felállítása. Ez a munka fantasztikus lendülettel folyt, s nagyban hozzájárult az ellenség feletti győzelemhez. Flegendő megemlíteni, hogy a háború első hónapjaiban mozgósítás és önkéntesség alapján a szövetség tagságának több mint a fele – 7,2 millió fő – indult a frontra.

Hősiessen küzdött a fronton a szovjet ifjúság is. A lenini Komszomol tagjai megbízható támaszai voltak a parancsnokoknak a hadseregben. A fiatalok vérüket és életüket nem kímélve, rendkívül bátran és hősiessen harcoltak. A hadsereg és a flották Komszomol-szervezeteinek sorait az egyes nemzetiségek fiataljainak legjobb képviselői állandóan gyarapították. A háború éveiben a Komszomolba összesen 12 millió fiú és lány lépett be, köztük 5 millió fiatal harcos.

A szovjet fegyveres erők aranytartalékát és azok szilárd bázisát képezik és képezték a szovjet néphez határtalanul hű nagyszerű parancsnoki, politikai munkás, katonai-műszaki és technikus káderek. A kommunista párt a szovjet hadvezéreknek és kiváló katonai parancsnokoknak egész seregét nevelte ki és emelte vezető katonai beosztásokba, akiknek neve az egész nép előtt ismertek. Ilyenek: G. K. Zsukov, A. M. Vaszilevszkij, I. H. Bagramjan, I. Sz. Konyev, N. G. Kuznyecov, R. J. Malinovszkij, K. Sz. Moszkalenko, F. Sz.

Oktyabrszkij, I. E. Petrov, K. K. Rokosszovszkij, F. I. Tolbuhin, I. D. Csernyahovszkij, V. I. Zsukov és még sokan mások. Az egész háború folyamán több szovjet frontot hozzáértően irányított J. V. Sztálin, a Szovjetunió Fegyveres Erőinek legfelsőbb főparancsnoka, akinek nagy szerepe volt az ellenség feletti győzelem kivívásában.

A szovjet hadtudomány és hadművészet elkeseredett harcok során bizonyította be fölényét a fasiszta Németország agyondicsért katonai elméletével szemben.

A történelem tanulságai szerint az igaz ügyért, a szabadságért és a függetlenségért küzdő népeknek és hadseregnek minden alapjuk megvan arra, hogy győzelemre számítsanak, bármilyen nehéz és hosszú is legyen számukra az út a győzelem eléréséig. A békeszerető népek ereje – az összeforrottság

és az akcióegység, a magas fokú éberség – a háborús gyűjtogatók kísérleteivel szemben győzelemhez vezet.

A különböző szociális berendezkedésű államok és népek hatalmas Hitler-ellenes koalíciójának létrehozása meggyőzően bebizonyította azt, hogy a szocialista és a kapitalista országok közötti normális kapcsolatok és kölcsönös megértés fenntartása nemhogy lehetséges, hanem létszükséglet is.

Az elmúlt háborúban a legsúlyosabb áldozatokat hozó szovjet emberek szeretik a békét, és aktívan harcolnak a világbéke ügyéért. Hatalmas tapasztalatokat szereztek az agresszió elleni harcban, magas fokú éberséget tanúsítanak és készek bármikor meghiúsítani a béke és a nemzetközi biztonság ellenségeinek bármilyen agresszív kísérletét.

VÉDJÜK A HAZÁT

A SZOVJETUNIO FEGYVERES ERŐI A HÁBORÚ UTÁN

A Nagy Honvédő Háború diadalmas befejezése lehetővé tette a szovjet nép számára, hogy hozzákezdjen a békés építőmunkához, folytassa az új társadalom – a szocializmus és a kommunizmus – építését. A szovjet emberek nehéz viszonyok között fogtak hozzá a gazdasági és kulturális építéshez. Mindenütt látszottak a pusztító háború következményei: a városok és falvak, a gyárak és üzemek ezrei heverték romokban.

A hitleristák elpusztítottak és kiraboltak 1710 szovjet várost és városias jellegű települést, felperzseltek több mint 70 ezer falut és községet, megsemmisítettek teljesen, vagy csak részlegesen kb. 32 ezer ipari üzemet, 65 ezer kilométer vasutat, kifosztottak 98 ezer kolhozot, kb. 5 ezer szovhoz és géppálmást, megsemmisítettek több ezer kórházat, iskolát, könyvtárat. A legsúlyosabb veszteség azonban mégis a 20 millió emberélet volt, akiknek többsége a fiatalokhoz és a középkorúakhoz tartozott.

Az imperialisták arra számítottak, hogy ilyen óriási pusztítások és áldozatok után a Szovjetuniónak több évtizedre lesz szüksége ahhoz, hogy felépítse a romokból a városokat, újjáteremtse a gazdaságot. Azt jóslgatták, hogy a Szovjetunió kénytelen lesz segítséget kérni a kapitalistáktól, és így azoktól pénzügyi, gazdasági függőségbe kerül.

Az óriási tapasztalatokkal rendelkező kommunista párt azonban kidolgozta és végrehajtotta a népgazdaság helyreállításának és fejlesztésének programját, megszervezte és lel-

kesítette a szovjet embereket az önfeláldozó munkára, a fejlett szocialista társadalom létrehozására. A szovjet nép eredményeit és a gazdaság fejlődését az alábbi számok bizonyítják (millió tonnában):

	1940-ben	1979-ben
Acéolvervasztás	18,3	149
Kőolajbányászás	31,1	586
Szénbányászás	165,9	719
Gabonatermelés	95,6	179
Gyapotertermelés	2,2	9,1
Villamosenergia-termelés (milliárd kW/ó-ban)	48,6	1239

Az acél, szén, kőolaj, vasérc, cement, műtrágya és egy sor egyéb más termékfajta termelésének volumenét illetően a Szovjetunió az első helyet foglalja el a világon. A tudományos-technikai forradalom gyökeres változásokat eredményezett az ipar minden ágazatában. A szovjet tudomány és technika előkelő helyet vívott ki magának a világűr meghódításában (az első mesterséges hold szovjet, az űrben járt első ember J. A. Gagarin szovjet állampolgár volt), a magfizika és a nukleáris energia fejlesztésében, a gigantikus erőművek építésében, a tudományos-technikai haladás más fontosabb területein.

Szemmel láthatóan nőtt a szovjet emberek élet- és kulturális színvonala. Növekedett a szovjet munkások és alkalmazottak reálbére, a kolhozparasztok jövedelme. Hatalmas méreteket öltött a lakásépítés, évente több millió szovjet állampolgár jut kényelmes otthonhoz. Áttértek a kötelező közép fokú oktatásra, sokszorosára nőtt a főiskolákon, technikumokban, szakközépiskolákban tanulók száma. A szovjet emberek élete gazdagabb és szebb lett. Térítésmentes orvosi ellátásban részesülnek, szanatóriumi, üdülői beutalókat kapnak. A munkanélküliség már régen ismeretlen fogalom. Az építőiparban, a közlekedésben és a mezőgazdaságban dolgozók munkája mind könnyebbé válik azáltal, hogy nagy teljesítményű gépeket, új technikai eszközöket gyártanak.

Jelentősen nőtt a szovjet nép politikai és alkotó aktivitása. Ezt bizonyítja a szocialista versenymozgalom kibontakozása. Magasabb fokra emelkedett a szocialista demokrácia. A Szovjetunió az igazi népuralomnak, a népek testvéri barátságának országa. Mindezt a törvény erejével szavatolja a Szovjetunió 1977 októberében elfogadott új alkotmánya.

Nagy változások következtek be a Szovjetunió nemzetközi kapcsolataiban is. A háború után a világhelyzetet a szocialista országok, a világ kommunista erőinek munkás- és a nemzeti felszabadító mozgalom pozícióinak állandó növekedése és erősödése, az imperializmus pozíciójának gyengülése jellemezte.

A Szovjetunió Fegyveres Erőinek korszerűsítése a háború utáni időszakban az ország nemzetközi és belső helyzetével, a gazdaság, a tudomány és a technika fejlődésében végbenem változásokkal szoros összefüggésben történt. Természetesen nem hagyhatták figyelmen kívül a hadügy és a haditechnika fejlődését az egyes kapitalista országokban.

Katonai vonatkozásban a Szovjetunió a világ legerősebb országaként került ki a második világháborúból. Fegyveres erői a háború végére impozáns erőre tettek szert: 1945 májusában létszámuk elérte a 11,3 milliót. Nagy harci tapasztalattal rendelkező katonák, tisztek és tehetséges hadvezérek egész seregével rendelkeztek, az akkori időnek megfelelő élenjáró technikával voltak felszerelve.

A második világháború tüze még nem aludt el, amikor a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa a háború utáni első ülésszakán, 1945. július 23-án törvényt hozott a hadsereg és a flotta létszámának jelentős csökkentéséről. — leszerelés már 1945. július 5-én megkezdődött, és lényegében 1948-ban fejeződött be. A fegyveres erők sorából 8,5 millió embert szereltek le, feloszlattak több száz magasabbegységet és egységet, lényegesen csökkentették a hadsereg és a flotta fegyvereinek és harci technikájának mennyiségét.

Amikor az imperialisták idegen területeken létesített katonai támaszpontok hálózatával vették körül a világot, a Szovjetunió már 1945 szeptemberében kivonta csapatait Norvégiából, novemberben Csehszlovákiából, 1946 áprilisában Bornholm szigetéről, májusában Mandzsúriából és Iránból, 1947-ben Bulgáriából, 1948-ban pedig Koreából.

A Szovjetunió békeszerető politikája, az általános béke megszilárdítását célzó konstruktív javaslatai azonban nem találtak megértésre és támogatásra a kapitalista országok részéről. Világos kinyilvánítása volt ennek W. Churchillnek Fulton amerikai városban 1946 márciusában elmondott beszéde, amelyen jelen volt H. Truman, az Amerikai Egyesült Államok elnöke is. A kommunizmus kibékíthetetlen ellenfele nyíltan a Szovjetunió és a szocialista országok katonai és politikai megfojtására szólított fel. Ez volt az imperialisták által kezdeményezett „hidegháború” nyitánya.

Az ügy nem korlátozódott pusztán a gyűjtogató beszédekre, hanem agresszív lépések következtek. 1949-ben az USA vezetése alatt megalakították az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét – a NATO-t – majd utána a többi agresszív katonai tömböt. 1950-ben az USA szövetségesei fegyveres agressziót kezdtek a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság ellen.

Az imperialista katonai tömb – a NATO – megalakítására válaszul a Szovjetunió és a vele szövetséges országok 1955-ben megkötötték az európai szocialista országok védelmi szövetségét, a béke ügyének és a népek biztonságának napjainkban is megbízható védőpajzsául szolgáló Varsói Szerződést.

A szovjet fegyveres erők építésében, szervezetében és technikai felszereltségében, harci alkalmazásának módjaiban, a tudományos-technikai forradalommal összefüggő kiképzésben és erkölcsi-pszichológiai felkészítésben minőségileg új szakasz vette kezdetét. Elfogadták a fegyveres erők új szervezeti felépítését, korszerűsítették vezető szerveit. Gyökeresen megváltozott, korszerűbb, erősebb lett a csapatok technikai felszereltsége. Továbbfejlődött a hadtudomány, a tiszti káderek – parancsnokok, politikai munkások, mérnökök és technikusok – kiképzésének rendszere.

A tudományos-technikai forradalom óriási hatással volt a hadtudomány valamennyi ágazatára, minden fegyver- és haderőnemre, amelynek közvetlen következménye pl. a hadászati rakétacsapatok megjelenése. De említhetnénk az atommeghajtású tengeralattjárókat is magába foglaló haditengerészeti flottát, vagy a korszerű légvédelmi erők és eszközök létrehozását.

A Szovjetunió Fegyveres Erőinek elrettentő ereje senkit sem fenyeget, az teljes egészében a Szovjetunió és a baráti szocialista országok békéje és biztonsága megbízható védelmét, a világbéke megszilárdításának ügyét szolgálja. A Szovjetunió a gyakorlatban számtalanszor bizonyította, hogy békeszerető külpolitikát folytat. Ugyanakkor a történelem tapasztalataiból tanulva mindig arra figyelmeztette és figyelmezteti ma is a népeket, hogy legyenek éberek az imperialisták harcias, reakciós körei és azok székértelői cselszövéseivel szemben, azaz legyenek készen az esetleges támadások visszaverésére.

A szovjet nép békét akar a maga részére és a Föld valamennyi lakója számára. Ezt a békevágyat kifejező kommunista párt és kormány következetesen és állhatatosan törekszik a nemzetközi feszültség csökkentésére.

A békeszerető erők kiemelkedő sikerét jelenti a Helsinkiben 1975-ben megtartott európai biztonsági és együttműködési értekezlet. Európa 33 országa, valamint az Amerikai Egyesült Államok és Kanada vezetői aláírtak egy fontos okmányt: az értekezlet zárójegyzőkönyvét.

A szovjet nép, pártunk és a szovjet kormány készek to-

L. I. Breznyev elvtárs, az SZKP KB főtitkára,
a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke,
a Szovjetunió Honvédelmi Tanácsának elnöke, a Szovjetunió marsallja

vábbra is harcolni a béke megszilárdításáért, a nemzetközi feszültség csökkentéséért, a fegyverkezési hajszá megszüntetéséért és az újabb háború veszélyének elhárításáért. A Szovjetunió külpolitikájának alapelveit a Szovjetunió alkotmánya tartalmazza.

A népek tudatában vannak annak, hogy a béke ügyét vé-

Politikai foglalkozáson

Üldözés

delmezni kell, azért harcolni kell, azt minden – szükség esetén katonai – eszközzel meg kell védeni. Amíg a militarizmust és az agresszív katonai tömböket, a fegyverkezési hajszát és a népek feletti uralomra törekvést szülő imperializmus létezik, fennmarad a hóditó háborúk kirobbanásának a veszélye, így a népek békéjének és biztonságának fennmaradása nem megnyugtató.

A Szovjetunió békeszerető állam. Népeinek és kormányának léteérdeke a béke, s állhatatosan harcolnak is megőrzésért. A szovjet hadseregnek sincsenek és nem is lehetnek tehát más céljai és feladatai azokon kívül, mint amire a szovjet

A városban folyó harc nehézségeire történő felkészítés

A harcfeladat megszabása

Az északi
szélességen

A harcjárműveknél felsorakozva

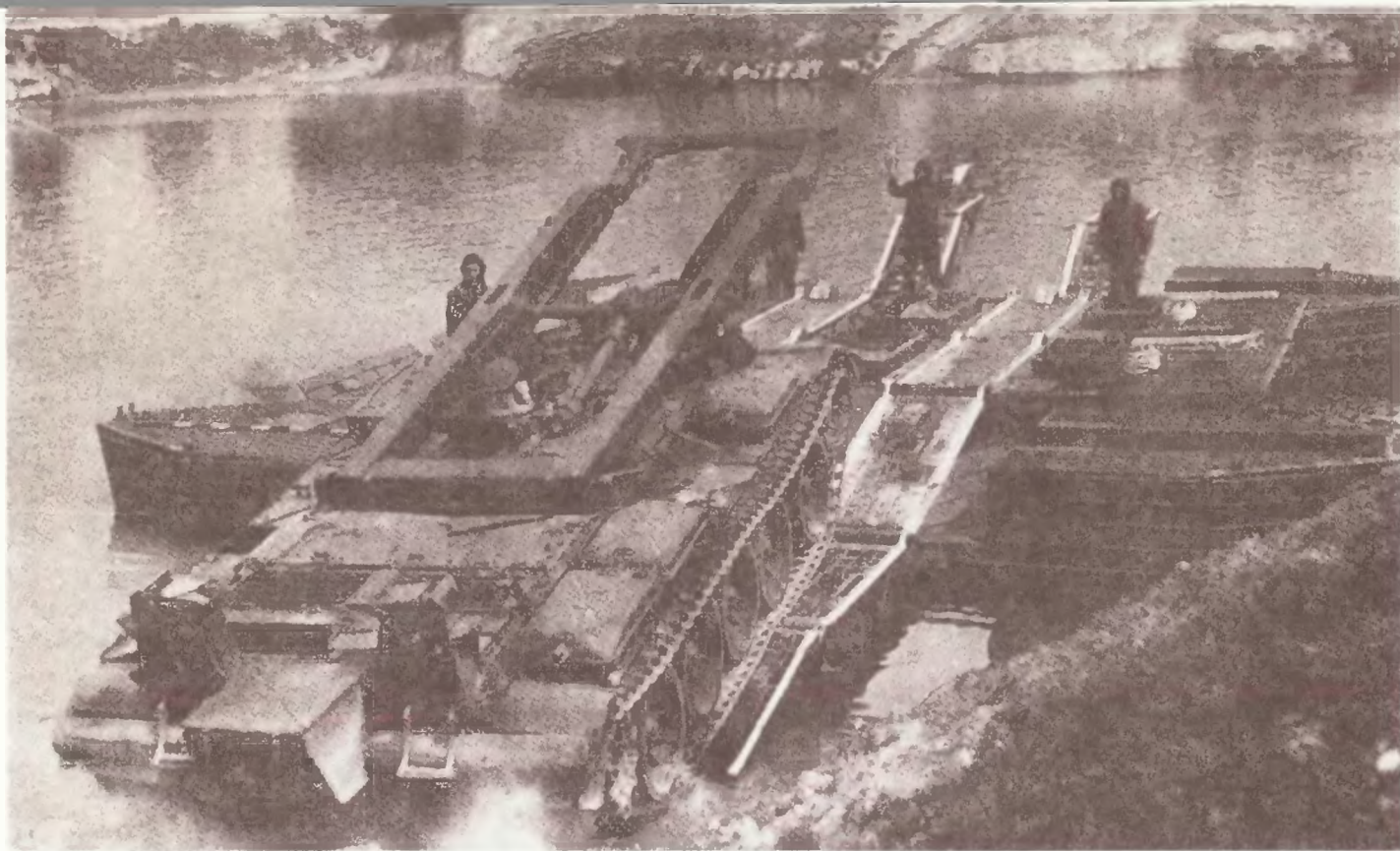
A legyőzhetetlen
stratégiai eszközök
birtokosai

Éleslövészet

nép és a szovjet kormány törekszik. Ahogy azt a történelem is bizonyítja, a Szovjetunió Fegyveres Erői sohasem fogtak fegyvert idegen területek meghódításának, más népek leigázásának céljából, sohasem folytattak gyarmati, hódító háborút. Mindazokat a háborúkat és ütközeteket, amelyekben a szovjet nép hadseregének részt kellett vennie, ellenfelei, a szocializmus ellenségei erőltették rá. Ezek a haza szabadsága és függetlensége védelméért, a külföldi betolakodók és a belső ellenforradalom ellen folytatott háborúk voltak. Ez a

Átkelés

Szovjetunió Fegyveres Erőinek hősi történetéből levonható legfontosabb következtetés.

Az imperialista propaganda hazugan a szovjet katonai vesztéről beszél, hogy leplezze a NATO-országok által folytatott gátlástalan fegyverkezési hajszát, a szocialista országok elleni katonai előkészületek agresszív mivoltát. A Szovjetuniót ért rágalmakat L. I. Brezsnyev meggyőzően utasította vissza az SZKP XXV. kongresszusán: „A valóságban semmilyen szovjet veszély nem fenyegeti sem a Nyugatot, sem a Ke-

letet. Mindez elejétől a végéig hajmeresztő hazugság. A Szovjetunió nem szándékozik megtámadni senkit. A Szovjetunió nem növeli katonai költségvetését, nem csökkenti, hanem következetesen növeli a nép jólétének emelkedését szolgáló özszegeket.”

A világ első szocialista országa dicső fegyveres erőinek legfontosabb és egyedüli rendeltetése: öröködjön saját népének békés építőmunkája felett; legyen támasza a világ békéjének. Más céljai nincsenek, de nem is lehetnek.

Harcba az égből

Tűzelőállásban

A FEJLŐDÉS ÚJ SZAKASZA

Az utóbbi évtizedek alatt a szovjet fegyveres erők korszerűsítése a gazdaság, a tudomány és a technika fejlesztésében elért óriási eredmények bázisán történt, a nemzetközi helyzet és a hadügy főbb kapitalista országokban történő fejlődésének figyelembevételével. Ma a szovjet hadsereg és flotta

egy igen erős, minőségileg új, a múlt tapasztalataiból és harci hagyományaiból a legjobbakat megőrző katonai szervezet.

A hadászati rakétacsapatok a legfiatalabb, de a legerősebb haderőnem. Állandó harci ügyeletben vannak, és mindig készek válaszesapást mérni az agresszorra. A nagy hatótávolságú szovjet hadászati rakéták alkalmasak nagy erejű atomtöltetek szállítására a Föld bármely pontjára, bármilyen idő

járási viszonyok között, bármely napszakban. A repülőgép sebességét 20-szorosan, a tüzérségi löveg repülési sebességét 10-szeresen meghaladó, rendkívül nagy sebességű rakéták megfelelő találati pontossággal rendelkeznek. A 12-13 ezer kilométer távolságban levő célpontot 25-30 perc alatt tudják megsemmisíteni.

A hadászati rakéták fő feladata, hogy a Szovjetunió elleni háború kirobbantása esetén megsemmisítsék az ellenség atom-támadóeszközeit, csapatainak nagyobb csoportosításait és katonai támaszpontjait, elpusztítsák a hadiipari objektumokat, dezorganizálják az állami és katonai vezetést, szétzilálják a hadtáp és a közlekedés működését.

A rakéta-atomfegyverrel rendelkező országok mindegyike tudatában van annak, hogy a háború kezdetével elkerülhetetlenül ki lesz téve az ellenség borzalmas áldozatokkal járó romboló csapásainak. Ezért harcol a szovjet nép, a világ valamennyi népe állhatatosan a fegyverkezési hajsza beszüntetéséért, az atomfegyver teljes betiltásáért, a hadászati fegyverrendszerek korlátozásáért.

Addig azonban, amíg a leszerelés gyökeres kérdéseivel kapcsolatban nem jutnak megállapodásra, a Szovjetunió saját biztonságának megőrzése céljából szükségesnek tartja, hogy állandó figyelmet fordítson rakétacsapatainak erősítésére, a kezelők harci kiképzésének további korszerűsítésére, a magas fokú éberség és állandó harckészültség szellemében történő nevelésre.

A szárazföldi csapatok óriási minőségi változásokon mentek keresztül. Jelentősen megnőtt tűz- és csapásmérő erejük, mozgékonyságuk, s még nagyobb önállóságra tettek szert a harc feladatok megoldásában háború esetén.

A szovjet hadtudomány egyik legalapvetőbb következtetése: a harctevékenységek sikeres megvívása a korszerű háborúban csak a fegyveres harc valamennyi eszközének, valamennyi fegyver- és haderőnem ésszerű arányban történő harmonikus fejlesztése, legszorosabb együttműködése mellett lehetséges.

A szárazföldi csapatok tűzerejének alapját a hadművelleti és harcászati rakétaegységek és -alegységek alkotják, ame-

A legénységi teázóban

lyek alkalmasak arra, hogy nagy pontossággal és megbízhatóan megsemmisítsenek atomlőszerrel néhány vagy több száz kilométer távolságra levő célokat. Az atomcsapásokkal rövid idő alatt megsemmisíthetők még az ellenség távoli hadtápterületén elhelyezkedő alegységek és egységek, különböző fontosabb objektumok is. Harci tulajdonságaikat illetően szárazföldi csapataink rakétái a tudomány és a technika legújabb vívmányainak színvonalán állanak.

A szárazföldi csapatok egységeinek, magasabbegységeinek és a hadtápoobjektumok oltalmazására e haderőnemen belül légvédelmi csapatok állnak rendelkezésre, és azokat állandóan korszerűsítik.

A régi értelemben előrenyomuló gyalogság napjainkban már nem létezik. Felváltották az automata lövészfegyverekkel, nagy teljesítményű páncéltörő eszközökkel, új harcocsikkal, erős gépvontatású tüzérséggel, más fegyver- és technikafajtákkal felszerelt gépesített lövész-magasabbegységek és -egységek. A gépesített lövészek alapvető szállítóeszközei a terepjáró páncélozott szállító járművek. A 60-as évek végén

a gépesített lövészhadosztály az 1939. évihez viszonyítva 16-szor több harckocsival, 37-szer több páncélozott szállító járművel, 13-szor több automata fegyverrel, 6-szor több rádió-hiradóeszkővel rendelkezett, és az eszközök minőségét illetően összehasonlíthatatlanul felülmúlta a háború előtti hadosztályt.

A szárazföldi csapatok fő csapásmérő erejét a harckocsik, harckocsicsapatok alkotják. Rendeltetésük a legfontosabb feladatok végrehajtása különböző harcformák viszonyai között, magas fokú manőverezőképességgel és mozgékony-sággal rendelkeznek, ellenállóak az atomrobbanás pusztító hatásával szemben.

A Szovjetunió Fegyveres Erői teljesen motorizált ágyús, tarackos, sorozatvető, páncéltörő tüzérséggel és különböző aknavetőkkel rendelkeznek.

A szárazföldi csapatok hagyományos fegyverfajtái tüzelhetőségeinek hirtelen növekedéséről annak alapján lehet dönteni, hogy egy gépkocsizó lövészhadosztály tüzéraknavető-össztüzének súlya a 60-as évek végén – az 1939. évi 1,7

Töltsétek le katonadötöket, és jöjjetek hozzánk!

tonnával szemben – 53 tonnát tett ki. Ez természetesen atomfegyver nélkül értendő.

A *híradó- és műszaki csapatok* új, korszerű technikával vannak felszerelve, ami lehetővé teszi a szárazföldi csapatok harctevékenysége biztosításával kapcsolatos legbonyolultabb feladatok megoldását. Az elmondottak azt bizonyítják, hogy a szovjet szárazföldi csapatok együttműködve más haderőnemekkel – vagy önállóan – alkalmasak háború kirobbanása esetén bármilyen feladat megoldására.

Nőtt a *légideszantcsapatok szerepe*. Feladatuk az ellenség mögöttes területén az atom-támadóeszközökkel, a mélységben elhelyezkedő ellenséges objektumokra mért atomcsapások eredményeinek gyors kihasználása, az ellenség közigazgatási és ipari központjainak birtokbavétele, átkelőhelyek és hídfőállások elfoglalása, a széles víziakadályon, hegyes vagy más nehezen megközelíthető körzetekben átjárók elfoglalása, továbbá más harci feladatok megoldása akár önállóan, akár más fegyvernemi csapatokkal együttműködésben.

A *honi légvédelmi csapatok rendeltetése*: a fegyveres csoportosítások, a lakosság, az ország közigazgatási, ipari-gazdasági központjai védelme a légi támadóeszközök csapásai ellen.

A honi légvédelmi csapatok állandó harckészültségben vannak. Békében is állandó harci ügyeletet tartanak, bármelyik pillanatban készen állnak az ország védelmére.

A *légierő* mindig a fegyveres erők harckészültsége erősítésének fontos, erős eszköze volt és marad. Harci technikája, fegyverzete és vezetési eszközei állandóan fejlődnek és korszerűsödnek. A katonai légierő gépei hangsebesség felett képesek repülni, rakétahordozók, és alkalmasak bonyolult időjárási viszonyok közötti felhasználásra, a legbonyolultabb feladatok végrehajtására. Az erős rakétafegyverzettel és tökéletes rádióelektronikai berendezéssel felszerelt sugárhajtású, hangsebesség feletti repülőgépek éjjel és nappal, bármilyen időjárási viszonyok között, kis és nagy magasságban repülnek, óriási távolságokat küzdenek le 2500-3000 km/ó sebességgel. A korszerű sugárhajtású repülőgépek számára a 30 km magasság nem végső határ.

D. F. Usztvinov
a Szovjetunio marsallja,
a Szovjetunio
honvedelmi minisztere,
N. V. Ogarkov hadseregtábornok
(ma a Szovjetunio marsallja,
a Szovjet Fegyveres Erők
vezérkari főnöke),
A. A. Jepisev hadseregtábornok,
a Szovjet Hadsereg
es Haditengerészeti Flotta
politikai főcsoportfőnöke
beszélgetnek
a „Pajzs '76” gyakorlat
résztvevőivel

Raketaesapás hel.kopterekről

A tudomány és technika fejlődésével megjelentek az új harci gépek: a helyben le- és felszálló, valamint a változtatható szárnyállású repülőgépek.

A *haditengerészeti flotta* az egyik legfőbb helyet foglalja el a Szovjetunió védelmének rendszerében. Az ellenség számára hatalmas és félelmetes erőt jelent, s ez megfelel a Szovjetunió földrajzi helyzetének.

A korszerű szovjet haditengerészeti flotta fő harci erejét a víz alól indítható, nagy hatótávolságú rakétákkal és önirányítású torpedókkal felszerelt tengeralattjárók alkotják. A haditengerészeti flotta állományába különböző osztályú, a legkülönbözőbb feladatok megoldására alkalmas felszíni hajók, tengeri rakétahordozó légierő, parti rakéta-tüzérszolgálatok és tengerészgyalogság is tartozik. Vannak hajók, amelyeknek rendeltetése a szárazföldi egységek és a korszerű fegyverrel és harci technikával felszerelt tengerészgyalogság szállítása és kirakása.

A szovjet haditengerészeti flotta kijutott a partvidéki vizokról és a zárt tengerekről. Méltó módon képviseli országunkat a világóceán térségeiben, és nemegyszer igen meggyőzően demonstrálta növekvő harci lehetőségeit.

A flotta fő erejét alkotó atom-tengeralattjárók, rakétahordozók alkalmasak arra, hogy nagy távolságról pontosan semmisítsenek meg a partvidéken és az ellenség mögöttes területén elhelyezkedő tengeri célokat és fontos objektumokat. Gyakorlatilag korlátlan távolságra hajózhatnak, amit a szovjet atom-tengeralattjárók világ körüli hajóútjai is bizonyítanak. Ezek a tengeralattjárók kb. 40 ezer kilométeres utat tesznek meg anélkül, hogy a víz felszínére jönnének.

Az atomtengeralattjáró-flotta óriási csapásmérő ereje kiegészül a tengeri rakétahordozó légierővel. A tengeri rakétahordozó légierő hagyományos és atomtöltetekkel mérhet csapásokat a parttól bármilyen távolságra levő felszíni hajókra, az ellenség nagyobb kikötőire és haditengerészeti tá-

Raketalövészet
a tengeren

Eligazítás a fedélzeten

maszpontjaira. A tengeri légierőnek vannak a tengeralattjárók elleni harcra szolgáló repülőgépei és helikopterei is.

Az egyes fegyver- és haderőnemek mindennapi élete és harc kiképzése, de még inkább azok harci tevékenysége elképzelhetetlen a *hadtáp* szolgálati ágainak és szerveinek szerteágazó hálózata nélkül. Az utóbbi években megtörtént a hadtápszolgálati ágak és szervek teljes motorizációja, ami növelte azok mozgékonyágát és manőverezőképességét. A hadtáp szervezeti felépítését átalakították a korszerű háború követelményeinek figyelembevételével, és az lehetővé teszi a csapatok ellátását bármilyen helyzetben. A fegyveres erők hadtápjainak állományába fegyverraktárak, bázisok, raktárak tartoznak anyagi eszközkészletekkel. Vannak szakcsapatai (gépköcsi- szállító-, vasúti, közúti, csővezetékes), valamint javító-, egészségügyi és más egységei és alegységei.

A *polgári védelem* főbb feladatai a következők: a lakosság városokból való evakuálásának biztosítása, fedezékekben és más védő létesítményekben való elrejtése, egyéni védőeszközökkel való ellátásuk, a mentési és halaszthatatlan mentőhelyreállítási munkák elvégzése a pusztulási gócokban, szervezési és műszaki-technikai rendszabályok foganatosítása a népgazdasági objektumokban, a lakosság kiképzése a tömegpusztító fegyverek elleni védekezés módjait illetően.

A korszerű szovjet fegyveres erők még ilyen rövid áttekintése is lehetővé teszi, hogy láthatóvá váljék, milyen óriási változások mentek végbe azok szervezésében és technikai felszereltségében. Ami az egyes fegyvernemek harcosainak harc kiképzését, a parancsnoki állomány és a törzsek hadműveleti-harcászati kiképzését illeti, valamint a Varsói Szerződés tagállamainak területén folytatott együttműködési gyakorlatokon jelesre vizsgáztak a szovjet harcosok. Ezek a gyakorlatok igazolták a katonák és tisztek növekvő katonai szakértelmét, magas fokú erkölcsi és harci tulajdonságait, a korszerű harci technika és fegyverzet minőségi jellemzőit, a szovjet hadsereg és a baráti szocialista országok harcosainak megbonthatatlan egységét és összeforrottságát.

A NÉP HŰ FIAI

A Szovjetunió Fegyveres Erői erős haditechnikával vannak felszerelve. De a csapatok hadrafoghatóságát, harc készségét nemcsak az anyagi-technikai tényezők határozzák meg. Akárcsak a múltban, a jelenben is a hadsereg és a flotta a fő erejét az emberek, a hatalmas technika igazi ura, a harcosok alkotják.

Az ember és a technika korszerű háborúban betöltött szerepének értelmezésekor a marxista-leninista hadtudomány a dialektikus egységből indul ki, elsőrendű szerepet tulajdonítva ebben az egységben az élenjáró technikát mesterien kezelő embernek. Korszerű technika, jó fegyverzet nélkül a harcban, a hadműveletben és az egész háborúban nincs és nem is lehet komoly, tartós siker. Szerepe napjainkban jelentősebb, mint korábban. És mégis, a technika az ember nélkül nem dönti el a harc kimenetelét.

„A szovjet hadtudomány – állapította meg L. I. Brezsnyev – jogosan veti el az egyes országokban folyó formális vitát arról, hogy mi fontosabb a korszerű háborúban, az emberek, avagy a technika. Mi azt állítjuk, hogy a sikert a korszerű

technikával felszerelt hadseregben a technikát tökéletesen kezelő, eszméileg szilárd, a védelmezett ügy igazáról meggyőződött emberek határozzák meg."

A szovjet harcosok a hazához, a kommunizmus ügyéhez feltétlenül hű, a lenini párt köré szorosan tömörülő katonák. Napjaink szovjet harcosának jellemző vonásai: a magas fokú politikai öntudat és a széles politikai látókör, a kemény fegyelem, az alapos szakmai ismeretek és a bonyolult fegyver mesteri kezelése.

Az országban a szovjethatalom éveit végbement kulturális forradalom (1917 októberéig Oroszország lakosságának háromnegyede volt írástudatlan) a legnagyobb változást idézte elő a hadsereg és a flotta személyi állományában. Ezt igazolja a katonák általános műveltségi színvonalának emelkedése: amíg 1939-ben csak 12%-nak volt felsőfokú és középfokú végzettsége, 27,5%-nak befejezetlen középfokú, 60,5%-ának alapsfokú végzettsége. Ez akkor nagy eredménynek számított. Addig 1975-ben a sorköteles fiatalok több mint háromnegyed részének volt közép- és felsőfokú végzettsége, több mint 84%-ának különböző polgári szakképzettsége és minden harmadiknak – a DOSZAAF (MHSZ) szervezeteinél elsajátított – katonai szakmája.

A fegyveres erők szervezetében kulturális intézmények – színházak, helyőrségi és ezredklubok, könyvtárak, ének- és táncgyűttesek, kultúrscsoportok – széles hálózata működik. Igen népszerűek a hadseregben és a flottánál a kultúrscsoportok, amelyeknek tevékenységében a kiképzési nap után részt vesznek a katonák mellett családtagjaik is.

A szovjet fegyveres erőknél igen magas színvonalon áll a sport. Rengeteg a minősített versenyző, közülük több száz nemzet, Európa- és világbajnokok. Méltó módon képviselik a hadsereget és országot nagyon sok hazai és külföldi versenyen. A szovjet hadsereg központi sportklubjának (CSZKA) jégkorong-, kosárlabda-, röplabda- és labdarúgó-csapatái többszörös országos bajnokok, Európa és a világ legerősebb klubcsapatái közé tartozik. A katonasportolók az ország válogatott csapataiban nagy számban szerepelnek. Moszkvában, az 1980-ban megrendezett XXII. nyári olim-

piai játékokon, a fegyveres erők sportolói 90 érmet – ebből 35 aranyat, 29 ezüstöt, 26 bronzot – nyertek.

Az utóbbi években – az SZKP XXVI. kongresszusának tiszteletére – a hadseregben az új harci technika kiváló elsajátításáért, a harc kiképzésben magas mutatók eléréseért versenymozgalom bontakozott ki.

A korszerű haditechnika kezelésének elsajátítása nagy erőfeszítést, pontos szervezést, tudatos viszonyulást igényel. Amíg a hadseregben a háború előtti időszakban csak néhány katonai szakember volt, addig számuk ma több száz. Mind fontosabb szerepet tölt be a kezelőszemélyzet, a harci

Leonid Illics Brezsnyev
szovjet katonai vezetők körében
1976 december 19

Az unoka nagyapja útjain halad

posztok kölcsönös helyettesíthetősége. A kollektív alkalmazású fegyverek túlsúlyba kerülése még jobban növeli minden egyes harcos felelősségét katonai szakképzettségének mintaszerű elsajátításáért, kötelmei pontos végrehajtásáért, mivel a kezelőszemélyzet minden tagjának kiképzésétől függ a kollektíva közös sikere.

Sz. P. Korovljov akadémikus és J. A. Gagarin űrpilóta,
a légierő neveltje

Különösen fontos szerepet játszanak a tisztek – s ismereteik, szervezői képességük, hozzáértésük alapján – az alárendeltek oktatásában és nevelésében. A szovjet fegyveres erőkhöz a néphez, a párthoz és a kormányhoz feltétlenül hű, magas képzettségű tisztek teljesítenek szolgálatot, akiknek több mint 90 százaléka kommunista és komzszomolista.

Az utóbbi években jelentősen nőtt a tiszti káderek eszmei-politikai színvonala, általános műveltsége és szakmai hozzáértése. A magasabb katonai és polgári végzettségű tisztek száma évről évre gyarapodik. Amíg 1940-ben csak a tisztek 7 százalékának volt felsőfokú végzettsége, addig a 70-es évek elején arányuk elérte, napjainkban pedig meghaladta az 50%-ot. A dandár- és ennél magasabb parancsnokok majdnem 100%-ának, az ezredparancsnokok több mint 90%-ának, az 1. és 2. osztályú hajóparancsnokok 100%-ának van felsőfokú végzettsége. A hadseregben és a flottánál a tiszti beosztásoknak kb. 45%-át mérnökök és technikusok töltik be. Ezred szinten a tisztek több mint 65%-a 30 évesnél fiatalabb.

Ilyen vezetőket – tiszteket, tábornokokat, tengernagyokat és marsallokat – nevelt fel pártunk a fegyveres erőknél teljesítendő bonyolult és megtisztelő szolgálatra. Méltónak bizonyulnak a párt és a nép bizalmára, amit igazol az a tény, hogy közülük több ezredet a háború utáni években a Szovjetunió érdemrendjeivel tüntettek ki, egyeseket pedig a „Szovjetunió Hőse” kitüntetéssel feladataik mintaszerű végrehajtásáért, az új harci technika kezelése elsajátításában elért sikerekért, az általuk tanúsított hősiességért és férfias helytállásért.

A tisztek legközelebbi segítői a tisztesek, tiszthelyettesek, zászlósok és tengerész zászlósok, akikre nagy szerep hárul a katonák és matrózok oktatásában és nevelésében, a katonai fegyvernem fenntartásában.

A szovjet fegyveres erőknél a katonák és a tisztek, a parancsnokok és az alárendeltek közötti kapcsolatot a bajtársiasság, a kölcsönös tisztelet jellemzi. A magasabb és alacsonyabb beosztásban levők osztály-hovatartozása és szociális származása egységes, ideológiai és társadalmi-politikai érde-

A harcosok testnevelése

keik és céljaik közösek. A szovjet hadseregben és flottánál az alárendeltség és a katonai fegyelem betartásával szembeni követelmények igen szigorúak és magasak, amit az egységek és hajók személyi állománya maradéktalanul betart.

A szovjet jogszabályoknak, a katonai eskünek és a katonai szabályzatoknak megfelelően a parancsnok, az előljáró parancsa törvény az alárendelt számára, azt maradéktalanul, pontosan és időben kell végrehajtani.

A szovjet hadsereg és flotta minden katonája esküt tesz hazája és a szovjet kormány iránti hűsége. A szovjet állam-

polgár meghatottsággal és hazafias büszkeséggel mondja:

„Én, a Szovjet Szocialista Köztársaság Szövetségének állampolgára, belépve a fegyveres erők soraiba, esküszöm és ünnepélyesen fogadom, hogy becsületes, bátor, fegyelmezett, éber harcos leszek, szigorúan megőrzöm a katonai és az állami titkokat, maradéktalanul végrehajtom az összes katonai szabályzatok előírásait, a parancsnokok és előljárók parancsait.”

A Szovjetunió állampolgárai több mint 100 nemzetiséghez tartoznak. Magától értetődően a szovjet fegyveres erők

soraiban az ország összes népének és nemzetiségének harcosai szolgálnak. Bármelyik nemzetiség katonái, matrózai, tisztjei egyenlő politikai jogokkal rendelkeznek, és közülük senki sem élvez nemzeti hovatartozásából fakadó előnyt. Ezzel a gyakorlatban megvalósul minden nemzetiségű állampolgár teljes egyenjogúságának elve.

A hadsereg és a flotta fő erejét a kommunisták, a pártszervezetek alkotják. A fegyveres erők személyi állományának csak egy részét alkotó kommunistáknak óriási a tekintélyük, és nagy mértékben befolyásolják a katonai élet minden területét. Személyes példamutatásukkal, a katonatömegekkel való tartós kapcsolatokkal, a katonák állandó felvilágosításával és nevelésével vezetik a kollektívákat, állandó segítői a parancsnokoknak a feladatok megoldásában.

A kommunisták, a parancsnokok, a politikai munkások közös feladata: az SZKP politikájának gyakorlati megvalósítása a fegyveres erőknél. A szovjet társadalom vezető és irányító erejét alkotó SZKP döntően befolyásolja az ország egész életét, többek között a fegyveres erőket is.

A parancsnokok és a pártszervezetek aktív segítői az egységek személyi állományának jelentős részét alkotó komszomolisták. A fiatal harcosok életében, harckiképzésében és kommunista nevelésében mind fontosabb szerepet játszó Komszomol-alapszervezetek minden alegységnél, valamennyi katonai alakulatnál, hajón, katonai tanintézetnél vannak. Lelkes kezdeményezői és felkarolói a napi feladatok megoldását segítő munkának.

Fegyveres erőink élete meggyőzően bizonyítja, hogy a hadsereg és a flotta sok fiatal harcosnak nemcsak szakképzettséget, katonai kiképzést ad, hanem a szovjet fiatalok politikai képzését, munkára nevelését, erkölcsi és fizikai fejlődését, a katonás magatartás, a szervezettség, a fegyelem megteremtését szolgáló „iskola” is.

I. I. Brezsnyev az SZKP XXV. kongresszusán elmondott beszédében így szólt erről:

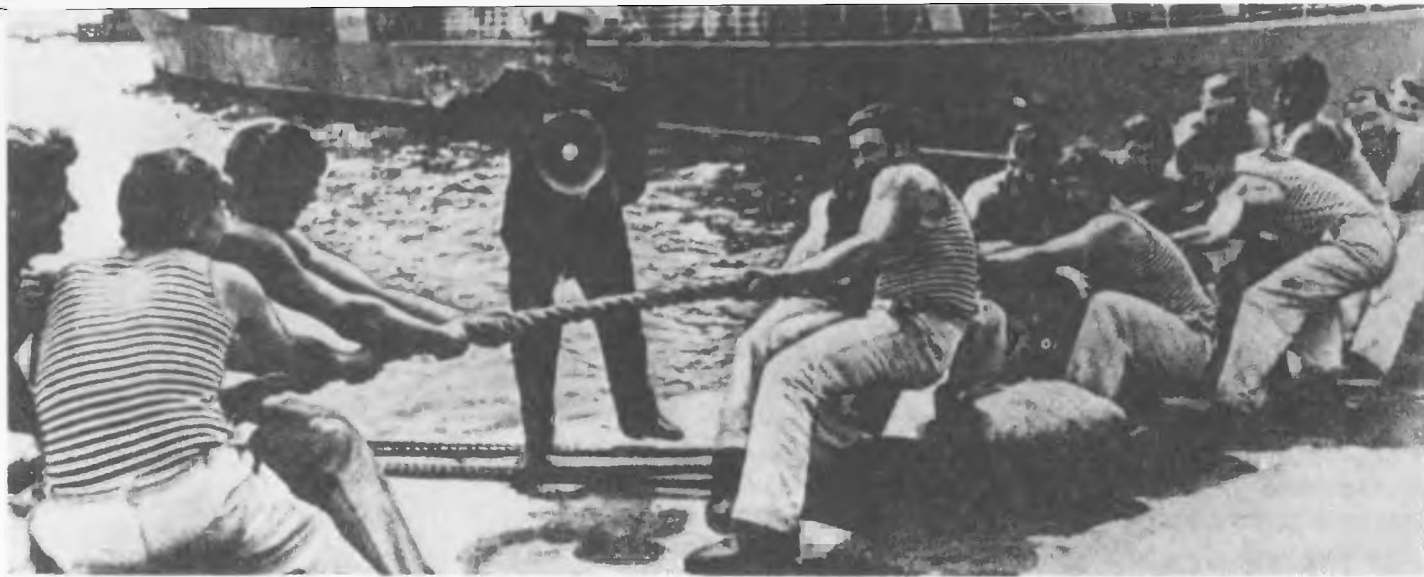
„Nem lehet nem szólni arról a hatalmas szerepről, amelyet a szovjet hadsereg betölt ebben az ügyben. A fiatalok az élet iskolájának kijárása nélkül kerülnek a katonák családjába, s

Hírek otthonról

Doszaafisták (MHSZ)

Ki az erősebb?

a kitartás és a fegyelem iskoláját már kijárt, technikai, szakmai ismereteket szerzett és politikai kiképzésben részesült emberként kerülnek vissza a társadalomba."

A NÉP ÉS A HADSEREG EGYSÉGE

A Szovjetunió minden állampolgára, a szovjet emberek gondoskodással és figyelemmel övezik a fegyveres erőket, minden szükségeset megtesznek az ország védelme erősítésének érdekében.

A hadsereg és a nép egysége kifejezésre jut a dolgozóknak és a harcosoknak a Szovjetunió alkotmányában rögzített egyenlőségében. Harcosaink valamennyi állampolgárral együtt aktívan részt vesznek az ország társadalmi-politikai életében, teljes joggal és szabadsággal – többek között vá-

lasztói joggal – rendelkeznek és megválaszthatók az ország valamennyi államhatalmi szervének tagjává.

Országunkban a hadsereg és a nép egységének szilárd alapjai, gazdag hagyományai vannak, és azok nap mint nap megnyilvánulnak. A szovjet nép nagyra értékeli harcosaink alkotó munkáját és hőstettét, őrzi azoknak az emléket, akik életüket áldozták hazánk védelméért.

A katonai hőstett tiszteletben tartása és dicsőítése – a szovjet nép körében nemes hagyomány. Senki nem felejt és semmit nem felejtünk! Ez a jelszó a gyakorlatban úgy valósul meg, hogy hős szovjet harcosok nevét ma már sok szovjet város, munkástelep, falu, kolhoz, iskola, gőzhajó, tér, utca, úttörőcsapat viseli. Több mint 300 hősi halált halt harcost a honvédelmi miniszter parancsára örökre felvettek azoknak az egységeknek a névjegyzékébe, amelyeknek sorában a hőstettet véghezvitték.

A forradalom, a polgárháború és a Nagy Honvédő Háború hőseinek hőstetteihez fűződő emlékművek, obeliszek,

emlékhelyek találhatók az országban. Nagyon sok városban vannak ismeretlen katonasírok, ég a dicsőség örök tüze. Ezekhez az emberek ezrei zárandokoknak, virágokat helyeznek el rajtuk, a fiatalok diszörséget állnak Moszkvában.

Leonyid Iljics Brezsnyev, aki az elsőtől az utolsó napig a háború aktív résztvevője volt, mindig nagy melegséggel viseltetik a frontharcosok, a háborús veteránok iránt, tiszteletben tartja harcban szerzett érdemeiket, az elesett hősök emlékét. Állami ügyek intézése közben mindig talál időt arra, hogy találkozgasson a háború résztvevőivel.

A lenini Komszomol egész történelmének folyamán fáradhatatlanul segíti a pártot az ország védelmének erősítésében, felkészíti a haza tettekre és hozzáértő védelmezőit. Az ország védelme erősítéséről való gondoskodásnak megnyilvánulása a Vörös Csillag Érdemrenddel és Lenin-renddel kitüntetett, több milliós DOSZAAF tevékenysége.

Az irodalomnak, a sajtónak, a rádióknak, a televízióknak, a műalkotásoknak óriási a jelentőségük a hadsereg és a nép egységének erősítésében, a dolgozók, a fiatalok hazafias nevelésében. A kommunista párt, népünk nagyra értékeli ezeket az alkotásokat és méltóképpen emlékezik meg azok alkotóiról. Nagyon jó, hogy nálunk évről évre mind több írást, alkotást jelentetnek meg a háború hőseiről, a fasiszták feletti győzelem forrásairól, a fegyveres erők felszabadító küldetéséről, a korszerű fegyveres erők életéről.

A szovjet hadsereg harcosait a népek barátságának és a szocialista internacionalizmus szellemében nevelik. Ez különösen ragyogóan nyilvánult meg a Nagy Honvédő Háború éveiben, amikor harcosaink önzetlen testvéri segítséget nyújtottak a világ sok országa népeinek a fasiszta elnyomás alóli felszabadulásban. A háború utáni években a Szovjetunió Fegyveres Erői biztosítják a szovjet nép és más országok népei békés alkotó munkájának lehetőségét is. Az imperialistáknak nem sikerült a népeket új világháborúba sodorni, s ebben nem kis érdeme van a Szovjetunióknak, a Varsói Szerződés tagállamai népeinek és hadseregeinek is.

Ezért viseltetnek tisztelettel és hálával a szovjet hadsereggel – a felszabadító hadsereggel, a békét védelmező hadsereggel – szemben nemcsak a szovjet emberek, hanem külföl-

I gységes harci sorban...

...a „Pajzs 76” gyakorlaton

A baráti szocialista országok honvédelmi miniszterei a „Pajzs '76” együttműködési gyakorlaton

A Varsói Szerződés tagállamai egyesített fegyveres erőinek törzsénél

di barátaink milliói, az egész világ egyszerű emberei is.

Az elmúlt háborúban a legsúlyosabb áldozatot hozó népünk nagyra értékeli a békét, aktívan harcol megőrzéséért, végtelenségig támogatja a szovjet kormány és az SZKP bel- és külpolitikáját. A szovjet emberek optimisták a jövőt illetően. Tudatában vannak annak, hogy a béke ügyének, a nemzetközi enyhülés követőinek sok híve van. Az új világháború nem elkerülhetetlen. Meg lehet és meg is kell előzni azt az összes békeszerető erők erőfeszítésével.

A szocialista országok védelmi képességének erősítése ma létfontosságú kérdés. Mert igaz ugyan, hogy a háború nem elkerülhetetlen, de automatikusan nem szükségszerű a béke sem. A békéért harcolni kell, azt meg kell védeni minden erővel és eszközzel, többek között a fegyveres erők fejlesztésével és magas fokú harc készségével.

A szovjet harcosok hűsége Lenin pártjának ügyéhez, a marxi lenini eszmékhez szilárd. Mindig készek becsülettel eleget tenni hazafias és internacionalista kötelességeiknek.

Zrinyi Katonai Könyv- és Lapkiadó

A kiadásért felel: a Zrinyi Katonai Könyv- és Lapkiadó igazgatója

Kossuth Nyomda, 820833

Felelős vezető: Bede István vezérigazgató

Budapest, 1983

Felelős szerkesztő: Horváth Károly alezredes

Műszaki vezető: Jordán Gusztáv

Műszaki szerkesztő: Mohr Gyula

Terjedelem: 14,2 A 5 iv Példányszám: 5000

A kézirat nyomdába adva 1982. szeptember 16-án

110 (900) Zi 89-i-8384

A szocialista országok védelmi képességének erősítése ma létfontosságú kérdés. Mert igaz ugyan, hogy a háború nem elkerülhetetlen, de automatikusan nem szükségszerű a béke sem. A békéért harcolni kell, azt meg kell védeni minden erővel és eszközzel, többek között a fegyveres erők fejlesztésével és magas fokú harc-készültségével.